Arto Moisio:

Vasiljev, Valerian Mihailovitš
Васильев, Валериан Михайлович
1883–1961

Sisällys

JOHDANTOA....2
HISTORIALLINEN TAUSTA....2
BAŠKIRIASSA....6
KAZANIIN OPISKELEMAAN....8
VALTAA KUMOAMASSA....9
MARILAINEN KALENTERI....12
AAPISIA....15
YLIOPISTOSSA....18
MAAILMANSOTA....20
ENSIMMÄINEN VALLANKUMOUS....22
MARILAISTEN KOKOUS....27
LOKAKUINEN VALLANVAIHTO....31
UUSI AIKA....36
OPETTAJA JA KANSAN EDUSTAJA....39
LEHTIMIES....43
PEDAGOGI JA TUTKIJA....48
SANAKIRJOJA....56
VAINO ALKAA....58
TAKAISIN KOTIIN....63
MARIN UUSI KIELI....65
MAAN ALLE....68
AKATEEMINEN ARVOSTUS....71
VASILJEVIN ELÄMÄNTYÖ....76
VASILJEVIN KUOLEMAN JÄLKEEN....85
VASILJEVIN JULKAISUT....85
KIRJOITUKSIA JA MAININTOJA VASILJEVISTA....93
LÄHTEET....99

JOHDANTOA

Valerian Mihailovitš Vasiljevista on kirjoitettu erittäin runsaasti – eikä suotta. Hän oli uskomattoman tuottelias ja asialleen sitoutunut koko elämänsä. Hän oli älykäs ihminen, joka tarpeen tullen tarttui toimeen. Hän oli niin nokkela, että selvisi hengissä Stalinin aikaisista vainoista.

Valerian Vasiljev vaikutti monella taholla marilaiseen kulttuuriin. Hän keräsi kansanperinnettä ja kansanmusiikkia, hän kirjoitti aapisia ja hän valisti kansaa. Suurimman työn hän teki marin kielen puolesta kehittämällä sanastoa ja tutkimalla kieltä ja sen murteita.

Vasiljevista on kirjoitettu niin paljon, että hänestä itsestään on tullut osa kansanperinnettä. Hänestä kertovissa teksteissä ei aina ole ilmaistuna häntä koskevan tiedon alkuperää. Häneen liittyvistä tapahtumista on tullut yleistä tietoa, jonka kaikki marilaiset tietävät. Kun sama asia on mainittuna kahdessa tai kolmessa eri tekstissä, asian täytyy olla todenperäinen.

Kaikki Vasiljeviin liittyvä kirjallisuus ei silti ole pelkkää tarinaa. Tiedon lähteitä on myös annettu, mutta usein lähteenä voi olla jokin vanha sanomalehti, painotuote tai arkistotallenne. Kaiken lähdeaineiston läpikäyminen tai edes käsiinsä saaminen olisi hyvin vaikeaa. Kun yhden tiedon lähteeksi eri teksteissä ilmoitetaan sama lähde, kirjoitetun tekstin sisältöön on helppo luottaa.

Tämä Valerian Vasiljevin elämäntyön tarkastelu perustuu muiden kirjoittamien muistelmien, tutkimusten ja hänen työtään arvioivien tekstien sisältöön. Pieni osa Vasiljevin tuotannosta on ollut käsissäni, mutta moni tieto on tullut muiden välittämänä. Näiden lähdetekstien sananvalinnoissa on havaittavissa myös erilaista suhtautumista Vasiljevin työhön. Neuvostoliiton aikaisissa teksteissä Vasiljevin kokemat vääryydet on voitu häivyttää kertomalla vain perusasiat sivuuttaen ikävät asiat, mutta hänen tekemänsä työn arvoa harvoin on voitu vähätellä. Sen sijaan Neuvostoliiton hajottua Vasiljevin elämän nurjistakin vaiheista on kerrottu avoimesti. Useimmiten uudempi tieto kertoo todellisemmin vanhoista ajoista.

HISTORIALLINEN TAUSTA

Nykyinen marilainen väestö voidaan jakaa neljään ryhmään. Länsimarien eli vuorimarien ryhmä asuu läntisimpänä Volgan oikeanpuoleisella korkealla rannalla Volgan ja sen vasemmalta tulevan sivujoen Vetlugan yhtymäkohdassa. Marilaisten suurin ryhmä, niittymarit asuvat vuorimareista idempänä Volgan vasemman puolen laajoilla tasangoilla Tatarstanin luoteispuolella ja Tšuvassian pohjoispuolella. Kolmas marien ryhmä asuu nykyisessä Baškortostanissa Kirovin alueen ja Udmurtian takana. Välimatkaa Marin tasavallan pääkaupungista Joškar-Olasta itämarien asuttamille seuduille on runsaat 600 km. Vuorimarien pohjoispuolella ja niittymarien luoteispuolella ovat luoteismarit, joiden puhuma

murre on vuorimarin ja niittymarin murteen väliltä mutta kuitenkin hieman lähempänä vuorimaria kuin niittymaria.

Marien muutto itäänpäin alkoi jo 1600-luvun lopulla. Suurin muuttoaalto tai pikemminkin pako oli 1700-luvun ensimmäisen neljänneksen aikana. Tällöin Volgan ujezdeista saattoi lähteä liikkeelle jopa puolet väestöstä. Viimeinen suuri ryhmä lähti itään 1700-luvun puolivälissä, jolloin oli jo syntynyt itämarien etnografinen ryhmä Ufan ujezdin tienoille Baškortostanissa. [35:55–56.]

Mikä ajoi marilaiset pakoon? Moskovan ruhtinaskunta oli laajentunut itään ja etelään 1500-luvun lopulla. Uusia alueita oli valloitettu laajalti Volgan kummaltakin puolelta aina Kaspianmerelle asti, ja tämän alueen pohjoisreunalla olivat myös marien ja tšuvassien asuttamat seudut. Näiden kansojen alistaminen Moskovan yhteyteen pyrittiin vahvistamaan suuntaamalla heidän alueilleen venäläistä uudisasutusta. [25:88, 93.]

Venäjän valtio muuttui yhä enemmän feodaaliseksi 1600-luvun aikana, jolloin maaorjuus vahvistui. Kansan tyytymättömyys kasvoi yhä suuremmaksi. Vuonna 1670 nousi Stenka Razinin johtamana talonpoikaiskapina juuri näillä sata vuotta aiemmin valloitetuilla alueilla. Tähän kapinaan osallistuvat myös tšuvassit, mordvalaiset ja marilaiset [26:121]. Kapina kukistettiin, ja vuonna 1678 Venäjän talonpojista vain n. 20 % oli vapaita [26:118].

Venäjän tsaarina oli 1700-luvun alussa Pietari Suuri. Hänen suuri hankkeensa yhteiskunnan muuttamiseksi vaikutti kaikkeen. Uudistusten rahoittaminen vaati varoja, joten verotusaste kasvoi tuntuvasti. Samalla myös veroyksiköksi tuli "sielu" eli työkykyinen mies, jonka maanomistaja pystyi nyt myymään erikseen maaomaisuudesta. Aateliset saivat myös määrätä jonkun alustalaisistaan sotaväenotossa armeijaan. Kaikki tämä lujittuvan virkavallan kanssa johti siihen, että maan sisäinen pakolaisuus syrjäseuduille jatkui yhä suurempana. [26:149.] Tässä tilanteessa myös moni marilainen talonpoika päätti paeta perheineen itään kauemmas Moskovasta.

Tsaari Aleksanteri II vapautti maaorjat vuonna 1861, jolloin 52 miljoonaa talonpoikaa sai vapauden. Käytännössä uudistus oli vain juridinen, ei taloudellinen. Suurin osa talonpojista jäi paikoilleen kyläyhteisössä. [19:240.] Samaan aikaan alkoi Venäjällä myös teollistuminen. Tehtaat kaipasivat yhä enemmän työvoimaa, joten maaorjuudesta vapautunutta väestöä alkoi pakkautua kaupunkeihin. Asioita yksinkertaistaen voi sanoa, että työläisten kurjat olot kaupungeissa ja lännestä tulleet radikaalit aatteet, mm. sosialistiset ideat, johtivat lopulta vallankumouksiin, ensin 1905, sitten 1917.

Valtakunnallisesti merkittävä muutos oli 1860-luvulla luotu zemstvolaitos. Se tarkoitti alue- ja provinssikokouksia, joilla oli hallitukset toimeenpanevina eliminä. Zemstvo kokoontui vain kerran vuodessa, ja aatelistolla oli niissä suurin valta. Niiden toimintapiiriin kuuluivat mm. terveyden hoito, köyhäin hoito, alkeisopetuksen järjestäminen, teiden ylläpito ja viljavarastojen rakentaminen. Zemstvo järjesti jopa ilmaisen lääke- ja kirurgisen hoidon. Puutteistaan huolimatta

zemstvoilla oli suuri vaikutus jopa poliittisen liberalismin syntyyn Venäjällä. [19:242–243.]

Marilainen historiankirjoitus ei kuitenkaan tunne zemstvolaitosta, sillä marilaiset elivät omalla tavallaan. Marien yhteisön järjestystä piti yllä oma *mer*-järjestelmä. Siinä oli säilynyt vanhoja piirteitä, ja toisinaan se jarrutti uuden elämän rakentamista. Varsinkin maanomistusta koskevissa asioissa *mer* oli käytössä aina vuoden 1917 vallankumoukseen asti [5:123].

Nykyajan marilainen sanakirja määrittelee sanan *mer* (мер) yhteisöksi, yhdistykseksi, ihmisten yhdistymisen muodoksi. Sitä vastoin *zemstvo* (земство) on merkitty historiaan kuuluvaksi sanaksi, jonka selitys on "tsaarin Venäjällä vähävaltaisin paikallisen itsehallinnon elin". [56-1, 56-4.]

Perinteisen mer-järjestelmän mukaan viljelymaa oli yhteistä ja maan tuotto jaettiin kaikkien kesken. Merin miesten kokouksessa valittiin kylänvanhin, kymmenysmies ja veronkerääjä, palkattiin paimenet, otettiin meriin uudet jäsenet, jaettiin maa ja käsiteltiin kerättyjen varojen käyttöä. Mer huolehti myös kylän paloturvallisuudesta. Lisäksi sillä oli tuomioistuin ja valta panna tuomiot käytäntöön. Mer käsitteli kokouksissaan marilaisten luontouskoon liittyviä asioita, vaikka virallisesti kaikki olisivatkin olleet ortodoksisen kirkon jäseniä. [5:123–124.]

Kaiken yllä oli kuitenkin venäläinen herra, joka asui kaupungissa ja keräsi verot. "Sielusta" maksettavan henkiveron lisäksi jokainen marilaistalous maksoi veroa maankäytöstä. Paikallisten piti huolehtia myös teiden ja siltojen kunnosta, tarvittaessa kyydittä virkamiehiä, armeijaan lähtijöitä ja pidätettyjä. Heidän piti myös rakentaa valtion talot, viljavarastot ja volostin hallintorakennukset. [18:70.] Todellisuudessa marien elämää johti vuonna 1837 annetun lain jälkeen aina vuoteen 1906 asti tsaarin valtiovarainministeri [18:72].

Uudistukset, jotka toteutettiin 1860–70-luvulla, auttoivat kyliä säilyttämään mer-maat, mutta joissakin paikoissa maasta tuli perittävää omaisuutta. Avattiin kouluja ja lukutupia, alkoi olla myös lääkäreitä, ja marien keskuudessa alkoi olla lukutaitoisia ihmisiä. [18:74.] Vuoden 1864 lain mukaan kaikissa marilaiskouluissa opetuksen piti olla mariksi. Opetuksen avuksi julkaistiin vuorimarilainen aapinen vuonna 1867, niittymarilainen vuonna 1870. [18:86.]

Yksi yhteiskunnan uudistuksista koski armeijaa. Vuonna 1874 asevelvollisuus ulotettiin kaikkiin miehiin ja samalla palvelusaika lyheni 25 vuodesta 6:een [19:244]. Nyt sotilaana oleminen ei enää vienyt koko elämän aikaa. Enää eivät vain muutamat kylien pojista kadonneet asepalvelukseen loppuiäkseen, kun samalla toiset olivat saaneet jäädä kotikonnuilleen. Nyt vielä voimissaan olevat, kotikyliinsä palaavat miehet olivat oppineet lukemaan armeijassa ja he kertoivat, mitä uusia asioita olivat nähneet maailmalla.

Elämä marilaiskylissä 1880-luvulla Baškirian takamailla sujui mitä ilmeisimmin entiseen tapaan. Maata viljeltiin ja eläimet hoidettiin. Tsaari oli kaukana Pietarissa. Aleksanteri II:n murhayritys 1879 ja murha 1881 ehkä tulivat uutisena tietoon

myös Baškirian perukoille. Monet kaupunkilaiset aatevirtaukset pysyivät tuntemattomina, ja tsaarin virkakoneisto piti kansan kurissa myös uuden tsaarin, Aleksanteri III:n aikana. Kaupunkilaisuus oli marilaisille vieras elämäntapa, sillä vuonna 1897 marilaisista 98 % oli maanviljelijöitä [63:208].

Marilaiset ovat yhä kuuluja luontouskostaan, joka on säilynyt ortodoksisen kirkon ahdistelusta huolimatta. Luontouskolla on edelleen suuri merkitys marilaiselle identiteetille, ja viime vuosina oman uskon harjoittamista ei enää ole tarvinnut salailla. Vielä 1800-luvulla ortodoksinen kirkko ja tsaarin valta rankaisi ruumiillisesti marilaisia, jotka lahjoittivat uhrieläimiä pyhään lehtoon. Luontouskon takia karkotettiin Siperiaan tai määrättiin suuria sakkoja kirkkojen rakentamiseksi [18:76]. Uusi aika 1800-luvun lopulla alkoi kuitenkin tuoda myös uusia ajatuksia marien keskuuteen. Ehkä marilaisen kulttuurin uuteen aikaan sopeutumisen ensimmäisenä merkkinä voidaan pitää vuonna 1877 syntynyttä luontouskovaisten lahkoa, jonka niittymarilaiset Smirnovin ja Jakmanovin veljekset perustivat. Se sai alkunsa Jukšumin volostin suuren uhrijuhlan aikaan. Lahko pyrki puhtaaseen marilaiseen uskoon, mutta siinä oli mukana sekä kristillisiä käsityksiä että luontouskon piirteitä. [18:79, 27:51.]

Suuri kynttilä eli Кугу сорта oli alun perin ortodoksien antama uskonlahkon pilkkanimi, joka lopulta vakiintui tämän uskonsuunnan nimeksi. Nimi tuli siitä, että lahkon uhrijuhlissa käytettiin n. 70 cm:n korkuista kynttilää, jonka halkaisija oli n. 5 cm. [27:51.] *Kugu sorta* kannatti luonnonläheistä, vaatimatonta, jopa askeettista elämäntapaa. Sen kannattajilla oli vain yksi jumala, jolle uhrattiin ainoastaan verettömiä uhreja: kynttilöitä, viljatuotteita, kukkia ja hunajaa. Kaikki tarvittava valmistettiin itse eikä mitään kaupasta ostettua suvaittu. Heidän vaatteensa olivat valkoisia, eivätkä he käyttäneet värillisiä kankaita lainkaan. Sanotaan, että Suuren kynttilän kannattajat olivat ahkeria ja työteliäitä. He eivät syöneet sian- eivätkä hevosenlihaa, kanaa tai kananmunia, eivät tupakoineet eivätkä juoneet alkoholia, eivät edes teetä. [27:51.] Lahkolaiset lakkasivat käymästä kirkossa ja maksamasta veroa kirkolle. Valtiovalta ahdisti sen kannattajia, sulki heitä vankilaan ja karkotti heitä Siperiaan. Vuonna 1906, vallankumouksen aikoihin, he kuitenkin palasivat kotiin eivätkä suostuneet luopumaan uskostaan. Lahkoa on pidetty nykyaikana jo kuolleena, mutta sillä on yhä kannattajia. [18:79, 27:51.]

Marilaista kulttuuria ja erityisesti marin kieltä olivat tutkineet 1880-luvulle tultaessa jo monet länsimaalaiset, mukaan lukien suomalaiset, sekä venäläiset tiedemiehet. Vuonna 1879 Kazanin yliopistossa perustettiin Arkeologian, etnografian ja historian seura, joka alkoi suunnitelmallisesti kerätä Volgan seudun kansojen folklorea. Sen jäsenistä I.N. Smirnov ja S.K. Kuznetsov alkoivat kerätä tietoja nimenomaan marien folkloresta, riiteistä ja juhlista. [59:255.] Vuonna 1889 ilmestyi Smirnovin teos Черемисы. Историко-этнографический очерк [35:320].

Myös marilaisten koulutus parani. Vuonna 1872 avattiin Kazanin opettajaseminaari, jossa alkoi ensimmäisten marilaisten opettajien valmistus. Kymmenen vuotta myöhemmin 1882 Baškirian Ufan kuvernementin Birskissä perustettiin vierasheimoisten opettajakoulu. [35:320.] Sivistys alkoi pienin askelin

edistyä myös itämarien parissa, kun 1879 ilmestyi ensimmäinen kirja itämariksi [15:289].

Marilaislasten alkeisopetus vähitellen vahvisti kansan kulttuuria ja paransi tietämystä omankin kylän ulkopuolisista asioista. Kouluolot eivät kuitenkaan olleet kehuttavat: moni koulu toimi ahtaissa tiloissa, huoneet olivat kylmiä ja hämäriä, kirjoja ja aapisia ei ollut riittävästi ja ylipäätänsä rahaa oli vähän käytettävissä. Silti tällaisista oloista moni pystyi nousemaan aina marilaisten valistajiksi asti. [18:86.] Koulun saavutukset olivat entisiin oloihin verrattuna hyvät, mutta paljon työtä oli vielä edessä, sillä vuonna 1897 sadasta marilaisesta vain 16 miestä ja 2 naista oli lukutaitoisia [18:85–86.] Suuri tehtävä oli opettaa marit lukemaan ja kirjoittamaan sekä arvostamaan omaa kulttuuriansa, historiaansa ja kieltänsä.

Kaikista valonpilkahduksista huolimatta marit olivat omalla maallaan venäläisten silmissä inorotseja eli vierassyntyisiä. Omalla alueellaankin marilaiset olivat kansojen hierarkiassa alimpana. Tämä henkinen alistuneisuus oli marien keskuudesta nousseiden ensimmäisten valistajien kohteena 1900-luvun alusta alkaen. Tsarismin aikana vierassukuisten kansojen älyköt yrittivät jopa piilottaa omaa kansallisuuttaan. Tällaisessa tilanteessa Valerian Vasiljev kumppaneineen yritti päästä eroon tästä kompleksista ja he avoimesti julistivat olevansa mareja. Tämä kansallistunnon nousu oli mahdollista ensimmäisen porvarillis-demokraattisen eli vuoden 1905 vallankumouksen vanavedessä. [51:6.]

BAŠKIRIASSA

Valerian Mihailovitš Vasiljev (Валериан Михайлович Васильев) syntyi juliaanisen kalenterin mukaan 1. tammikuuta 1883. Nykyisessä ajanlaskussa sama päivä on tammikuun 14:s. Syntymäpaikka oli tsaarinaikaisen aluejaon mukaan Ufan kuvernementin Birskin ujezdin Susady-Ebalakin kylä. Itämarilaisille kylän nimi on Tumna eli Pöllö. [6:5; 24:273; 43:127; 51:5; 52:69.] Vasiljev kirjoittaa kuuluisamman työnsä Mari muterin alkusivuilla itsestään ja käyttää kotikylästään vain nimeä Tumna [60:V].

Nykyisen aluejaon mukaan Susady-Ebalakin kylä sijaitsee Janaulin rajonissa Baškortostanin tasavallan pohjoisimmassa kolkassa [43:127; 51:5; 52:69]. Rajoni on perustettu vuonna 1930, ja vuoden 2010 yleisvenäläisen väestönlaskennan mukaan rajonin väestöstä on 43,3 % baškiireja, 22,8 % tataareja, 14,1 % udmurtteja, 11,7 % venäläisiä ja 6,9 % mareja. Sen sijaan Susady-Ebalakin kylän asukkaista vuonna 2002 mareja oli 94 %, ja asukkaita kylässä oli 366 henkeä. [62 s.v. Янаульский район ja Сусады-Эбалак.] Mitä ilmeisimmin kylä oli 1880-luvulla täysin marilainen, maataloudesta elävä kylä. Niinpä on selvää, että Valerian syntyi talonpoikaisperheeseen [52:69].

Valerian Vasiljevin alkuperäinen nimi oli Demjan Gaisinovitš Vastajev (Демьян Гайсинович Вастаев) [43:127; 52:69]. Kylässään poika tunnettiin nimellä Kaisan Temjan (Кайсан Темьян) [7:49; 52:69]. Syntymässä saatu nimi piti kuitenkin myöhemmin aikuisena vaihtaa kristillisen kasteenoton yhteydessä. Vasiljev käytti myöhemmin töissään myös nimimerkkiä Üpömari (Ӱпымарий) eli Ufanmari

[43:128; 52:69], sillä Baškortostanissa sijaitseva Ufan kaupunki on marilaisille Üpö. Vasiljev itse kirjoittaa мый ӱпӧ марий улам 'minä olen üpömari' [60:V].

Temjan kävi alkeiskoulua omassa kotikylässään neljä vuotta [60:V; 6:5; 52:69]. Vuonna 1893 Temjan täytti 10 vuotta. Hänen opettajansa vei oman poikansa ja Temjanin Ufaan, jossa Temjan sitten kävi koulua kolme vuotta kaukana kotoaan [60:V; 6:6; 9:21]. Lahjakas poika oli osoittanut kyvykkyytensä opintielle, mutta isälle pojan lähettäminen seuraavaan kouluun olisi merkinnyt suurta uhrausta. Ufan koulussa Temjan tutustui muilta itämarilaisten alueilta tulleisiin ikätovereihinsa. On sanottu, että Temjanin kiinnostus murteisiin alkoi jo tässä iässä [9:21].

Tähän aikaan, vuonna 1894, ilmestyi Kazanissa ensimmäinen marilais-venäläinen sanakirja Черемисско-русский словарь. Kirjan tekijä on V.N. Troitski. [15:290.]

Koulunkäynti antoi Temjanille lukemisen ja kirjoittamisen taidon, mikä ei ollut tuohon aikaan aivan tavallista. Koulun päätyttyä vuonna 1895 Temjan, 12-vuotias poika, alkoi syksyllä toimia Birskin ujezdin Tšeraulovin volostin johdon kirjurina. Vastoin Temjanin toiveita isä oli järjestänyt pojalleen työpaikan [6:6]. Vasiljev itse puhuu omasta kantonista ja käyttää paikkakunnasta nimeä Tšararuš (Чараруш) [60:V]. Volostin toimistoon tuli asukkaita eri puolilta itämarien aluetta toimittamaan asioitaan, jolloin Temjan sai jälleen tutustua seudun eri murteisiin. [9:21.]

Vasiljev on myöhemmin kirjoittanut muistelman näistä ajoista: "Opettaja-setä vei meidät poikansa kanssa kaksistaan Ufaan. Siellä jätti kaksiluokkaiseen kouluun. Kolmen vuoden päästä lopetin kurssit Ufassa. Sen jälkeen isäni ei enää lähettänyt opiskelemaan. Vuonna 1895, opintojen loputtua, isäni vei minut meidän Tšararušin hallintoon kirjoittamaan. Pari kolme kuukautta elin niin, ja sitten maksoivat minulle kolme ruplaa kuukaudelta. Vaikka opintoni olivat loppuneet, pidin mielessäni ajatuksen opiskella yhä eteenpäin ja vähän opiskelin unohtamaani. Eri hallinnoissa kului kolme vuotta ja sitten kiirehdin Birskiin, salaa, kenellekään kertomatta." [60:V; 52:69.]

Temjan toimi volostin hallinnon kirjurina siis kolme vuotta, kunnes karkasi opiskelemaan. Hänen vanhempansa eivät olleet antaneet lupaa lopettaa työntekoa volostin hallinnossa [6:6]. Vuonna 1898, 16-vuotiaana, hän aloitti opiskelun Birskissä, marilaisittain Pürössä, vierassyntyisten eli inorotsien opettajakoulussa [60:V; 6:6; 9:21; 52:69]. Opinnot tässä oppilaitoksessa tulivat jatkumaan neljä vuotta, jolloin nuorenmiehen tiedot maailmasta kasvoivat merkittävästi, mikä valmensi hänet tieteelliseen työhön [6:6]. Temjanilla oli jälleen myös mahdollisuus tutustua muiden itämarien murteisiin, mutta nyt häntä alkoivat kiinnostaa myös kansanmusiikki ja kansanlaulut [9:21].

Venäjän takamaiden oloissa sivistyminen ja opinnot saattoivat myös katkaista yhteyden omaan kansaan. Venäläinen koulu tuotti venäjäntaitoisia virkamiehiä, vaikka äidinkieli olisi ollut mikä tahansa. Jalo Kalima on kirjoittanut: "Kansa taas ei sivistynyttä jäsentään tunnusta omakseen, vaan tuomitsee hänet luopioksi. Useat näistä sivistyneistä yksilöistä ovatkin kokonaan vieraantuneet kansastaan,

unohtaneet kielensä ja siirtyneet elämään parempiin kulttuurioloihin." [23:80.] Valerian Vasiljevin kohdalla näin ei käynyt, sillä hänen ehtymättömänä mielenkiinnon kohteenaan oli juuri se kansa, josta hän oli lähtenyt sivistyksen tielle.

KAZANIIN OPISKELEMAAN

Vasiljevin omien sanojen mukaan hän alkoi harrastaa etnografisen aineiston keräämistä vuonna 1900 [44:120]. Tästä voidaan katsoa Vasiljevin tutkijanuran alkaneen, ja tämä ensimmäinen vaihe hänen toiminnassaan kesti aina vuoteen 1917. Tätä vaihetta leimaa folkloristisen ja etnografisen aineiston kerääminen mareilta ja kielellisen materiaalin kokoaminen marin kielestä. Valitettavasti Vasiljevin tutkijantyön alkuajan metodeista ei ole jäänyt mitään tietoa. [44:120.] Tsarismin aikana, jolloin äidinkieli oli vainon ja hävityksen kohteena, Vasiljevin ei ollut mahdollista ryhtyä tieteelliseen työhön. Siksi hänen työnsä olivat luonteeltaan puhtaasti käytännöllisiä. [14:13.]

Vasiljev valmistui opettajaksi Birskin koulusta neljän vuoden opintojen jälkeen eli vuonna 1902 [9:21; 43:127]. Valmistuttuaan hän myös otti kristillisen kasteen [43:127], jolloin Demjan Gaisinovitš Vastajevista tuli Valerian Mihailovitš Vasiljev. Mistään kristillisestä uskoonheräämisestä ei ollut kysymys. Syynä kasteeseen oli se, että ainoa mahdollinen korkeamman koulutuksen paikka ei-venäläisille oli hengellinen koulu [7:49]. Mikäli mieli jatkaa opinnoissa pitemmälle ja edetä venäläisessä yhteiskunnassa, oli parasta myös vaihtaa uskontoa ja ottaa venäläinen nimi.

Birskin opettajakoulun jälkeen Vasiljev opetti yhden vuoden ajan Muzekin kylän (mariksi Музек, venäjäksi Музяк) alakoulussa, mutta työ lasten parissa ei kuitenkaan innostanut häntä [60:V; 6:6; 52:69]. Kylä sijaitsee nykyisen Krasnokamskin piirissä Baškortostanissa lähellä Vasiljevin syntymäkylää Susady-Ebalakia eli Tumnaa. Vuonna 2002 kylän n. 500 asukkaasta 58 % oli marilaisia [62 s.v. Музяк].

Samaan aikaan Vasiljev ryhtyi keräämään marien suullista perintöä käymällä Birskin lähialueen marilaiskylissä. Hän keräsi niin sanastoa kuin musiikkiakin [9:21; 52:72; 33:5, 10]. Vuotta 1902 voidaankin pitää Vasiljevin varsinaisen tieteellisen tuotannon alkuna [61:68], sillä hänen kansanmusiikin kokoelmassaan varhaisimpien muistiinmerkittyjen musiikkikappaleiden tämänvuotisiksi tallennuspaikoiksi on kirjattu Kaltan, Arlanin ja Susady-Ebalakin kylät Baškiriassa [ks. 33:294, 295, 297].

Muistelmiinsa Vasiljev on kirjoittanut: "Tuolloin meidänlaisten työkansasta lähteneiden ihmisten opintie oli hyvin kapea: omalla rahalla ei voinut opiskella, valtion kustannuksella papiksi tullessa piti tulla yhä suuremmaksi opettajaksi. Minun piti mennä pappiskouluun." [60:V; 52:69.] Nyt vuonna 1903 Vasiljev, joka on täyttänyt 20 vuotta, jatkoi opintojaan Kazanin hengellisessä seminaarissa saatuaan ensin siihen luvan piirin hallinnolta [6:6; 52:69].

Tämä hengellinen seminaari oli aikoinaan ainoa oppilaitos, johon vierassyntyinen (inorotsi) saattoi päästä [14:12]. Kazanissa Vasiljev tutustui myös oman kielensä niitty- ja vuorimarin murteisiin [9:21–22], sillä kouluun tuli oppilaita kaikilta marilaisten alueilta. Vuotta myöhemmin 1904 kouluun tuli opiskelijaksi Sergei Tšavain [58:10], josta kasvoi suuri kirjailija. Opiskelijoiden lisäksi Vasiljev tutustui opettajiin, jotka kertoivat venäläisestä yhteiskunnallisesta elämästä ja ihmiskohtaloista eri puolilla marien asuttamaa aluetta [52:69].

Kazan on koko keskisen Volgan alueen kulttuurinen keskus, joka oli vuosisadan alussa n. 150 000 asukkaan suurkaupunki [62 s.v. Казань). Astuessaan hengelliseen seminaariin tässä suurkaupungissa Vasiljevilla oli siis uusi, kristillisessä kasteessa saatu nimi, mutta tuskin hänen identiteettinsä oli muuttunut. Ympäröivä yhteiskunta piti huolen siitä, että hän oli edelleen inorotsi, vierassyntyinen. Tuohon aikaan opiskelu ja elämä olivat kovin vaikeaa: tsaarin valta ahdisti pieniä kansoja, käytettiin halventavaa inorotsin nimitystä ja painostettiin venäläisen sovinismin hengessä. Tällainen yhteiskunta vaikutti myös ensimmäisiin marilaisiin älykköihin, sillä he peittelivät häpeillen alkuperäänsä. Näihin aikoihin Vasiljev ja hänen toverinsa kukistivat häpeän tunteen ja alkoivat rohkeasti esiintyä marilaisina. [52:69–70.] Kazanissa Vasiljev tutustui muihin inorotseihin, jotka olivat tulevia merkkihenkilöitä. Siellä olivat mm. marilaiset V.A. Muhin ja S.G. Tšavain, tšuvassilainen historioitsija N.V. Nikolski, tataarilainen kirjailija F. Amirhan, udmurttilainen pedagogi I. Mihejev ja mordvalainen etnografi M. Jevsevjev [9:22].

Tästä lähtien Vasiljevin elämä liittyi Kazaniin, marien alueeseen, marin kielen murteisiin ja marien etnografisiin ryhmiin [9:22]. Kazanista käsin Vasiljev todennäköisesti teki matkoja tieteellisessä tarkoituksessa marien alueille omasta aloitteestaan ja omin varoin, mutta kirjallisia todisteita hänen matkoistaan ei ole säilynyt [9:22], ellei oteta huomioon muistiinmerkityt kansanmusiikin tallennuspaikat. Kazanin kauden aikana tulivat esiin myös hänen organisaattorin kykynsä pedagogina, valistajana ja tieteentekijänä hänen toimiessaan eri aloilla [9:22].

VALTAA KUMOAMASSA

Tammikuun 9. vuonna 1905 Pietarin asukkaita lähti tsaarin Talvipalatsille esittämään vaatimuksiaan. Suuri joukko mielenosoittajista ammuttiin, mutta rahvaan tyytymättömyys ei tietenkään loppunut vainajien hautaamiseen. Kansan luottamus tsaariin järkkyi, ja mellakat ja lakot levisivät koko valtakuntaan. Kesällä talonpojat ryöstelivät kartanoita, jakelivat maita keskenään ja tuhosivat niin maarekistereitä kuin viljavarastojakin. Kapinamieli levisi myös sotavoimiin Venäjällä sekä Kaukoidässä, jossa armeijan parhaimmisto taisteli Japania vastaan. [31:296–298.]

Pienet muutokset Venäjän yhteiskunnassa johtivat siihen, että Venäjä muuttui osittain perustuslailliseksi monarkiaksi. Tsaari säilytti kuitenkin arvonimensä *itsevaltias*. Ajan myötä kävi selväksi, että tsaari Nikolai II ei halunnut alistua mihinkään valtaa koskeviin rajoituksiin. [31:299.]

Valtakunnallisesti puolue-elämä alkoi viritä, mutta orastava parlamentarismi surkastui toisaalta valtiovallan puristuksesta ja toisaalta puolueiden yhteistyökyvyttömyydestä. Uuteen duumaan tuli paljon talonpoikia vaalijärjestelmän avustamana, mutta he eivät olleetkaan tsaarille uskollisia. Talonpoikien edustajat vaativat maiden jakamista niitä viljelevien kesken, mikä oli vastoin omistusoikeutta ja laillista järjestystä. [31:301–302.]

Uusi pääministeri P.A. Stolypin kukisti levottomat alueet väkivaltaisesti vuodesta 1906 lähtien. Maa rauhoittui ja oppositio näivettyi. Vallankumous oli epäonnistunut, ja vuoteen 1909 mennessä vallankumouksellinen mieliala oli saatu vaimenemaan. [31:304.]

Zemstvolaitos tuotiin nyt duuman ohittavien poikkeusvaltuuksien avulla niihin kuvernementteihin, joissa venäläiset olivat vähemmistönä. Vähemmistökansoista Stolypinin vallan keskittämispolitiikka tuntui sorrolta ja venäläistämiseltä, mikä voimisti separatismia. Myös suuret vähemmistöt – ukrainalaiset, puolalaiset, armenialaiset ja suomalaiset – kapinoivat edelleen ja pyrkivät säilyttämään edes sen, minkä olivat aiemmin saavuttaneet. [31:306–307.]

Tämän vallankumouksen pyörteisiin lähti mukaan myös Valerian Vasiljev, sillä toive uusien aikojen alkamisesta ei voinut ohittaa nuorta opiskelijaa. Pientilallisen poikana hän tiesi, kuinka ankaraa toimeentulon hankkiminen oli. Vasiljevilla heräsi myös suuri tavoite avata alistetun marikansan silmät. [6:5.] Marien kansallinen liike oli kuitenkin vasta alkiovaiheessa ensimmäisen vallankumouksen aikaan, kun samalla Venäjän monien muiden kansojen keskuudessa jo nousi kansalliseen itsemääräämiseen ja autonomiaan tähtääviä kansallisia ja demokraattisia liikkeitä [53:26]. Marilaisten kansallistunteen merkittävä kasvu oli silti mahdollista vain tämän ensimmäisen porvarillis-demokraattisen vallankumouksen aallon myötä [53:27].

Vasiljev kuului niihin, jotka vallankumouksen aikana löysivät keinoja nostaa marilaisten kansallistunnetta [52:70]. Myös talonpoikien asema ja kysymys heidän olojensa parantamisesta oli hänelle tärkeä. Nuori Vasiljev jopa antoi evästyksiä tässä asiassa valtakunnan toisen duuman edustajille vuonna 1906. [6:5.]

Ensimmäiset marilaiset älyköt olivat yrittäneet piilottaa marilaisuuttaan, mutta sitten tuli uusi ryhmä, joka aloitti erilaisen vaiheen. Uuden liikkeen johtajiksi nousivat Valerian Vasiljev ja Pavel Glezdenjov, jotka alkoivat käytännön toimena vuonna 1906 valmistella ensimmäisen Marilaisen kalenterin (Марла календарь) julkaisemista. Heidän ympärilleen muodostui ryhmä, joka pyrki pääsemään eroon kansallisuutensa häpeämisestä. [53:27, 28.] Vasiljev oli merkittävin ensimmäisistä marilaisen yhteiskunnallis-poliittisen ajattelun ja vallankumouksellis-demokraattisen valistuksen toimijoista [51:6].

Marilaisen liikkeen alullepanijat olivat Ilminskin koulutussysteemin kasvatteja. Tämän systeemin mukaan vierassyntyisiä lapsia piti opettaa heidän omalla äidinkielellään mutta päämääränä oli lopulta venäläistäminen. Systeemi tuotti kuitenkin vähemmistökansojen kansallisen itsetunnon kohoamisen, mutta

käytännössä tämä puolestaan koski vain älymystön pientä osaa, ei koko kansaa. [53:29.]

Marien ensimmäiseen kansalliseen ja demokraattiseen liikkeeseen ei kuulunut luokka-ajattelua vaan valistus ja kansallinen herääminen [53:28]. Aatteiden vaikutuksia ihmisiin ja kokonaisiin kansoihin on vaikea arvioida, mutta jotakin oleellista oli jo 1870-luvulla vaikuttaneiden narodnikkien ajattelussa. Heidän mukaansa intelligentsijan oli tajuttava olevansa suuressa velassa rahvaalle, koska sen työn varassa intelligentsija oli voinut päästä nauttimaan kulttuuristaan. Sosialismi kasvaisi Venäjällä kyläyhteisön perustalle talonpoikien vapaan yhteenliittymisen tuloksena. Venäjällä siis maalaiset olivat sosialismin kantava voima niin kuin lännessä työläiset. Eliitin oli mentävä kansan pariin opettamaan kansaa ja samalla eliitti oppisi kansalta. Luokkataistelu ei ollut yhteisön olennainen ja eteenpäin vievä piirre vaan sairaalloinen kasvannainen. Sosialismi ei rakentuisi intelligentsijan varaan vaan kyläyhteisön. [30:73.] Tällä ajattelulla on voinut olla jotakin vaikutusta vielä 1905 vallankumouksessa niin marilaisten kuin muidenkin kansojen kannalta.

Toisessa poliittisessa ympäristössä vuonna 1935 V.A. Muhin muisteli vuoden 1905 aikoja: "Me rupesimme ajattelemaan täysin uudella tavalla … Keskustellessamme salaisissa kokouksissa tulimme siihen johtopäätökseen, että ensinnäkin meidän pitää omistaa elämämme kansan autonomialle, sen kansalliselle itsemääräämiselle, toiseksi muiden kansojen työläisten kanssa osallistua tsarismin murskaamiseen, kolmanneksi meidän piti auttaa hävittämään riistävät luokat, neljänneksi nostaa marin kansan kulttuuria sen omalla kielellä." Tosiasiassa ajatusta marien autonomiasta ei ollut, hallituksenvastaisten esiintymisten yhteydessä ei pidätetty ketään marilaista vuosina 1905–07 eikä missään sen ajan demokraattisissa julkaisuissa, mm. Marla kalendarissa, ollut mainintoja autonomiasta poliittisena päämääränä. [53:26.] Venäjä oli tuolloin kansojen vankila ilman minkäänlaisia kansallisen autonomian piirteitä [53:27].

Neuvostoliiton aikana vuoden 1905 vallankumous nimettiin porvarillis-demokraattiseksi erotuksena myöhemmin tapahtuvasta sosialistisesta vallankumouksesta. Siten vielä Neuvostoliiton loppuaikoihin eli glasnostiin asti tutkijat ja lehtimiehet näkivät tämän vallankumouksen aikaisen marilaisen liikkeen negatiivisesti. Sen mukaisesti marilaiset toimijat eivät nähneet poliittista rooliaan luokkataistelussa kohti sosialismia vaan ylikorostivat valistusta. [53:28.] Todellisuudessa marilainen yhteisö oli jälkeenjäänyt, patriarkaalinen ja talonpoikainen, joka ei ollut vielä kokenut kapitalistista "sivilisaatiota". Näissä oloissa jo demokraattiset ja valistukselliset näkemykset ja toimet olivat käytännössä edistyksellinen ilmiö. [53:28.]

Vuoden 1905 lopussa, joulukuun 2:na Vasiljevin aatekumppani S.G. Tšavain päiväsi runonsa *Lehto* (Ото), joka on ensimmäinen marinkielinen taideruno. Tšavain itse muisteli, että opettajaseminaarin kansliaan kokoontuneet ystävät keskustelivat marilaisista sanomalehdistä ja aikakauslehdistä (joita siihen aikaan ei ollut). Kun puheeksi tuli kaunokirjallisuus, Tšavain antoi runonsa luettavaksi anonyymisti, mutta joutui tunnustamaan olevansa runon laatija. [58:10–11.] Runo kertoo marilaisten pyhästä lehdosta, jossa seisoo ikiaikainen tammi. Pyhä puu on

marilaisen kulttuurin allegoria, ja puun mahdollinen kaataja tulee kirotuksi. Myöhemmin Tšavain muisteli: "Vuoden 1905 vallankumous nosti marilaisen älymystön kansallista itsetuntoa. Jos monet siihen asti olivat hävenneet marilaisuuttaan, nyt he alkoivat puhua marilaisesta kirjallisuudesta, kirjoista ja sanomalehdistä." [52:70; 53:28.]

Vuonna 1906 Vasiljev kirjoitti sanomalehtiartikkelissaan marin kielen opetuksen puutteista Kazanin hengellisessä seminaarissa [6:5]. Samana vuonna hän myös päätti opintonsa seminaarin teologisessa osastossa, mutta hän kieltäytyi papin arvonimestä, vaikka olisi sen saanut koulun päätyttyä [60:VI; 6:6; 43:127]. Vasiljevin mielessä alkoi elää ajatus opiskelusta yliopistossa [6:6]. Seminaarin jälkeisistä ajoista Vasiljev kirjoitti: "Papiksi en mennyt. Jäin Kazaniin Kavanjärven seminaariin, eri kielillä piti kirjoittaa ja julkaista kirjoja." [60:VI.] Näin tuleva tiedemies aloitti työn käännöskomission kirjavarastossa. "Kirjoja ei kovin paljon ollut: useimmat kristinopista, tuonpuoleisesta maailmasta kertovia ja sen sellaista." Vasiljev päätti itse ryhtyä tekemään "järjellisiä" marilaisia kirjoja. Vasiljev myös kiitti muistelmassaan häntä avustaneita muita marilaisia. [60:VI; 52:70.] Samana vuonna Vasiljevilta tulikin ensimmäinen merkittävä julkaisu, ja kaikkiaan hän teki elämänsä aikana 250 tieteellistä työtä [43:128].

Myös Vasiljevin aatetoveri vjatkalainen Pavel Petrovitš Glezdenjov oli pappismiehiä. Hän oli Kazanin hengellisen akatemian opiskelija, josta tuli ensimmäinen marilainen pappi-lähetystyöntekijä, isä Pavel, jolla oli korkein hengellinen koulutus [53:27, 32].

Syyskuussa 1907 Vasiljev sai marin kielen opettajan toimen Kazanin zemstvon naisten koulusta [6:7]. Toisen tiedon mukaan paikkana oli Kazanissa opettajaseminaari [53:27] tai Kazanissa naisten hengellinen seminaari [43:127]. Näihin aikoihin Vasiljev kävi myös kaunokirjallisuuden käännöstyöhön ja koulun oppikirjojen laatimiseen [6:7]. Vuonna 1909 myös tuleva runoilija N.S. Muhin ollessaan seminaarissa etäopiskelijana tutustui Vasiljeviin. Tästä lähtien heillä oli tiivis yhteys, ja Muhin keräsi Vasiljeville lauluja, arvoituksia, sananlaskuja ja satuja, joita myöhemmin painettiin myös Marilaiseen kalenteriin. [37:6.]

MARILAINEN KALENTERI

Vuonna 1906 Vasiljevin aloitteesta nousi esiin tarve tehdä jokin kausijulkaisu. Hänen ympärillään oli muita samanmielisiä, ja työhön tartuttiin. [52:70.] Vasiljev ja Glezdenjov ryhtyivät työhön, mutta rahaa ei tahtonut löytyä painamiseen. Rahaa saatiin viimein seuraavana vuonna. Vasiljevin ja Glezdenjovin lisäksi vuonna 1907 lehden toimituskuntaan kuuluivat F. Jegorov, G. Karmazin ja G. Leontjev [59:256]. Myös S. Tšavain oli työssä mukana ja kirjoitti kalenteriin kaunokirjallisia tekstejä käännöstensä lisäksi [58:14].

Vuonna 1907 ilmestyi siis ensimmäinen Marilainen kalenteri (Марла календарь), joka oli eräänlainen vuosikirja. Sen kotipaikkana oli Kazan. Lehti ilmestyi aina vuoteen 1913 asti, ja Vasiljev toimi siinä artikkelien kirjoittajana, toimittajana ja kääntäjänä [43:128]. Ensimmäisen lehden painosmäärä oli 2 400 ja

sivumäärä 72, ja toisen (1908) painomäärä oli 2 000 ja sivumäärä 52 + II [1:171; 54:16].

Jo ensimmäinen Marilainen kalenteri ärsytti sovinistisia venäläisiä. Mustasotnialaisen Venäjän kansan liiton Kazanin osaston puheenjohtaja A. Solovjev kirjoitti Kazanin kuvernöörille seuraavasti: "Kazanin kuvernementin Tšarevokoksaiskin ja muiden ujezdien sekä Vjatkan ja Ufan kuvernementtien kouluja käyneiden tšeremissien keskuudessa leviää kalenteri, joka on äärimmäisen vihamielinen ja valtaa, hallintoa vastaan kiihottava… Tämän kalenterin levittäjä, kuten näkyy sivulta 13, on vjatkalainen lähetystyöntekijä pappi Glezdenjov." 3.12.1907 päivätyn kirjelmän lopuksi Solovjev ehdotti ujezdien poliisipäällikköjä – missä vainkin tšeremissejä asui – poistamaan kyseisen kalenterin ja saattamaan vastuuseen sensorin, joka oli antanut painatusluvan rikolliselle ja valtaa vastaan kiihottavalle kalenterille, sen levittäjälle ja julkaisijalle. Kazanin painattamiskomitean jäsen N.I. Ašmarin vastauksessaan komitean puheenjohtajalle – joka puolestaan vastasi kuvernöörille – kuitenkin pehmensi kalenterin eräiden kohtien poliittista terävyyttä. Vain tämän takia kalenterin julkaisija Vasiljev ja hänen ystävänsä välttivät oikeustoimet. [54:14, 16.] Myös Vasiljevin hyvin tunteneet asiantuntijat ja tulkit pystyivät tahallaan venyttämään asian käsittelyn aikaa. Niin vuoden kuluttua, 1908, syyte raukesi eikä oikeutta lopultakaan käyty. [52:70.] Toinen Marla kalendarin johtohenkilöistä P.P. Glezdenjov muutti Kazanista Vjatkaan vuonna 1907 [54:16].

Julkaisija joutui kuitenkin pohtimaan vuosikirjansa linjaa, sillä uudessa yhteiskunnallisessa tilanteessa piti valita oikea suunta selviytymiseen. Vallankumouksen terä oli jo taitettu ja taantumus levisi takaisin. Vasiljev kirjoitti omaelämäkerrassaan: "Minulle jäi vain yksi: joko lopettaa Marla kalendarin julkaiseminen, koska sillä ei enää voinut olla vallankumouksellista ilmettä, tai antaa sille hallintoa miellyttävä, siedettävä ilme." Julkaisun suojelemiseksi Vasiljev valitsi myöntyvyyslinjan. Hänen mielestään tärkeämpää oli julkaista edes jotakin, koska ilman Marla kalendaria ei olisi ollut mitään maallista julkaisua mariksi. [52:70.]

Muutos lehden sisällössä ei kuitenkaan tapahtunut heti, sillä neljässä ensimmäisessä julkaistiin demokraattisia ja valistuksellisia ajatuksia. Vasta vuoden 1911 kalenterista tsaarin virkamiehet saivat hävitettyä kirjoittajien demokraattisen mielialan. Alkoi ilmestyä artikkeleita, joissa ylistettiin tsaaria ja hänen perhettään ja sukulaisiaan ja joissa saarnattiin uskoa jumalaan ja pyhiin henkilöihin. [54:13–14.] Vasiljev itse ei ollut vuosien 1911 ja 1912 kalentereiden toimittajana [6:7].

Vuoden 1917 vallankumouksen jälkeen Vasiljev muisteli, että Marilaisessa kalenterissa piti valita itsehallintorakenteen "lojaalisen kritiikin muoto". Julkaisun säilyttämiseksi vapaamieliset aatteet piti esittää kätketysti. Niinpä Vasiljev valitsi erityyppistä folkloristista aineistoa, jossa puhuttiin tyrannian kumoamisesta kätketysti. Tällaisia olivat esimerkiksi Tšavainin teokset *Jylanda*, *Vuver* ja *Marilaiset sankarit* sekä Leontjevin *Noita* ja joukko muita älykkäitä tarinoita. [2:93.]

Alusta lähtien Marla kalendar propagoi vallankumouksellisia, demokraattisia ja valistuksellisia ajatuksia sekä innosti kansallisen itsearvostuksen kehittämistä

[53:27]. Kuitenkin myöhemmin 1930-luvulla sitä pidettiin "taantumuksellisena". Marilaisen historiantutkijan Ksenofont Sanukovin (1935–2020) mukaan samansävyinen kirjoittelu jatkui aina vuonna 1987 ilmestyneeseen marin historiaa käsittelevään teokseen История Марийской АССР. Том *2* asti [52:70].

Vasiljev kirjoitti muistelmissaan, että kaikki materiaali Marilaisessa kalenterissa annettiin "vallankumouksellis-kriittisessä valossa". Tällaisissa artikkeleissa suhtauduttiin myönteisesti tsaaria vastustaviin vallankumouksellisiin ja kahdeksantuntiseen työpäivään. Vasiljev kirjoitti tsaaria, yläluokkaa, virkamiehiä ja loisivaa elämäntapaa vastaan. [2:93.] Vasiljevin toimintaa Marilaisessa kalenterissa voidaan katsoa myös valistavaksi yhteiskunnallis-poliittisen toiminnan kautta. Hän kirjoitti talonpoikien entisistä kapinoista, esimerkiksi Pugatšovin ajasta 1700-luvulla, ja dekabristeista, jotka muodostivat Venäjän ensimmäisen vallankumouksellisen (aatelisen) ryhmän 1800-luvun alussa. [2:93.] Julkaisutyönsä alusta lähtien Vasiljev osoitti tuntevansa myös historian [52:71].

Marla kalendarissa Vasiljevilla oli jo näkemystä marin kielen kehittämisestä. Hän esitti 1907 ensimmäisen kerran marin kielen murrejaon muiden tutkijoiden mukaisesti. Sen mukaan marin päämurteet ovat niittymari (кожла марий), vuorimari (курык марий) ja itämari (ӱпӧ марий) [9:29]. Vasiljevin kirjoitusten ansiosta itä- ja niittymurteelle muodostui yhteinen kirjoitettu kielimuoto. Kalentereiden jälkeen näiden murteelliset tekstit lähes loppuivat ja muodostui entistä yleisempi itämarilainen kirjoitustapa. Tätä ennen oli kirjoitettu kaikilla kolmella murteella. [14:15–16.]

Marilaisessa kalenterissa oli myös koko toimituskunnan tuottamaa materiaalia mm. luonnontieteistä, maataloudesta, lääketieteestä ja pedagogiikasta. Tavoitteena oli tiedon ja valistuksen avulla kehittää ihmistä. Vasiljev puolusti lapsen oikeuksia ja vastusti jyrkästi ruumiillista rangaistusta, mikä oli yksi osoitus hänen humaanista ajattelustaan. [3:137.] Hänen ateistinen näkemyksensä tuli esiin folkloristisissa aiheissa (mm. kansanomainen lääkintä ja maatalouden enteet, joissa oli materialistisia ideoita) ja mukaan otetuissa Tšavainin teoksissa. [2:94.] Marilaisessa kalenterissa oli myös paljon kansan suullista perintöä, sananlaskuja, sananparsia, arvoituksia ja lauluja, joita Vasiljev käytti myös toisaalla hänen pedagogisissa tuotoksissaan [3:137].

Seuraavana muutamia Marilaisessa kalenterissa olleiden artikkeleiden ym. otsikkoja: (1907) Калыкын тунеммашыже *(*окымашыже*)* 'Kansan opiskelu', (1908) Кузе Атавай мӱкш ончаш тунемын 'Kuinka Atavai opetti hoitamaan mehiläisiä' (атавай [*atavai*] sisältänee osat *ata* + *ava* 'isä + äiti' ja hellittelyä osoittavan *i*-johtimen), Tšavainin ensimmäinen painettu runo Юмо дечын ю партыр 'Loitsu on jumalaa vahvempi' [58:14], (1909) Кузе икшывым ончаш-кушташ лиеш 'Kuinka lapsia voi hoitaa ja kasvattaa'. Vuosina 1908–1911 Marilaisessa kalenterissa oli myös Vasiljevin keräämiä kansanlauluja [33:5].

AAPISIA

Üpömari ja muut hänen ympärilleen kokoontuneet edistykselliset ihmiset ajattelivat, että marilaiselle tärkeimmät asiat olivat tieto sekä luku- ja kirjoitustaito. He katsoivat, että niiden avulla oli mahdollista parantaa elämää ja nostaa kansan elintasoa. Aivan ensimmäiselle sijalle asetettiin luku- ja kirjoitustaidon opettaminen, joten ensimmäiseksi valmistettiin aapinen. He pyrkivät julkaisemaan äidinkielellä myös valistusta ja demokratiaa käsitteleviä kirjoja. He käänsivät venäjästä mariksi lääketiedettä, maataloutta, hygieniaa ja muita aiheita käsitteleviä yleistajuisia kirjoja. Niiden joukossa oli myös kristinuskoa käsitteleviä kirjoja. [52:71.]

Myöhemmin Vasiljev muisteli Marilaisen kalenterin ja ensimmäisten äidinkielisten kirjojen merkitystä: "Marin kansa alkoi ensi sijassa tuntea itsensä ihmisiksi ja he olivat nyt ihmisen korkeudella." Toisaalta tsaarin virkamiesjoukot ja heitä avustavat "tiedemiehet" halusivat ahdistaa Vasiljevia, koska hän tahtoi poistaa kansaansa kohdistuvan pilkan, avata sen silmät ja nostaa se muiden kansojen rinnalle. [52:71.]

Vasiljev ajatteli, että kansan järki ei avaudu herättämättä kansallista tunnetta. Hän katsoi, että ilman kansallista tunnetta yksikään ihminen ei nouse henkisesti eikä voi löytää historiallista paikkaansa. [52:71.] Tuohon aikaan eräät venäläiset etnografit halusivat pitää monet pienet kansat, marit mukaan lukien, historian ulkopuolella. Vasiljevin ja hänen kumppaneittensa tiedossa kuitenkin oli, että jos kansa ei tunne omaa historiaansa ja jos se ei luota tulevaisuuteen, se katoaa. Tämän takia Vasiljev piti tärkeänä tuoda esiin kansansa menneet vaiheet. Hän yritti vakuuttaa kaikki siitä, että myös mareilla on historia. Mareilla ei kuitenkaan ollut samanlaista kirjoitettua historiaa kuin monella muulla kansalla. Vanha elämä olikin säilynyt kansan kielessä, taruissa ja sankarillisissa tarinoissa. Tämä historia ja marilaisten pitkä tie piti Vasiljevin ja Tšavainin mielestä tuoda tiedoksi kaikelle marilaiselle kansalle. [52:71.]

Pikkulasten opetuksessa ensisijalle piti panna äidinkieli, sillä ilman sitä mikään tieto ei avaudu. Tämän takia Vasiljev pani kaiken voimansa ja taitonsa lastenkirjojen julkaisemiseen. [52:71.] Vuonna 1907 ilmestyi Kazanissa P. Glezdenjovin ja V. Vasiljevin Тӱҥалтыш Марла книга. На восточномъ нарҍчіи (60 sivua) ja Тӱҥалтыш Марла книга. На луговомъ нарҍчіи (59 sivua). Kyseessä oli siis yksi teos, joka oli kirjoitettu itämurteella ja niittymurteella. Se sisälsi aapisen, lukukappaleita, rukouksia, kymmenen käskyä ja uskontunnustuksen. Venäjänkielisessä esipuheessa on äidinkielen puolustus "vieraskansojen" kouluissa, kirjainten ҥ, ӱ, ӧ, ы̆ ääntämisestä ja sanojen painotuksesta. Lisäksi teos oli kuvitettu. [1:170; 3:137.]

Samana vuonna 1907 ilmestyi Kazanissa vielä toinen P. Glezdenjovin ja V. Vasiljevin marilainen lukukirja Вэсь Марла книга. На восточномъ нарҍчіи (112 sivua) ja Вэсь Марла книга. На луговомъ нарҍчіи (112 sivua). Nämäkin ovat oikeastaan yksi teos, joka oli kirjoitettu marin itä- ja niittymurteella. Kirjan lähes koko sisältö oli otettu I.S. Mihejevin venäjänkielisestä teoksesta. Nimet ja tapahtumat kuitenkin

oli sovitettu marilaiseen luontoon ja elämään, ja venäläisten runojen sijaan oli käytetty marilaisia lauluja. [1:170.]

Näitä aapisia oli tietysti valmistettu jo edellisen vuoden aikana, joten Vasiljevilla oli aikaa käydä Baškiriassa. Hänen kansanmusiikin kokoelmassaan on merkittynä yksi kappale tallennetuksi Baškirian Kaltasinskin rajonissa 1907 [33:297].

Vuonna 1908 Vasiljev toimitti jälleen Marla kalendarin ja kirjoitti siinä: "Jos mari haluaa sanoa hyvän sanan, on esi-isien sanat, jos hän haluaa arvuutella, on paljon arvoituksia, jos hän haluaa laulaa, lauluilla ei ole loppua, jos kertoa satuja, niitä ei voi kuunnella kaikkia." [52:71.] Tämä ilmaus kertoo, mitä mieltä Vasiljev oli oman äidinkielensä rikkaudesta. Tuona vuonna ilmestyi Kazanissa Üpömarin salanimellä Марий калыкын мурыжо, туштыжо да йомакше (16 sivua). Teos sisälsi marilaisten laulujen runoja sekä marilaisia satuja ja arvoituksia [59:256]. Samana vuonna ilmestyi myös S.G. Tšavainin ensimmäinen runo- ja tarinakirja Из прошлого народа мари [35:320].

Kazanissa ilmestyi 1908 myös A. Aptrijevin Сборник черемисских песен, записанных в разных селениях Бирского и Сарапульского уездов в *1905–1907* годах. Se oli ensimmäinen kokoelma, joka keskittyi kokonaan marilaisiin lauluihin. [59:255.] Vasiljev käänsi teoksen laulut venäjäksi [6:7] ja kirjoitti siihen muutaman sivun pituisen johdannon Песни черемис Бирского и Сарапульского уездов, jossa hän esitteli ajatuksensa musikaalis-dialektologisesta folkloren tutkimuksesta. Kansanmusiikin kokoelmassa on merkittynä tämänvuotisiksi tallennuspaikoiksi Baškiria ja Marissa Volžskin ja Zvenikovon rajoni [33].

Kansanperinteeseen ja musiikkiin liittyvien teosten lisäksi Vasiljevilta ilmestyi 1908 hänen laatimansa ensimmäinen marinkielinen aritmetiikan oppikirja Марла чот *(шот).* Методический сборник арифметических примеров и задач на восточном и луговом наречиях черемисского языка для начальных училищ [3:137]. Lisäksi hän julkaisi tekemiään käännöksiä, mm. kansanterveyttä käsittelevät tietokirjat Шинча чер [24:273] ja Тӱрлӧ чер деч поремдаш тунуктушо марла кнага [13:251].

Vuonna 1909 Vasiljevilta ilmestyi Kazanissa jälleen teos lapsille. Se oli 24-sivuinen lasten lukukirja Марла ойлымаш-влак [3:139; 61:68]. Vasiljev teki työtä myös käännöskomissiossa, jolloin hän oli paljon tekemisissä venäjän kielen kanssa [6:8]. Tältä ajalta on peräisin edellisten tapaan Kazanin painosta tullut venäjän kielen oppikirja itämareille Первоначальный учебник русского языка для восточных черемис [3:137; 13:251; 24:274], jossa kiinnitetään huomiota venäjän lisäksi myös marin kieleen [6:8]. Vasiljev ei missään nimessä vähätellyt venäjän kielen merkitystä, ja hän julkaisi myös venäjän kieltä käsittelevän kirjasen Русские предлоги и наречия в значении предлогов vielä samana vuonna [52:71].

Vasiljev valittiin 1908 Kazanin yliopiston Arkeologian, historian ja etnografian seuran jäseneksi aktiivisen tieteellisen materiaalin keräämisen vuoksi [6:13]. Hänen marilaiseen musiikkiin liittyvät tutkimuksensa tulivat esille 1909

artikkelissa О характере и строе черемисских песен, joka ilmestyi yliopiston seuran julkaisusarjassa Известия ОАИЭ. Tämä seura ОАИЭ (Общество археологии, истории и этнографии при Казанском университете) oli siis ensimmäinen tieteellinen areena, jossa Vasiljev toi esille omaa tieteellistä toimintaansa. Artikkelissaan Vasiljev kehitteli ajatusta musiikin ja murteiden tutkimuksen yhteydestä [33:8, 13]. Samassa julkaisussa oli myös Aptrijevin teoksen johdannon laajennettu esitys Песни черемис Бирского и Сарапульского уездов [45:87]. Vuoteen 1909 on merkitty myös kansanmusiikin tallennuspaikat Baškiriassa, Sverdlovskin ja Kirovin oblastissa sekä Marin alueella Morkin ja Zvenikovon rajonissa [33]. Täysin varmaa ei ole, kävikö Vasiljev itse kaikissa näissä paikoissa.

Vasiljev alkoi löytää ilmaisulleen varmuutta ja kypsyyttä. Kazanin yliopiston arkeologian, historian ja etnografian seurassa toiminut S.K. Kuznetsov oli siis jo aiemmin ryhtynyt tutkimaan marilaista folklorea. Henkilönä tämä S.K. Kuznetsov oli porvarillinen liberaali tiedemies, joka mm. näki *Marla kalendarissa* olemassaolevan rakenteen kumoamiseen kutsuvaa hallituksen vastaista propagandaa [2:93]. Vuonna 1910 Vasiljev julkaisi Kuznetsovin näkemyksiä kritisoivan artikkelin Заметки по поводу этнографических очерков С.К. Кузнецова под названиями «Из воспоминаний этнографа» и «Черемисская секта Кугу сорта»; tämäkin ilmestyi sarjassa Известия ОАИЭ. Vasiljev arvosteli Kuznetsovin teosten pilkallista ja ivallista sävyä, joka koski Volgan alueen kansoista kerättyä aineistoa. Vasiljev osoitti Kuznetsovin aineistosta vääristelyjä, ja Vasiljevin toiminta osoitti laajaa tutkimuksellista näkemystä. Jotta tutkimukseen kerätty materiaali olisi tieteellisesti arvokasta, Vasiljev kutsui etnografeja kirjaamaan aineistonsa lähteet tarkasti ja ottamaan huomioon eri etnografisten ryhmien kielen erikoisuudet. [44:120.] – Vasiljevin kansanmusiikin keräyspaikaksi vuonna 1910 on merkitty Baškiria ja Kirovin oblasti [33].

1910 Vasiljev julkaisi Kazanissa P. Šatrovin kanssa tekemänsä käännöksen Закон божий ('Jumaluusoppi') [13:252], joka käsitteli pyhiä henkilöitä ja rukouksia. Vuonna 1915 Kazanissa painettiin marinkielinen teksti Йумын законжо [13:253]. Sen tekijöitä ei mainita, mutta ainakin otsikon perusteella kyseessä voisi olla sama teksti mutta nyt kokonaan mariksi.

Myöhemmin Vasiljev muisteli vuoden 1910 oloja Venäjällä näin: "… yleensä tavoitteena oli tappaa kaikenlainen aloitteellisuus. Esimerkiksi oli niin, että kun ehdotin professori N.F. Katanoville painattaa Сравнительный словарь наречий марийского языка itä- ja niittymurteiden näkökulmasta, hän kategorisesti kielsi puuhaamasta sellaisen vertailun kanssa sanoen, että koulupiirin kuraattori [t. valvoja] ei milloinkaan tulisi sallimaan sitä. Näin oli vuonna 1910. Tämä sanakirja ilmestyi täydennettynä vasta neuvostovallan aikana Moskovassa 1926–1929." [9:25–26.] Vasiljev kirjoitti aloittaneensa sanastomateriaalin keräämisen ollessaan seminaarissa tyttöjen opettajana [60:VI].

Vastuksista huolimatta Vasiljev julkaisi vuonna 1911 Kazanissa sanakirjansa Черемисско-русский словарь [9:22; 13:252; 24:274; 39:32]. Siinä oli sanastoa mukana niin itä- kuin niittymurteestakin [9:22; 14:13]. Sanakirjan merkitystä lisää se, että tämä oli ensimmäinen marin kokoama marilainen sanakirja [14:15].

Vasiljev oli Marilaisessa kalenterissa aiemmin pyytänyt ihmisiä lähettämään hänelle folkloristisia ja muita muistiinpanoja. Tällä tavalla hän oli saanut kootuksi merkittävän määrän murretietoja. Näiden pohjalta ja tietysti omien kokoelmiensa perusteella hän julkaisi sanakirjansa. [9:22.]

Черемисско-русский словарь sisältää n. 2 000 hakusanaa itä- ja niittymurteesta [9:25]. Sanat on annettu vertaillen siten, että sanojen foneettisia murrevariantteja on esitetty yhdessä, esimerkiksi вачэмшэ, пачэмыш 'ampiainen', агытан, автан 'kukko', вича, вита, вӱта 'navetta'. [9:25; 39:33.] Sanasto esitetään sanueina, mikä välillä katkaisee sanojen järjestyksen. Esimerkiksi sanat пӱчкам 'leikkaan', пӱчкыштам 'leikkelen', пӱчкыш 'leike' esitetään yhdessä. [39:33.] Myös samanmerkityksiset sanat on koottu yhteen: жап, пагыт, врема 'aika'; курал, тарман 'väline'; чурий, сын, тӱс 'kasvot' [39:33]. Murteiden erittely ei kuitenkaan vaikuta olevan etusijalla, sillä selvä murremerkintä on lisätty vain 35 sanaan (15 kertaa в. н. = itämurre; 15 kertaа л. н. = niittymurre; 5 sanassa on molemmat). [9:25.]

Tätä marilais-venäläistä sanakirjaa on luonnehdittu myös marin kielen oppikirjaksi [12:14; 39:33], koska siinä on esitettynä vain aivan keskeisin marin sanasto. Monimerkityksiselle sanalla рӱдӧ on annettu vain merkitys 'joen keskiosa'. Mukaan ei ole otettu harvinaisia sanoja, interjektioita, fraseologiaa eikä uusia lainasanoja, joiden ulkoasu on säilynyt yhä venäjän mukaisena. Sanakirjasta puuttuvat esimerkiksi sanat ал 'voima', верге 'munuainen', вургем 'vaate', лӱмегож 'kataja', лопка 'leveä' ja мланде 'maa'. [39:33.]

Vuonna 1911 Vasiljevilta ilmestyi niittymarilaisille vielä uusi aapinen Букварь и первая книга для чтения на луговом наречии марийского языка [3:137]. Suurena apuna Vasiljeville oppikirjojen laatimisessa oli professori N.F. Katanov. Tämä kuuluisa turkologi tunsi kielitieteen lisäksi oman kansansa, hakassien musiikin ja etnologian, ja tällä kaikella tietämyksellä oli suuri vaikutus Vasiljeviin. [6:8.]

YLIOPISTOSSA

Vuosi 1912 näyttää olleen hiljaista aikaa Vasiljevin julkaisutoiminnassa, mutta tuskin hänen aktiivisuutensa oli vähentynyt. Ainoastaan kansanmusiikin kokoelmasta on todettavissa laulun tallennuspaikaksi Sernurin rajoni Marinmaalla. Vuonna 1913 keruupaikaksi on merkitty Baškiria ja Tatarstan. [33.]

Marilaisen kalenterin julkaisemiseen tuo uuden näkökulman vjatkalaisessa lehdessä Северное слово 7.4.1912 ollut pikku-uutinen. Siinä sanotaan seuraavaa: "Kazanin opettajaseminaarin tšeremissiläisen koulun opettaja Sokolov on kääntynyt Vjatkan kuvernementin maapiirihallinnon puoleen ja ehdottaa, että se ottaisi Marla kalendarin julkaisemisen vuonna 1913. Edellisenä kahtena vuotena tšeremissiläisen kalenterin oli julkaissut Kazanin koulupiirin hallinnon käännöskomissio, mutta nyt varojen puutteen takia komissio tuskin ottaa julkaisemista itselleen." Tämä Sokolovin osuus on vähän tunnettu asia. Ilman kokemusta painattamisesta ja ankaran sensuurin takia Sokolov itse ei voinut jatkaa

Marilaisen kalenterin julkaisemista. Tällöin julkaiseminen tuli takaisin Vasiljevin käsiin, joka sitten julkaisi vuoden 1913 kalenterin. [54:14.]

Vuonna 1913 Vasiljev täytti 30 vuotta, ja tuona vuonna ilmestyi siis viimeinen *Marla Kalendar*. Se ja muut julkaisut vähitellen sammuivat, sillä vallankumouksen jälkeisinä vastareaktion vuosina marin kansallinen liike tukahdutettiin. Vahvaksi yhteiskunnalliseksi liikkeeksi marilaisten toiminta ei ehtinyt nousta. Aktiivisimmat toimijat – tosin ei Vasiljev – pidätettiin ja karkotettiin, ja loput aktiivit vetäytyivät yhteiskunnallis-poliittisesta toiminnasta. [53:29.] On totta, että Üpömarin julkaisemasta lehdestä vallankumoushenki katosi alun kiihkeän vaiheen jälkeen. Kuitenkin tämä edistyksellinen ja valistuksellinen julkaisu oli marin kansalle erittäin tarpeellinen. [52:70.]

Vasiljev lopetti työntekonsa Kazanissa naisten opettajaseminaarissa [3:139; 52:72]. Vasiljev kirjoitti myöhemmin: "Kirjojen julkaisemisen lisäksi tein muita töitä. Seminaarissa, tyttöjä opettaessa, opetin marin kieltä ja tuolloin aloin kerätä sanakirjaa varten erilaista tarpeellista kieliainesta. Samaan aikaan valmistauduin pääsemään yliopistoon. Vaivoin pääsin 1913 yliopistoon opiskelemaan." [60:VI; 52:72.]

Vuosi 1913 oli merkityksellinen Vasiljeville, sillä hän siis pääsi opiskelemaan Kazanin yliopiston historiallis-filologiseen tiedekuntaan klassisten kielten osastoon [6:8]. (On täysin arvailujen varassa, kuinka tuttuja Vasiljeville olivat 1870-luvulta kielitieteellisen Kazanin koulukunnan näkemykset mm. yhteiskunnallisen ryhmän kielen ja yksilön puhunnan erosta.) Ehkä tämä opintojen aloitus oli myös syynä siihen, että hän ei enää voinut jatkaa Marla kalendarin julkaisemista [54:14]. Hän on itse kirjoittanut, että yliopistoon pääseminen vaati häneltä suuria ponnistuksia; Vasiljev käyttää ilmaisua тӧчэн-тӧчэн тунэмаш пурушым [60:VI]. Hänen piti suorittaa seminaarilaisten täydentävät tentit Kazanin koulupiirin johtokunnan komission edessä [6:8]. Hänen opintonsa päättyivät vasta tulevan vallankumouksen jälkeen 1918 toisenlaisessa yhteiskunnassa. Silloin hänestä tulee yksi harvoista korkeakoulun käyneistä marilaisista. [14:12; 24:273; 43:127.]

Klassisessa filologiassa Vasiljevin opettajina olivat Šestakovien professoriveljekset Sergei Petrovitš Šestakov (1864–1940) ja Dmitri Petrovitš Šestakov (1869–1937). Venäjän kielessä opettajana oli professori V.A. Bogoroditski, joka oli syntyisin Kozmodemjanskista. Hänen kokeellisen fonetiikan laboratoriossaan Vasiljev tallensi marilaisia kansanlauluja fonografisylintereille eli äänilieriöille. [6:8.]

Yliopistossa Vasiljev osallistui Arkeologian, etnografian ja historian seuran toimintaan [9:22]. Seuran näkemyksiin kuului mm. nähdä folkloristinen materiaali välineenä kansan historian tuntemukseen, kun kansalla ei ole kirjoitettua historiaa [2:91]. Vuosina 1913–1915 Vasiljev esitti yliopiston seuran istunnoissa keräämäänsä aineistoa. Sen tavoitteena oli osoittaa S.K. Kuznetsovin materiaalissa olevia vääristelyjä ja virheellisyyksiä. Näitä Vasiljevin esitelmiä painettiin liitteinä Православный собеседник -aikakauslehdessä. Leimallista Vasiljevin materiaalille oli sen luotettavuus, samoin kuin se, että Vasiljev julkaisi aineistoaan ilman teoreettista yleistystä. Kirjoittaja hyvin tiesi, että hätäiset johtopäätökset

voivat viedä virheisiin. Vasiljev mitä ilmeisimmin pyrki omassa työssään jo alussa välttämään mahdollisia virheitä. [44:120.]

Vasiljevin tutkimuskohteena olivat uskonnolliset kultit ja uskomukset, jotka liittyivät perhekollektiiviin. Yksi syy tämän aihepiirin valintaan oli Kuznetsovin esittämät virheelliset seikat. Toinen syy oli se, että näiden kulttitapahtumien piirteet pystyivät kertomaan muinaismarilaisesta kulttuurista. Kansan uskomuksia tutkimalla Vasiljev pyrki tuomaan esiin itse informanttien antamia tulkintoja. [44:120–121].

Vuonna 1913 Vasiljev alkoi julkaista tutkielmaa Черемисы-язычники. Материалы для изучения верований и обрядов черемис sarjassa Инородческое обозрение. Tutkielma jatkui vielä kahdessa osassa myöhemmin vuonna 1915. Tässä työssä Vasiljev osoitti hyvää taitoa systematisoida aineistonsa ja käyttää sitä. Ensi silmäyksessä työn osat liittyvät heikosti toisiinsa. Siinä avataan marien käsitykset povaajista, tietäjistä, taikureista ja velhoista, sairauksiin liittyvästä henkien maailmasta, ihmisen kuolemasta, hautaus- ja muodollisista tavoista sekä uskomuksista haudantakaisesta maailmasta. Tästä moninaisuudesta huolimatta voi seurata uskonnon varhaisten muotojen erillisiä kehitysvaiheita: taikausko, puoskarointi, hautauskultti, esi-isien sukulaisuuskultti. Vasiljev ei tietenkään asettanut tehtäväkseen marien uskomusten luokittelua tai uskonnon juurten määrittelyä. Kuitenkin Vasiljevin tekemä materiaalin esitysjärjestys muutamien korjausten takia antaa avaimen niiden ratkaisuun. [44:124–125.]

Kazanin kauden aikana Vasiljev oli kiinnostunut kansansa hengellisestä elämästä. Aktiivinen vaihe poliittisessa toiminnassa jäi taakse olosuhteiden pakosta. Vasiljev oli poikkeuksellinen tutkija etnografiassa, folkloristiikassa, musiikkitieteessä ja kirjallisuudessa, mutta kuuluisin hän oli silti kielitieteilijänä. [14:12–13.]

MAAILMANSOTA

Vuonna 1914 Vasiljev julkaisi jälleen P. Glezdenjovin kanssa aapis-lukukirjan Kazanissa. Uusi aapinen oli tarkoitettu itämareille: Букварь и первая книга для чтения на восточном наречии черемисского языка. [3:137; 13:253.] Tämä ei ollut kuitenkaan ainoa aapinen, sillä toinenkin ilmestyi Kazanissa, nyt yhteistyönä G. Karmazinin kanssa: Марла букварь. Se ilmestyi kahtena versiona, toinen itämareille ja toinen niittymareille. [45:88; 3:138; toisin 13:253.]

Jälkimmäisessä kirjassa oli esillä venäläisen pedagogin K.D. Ušinskin ajatuksia, joiden mukaan alkuopetuksen täytyy tapahtua omalla äidinkielellä. Tekijät kirjoittivat: "Vierassyntyisten lasten alkuvaiheen opetus heidän äidinkielellään perustuu siihen kiistämättömään tosiseikkaan, että lapset helposti ja oikein voivat ajatella ja harjoitella niin äänteiden yhdistelmiä kuin lukemista heidän omalla ja ymmärrettävällä kielellään. Äidinkielellään tapahtuneen lukemaan oppimisen prosessin jälkeen oppilaat helposti siirtyvät lukemaan myös venäjän kielellä." [3:138.] Oppikirjan lopussa onkin myös marilais-venäläinen sanasto. "Yksi vierassyntyisten lasten koulun päämääristä on opettaa lapset hallitsemaan vapaasti venäjän kieltä." [3:138–139.] Kirjassa tekijät käyttivät marien suullista

perintöä eli sananlaskuja, sananparsia ja arvoituksia. Tekijöiden mukaan oma kieli auttaa käsittämään maailmaa ja todellisuutta. Aapisessa oli mukana myös kuvitusta. Sen tekstit oli muodostettu loogisesti, ja asiat esitellään metodisesti helposta vaikeaan ja tutusta uuteen. [3:138.]

Kansanlaulujen kokoelmassa tallennuspaikaksi tänä vuonna on merkitty Baškiria ja Tatarstan sekä Marinmaassa Mari-Turekin rajoni [33]. Kazanissa ilmestyneessä sarjassa Инородческое обозрение Vasiljev julkaisi lyhyen arvion Julie Wichmannin työstä marien parissa artikkelissaan О труде г-жи Юлии Вихманн, под названием *«Beiträge zur Etnographie der Tscheremissen»*.

Vuosi 1914 oli maailman historiassa traaginen. Valtioiden välisten liittoutumien takia syttyi suursota, jossa Venäjä aloitti liikekannallepanonsa 30. heinäkuuta. Vasiljev ei ollut palvelusvelvollinen eikä joutunut sotaan. Sen sijaan pitkän maailmansodan aikaan Vasiljev käänsi venäjästä I. Krylovin satuvalikoiman sekä Puškinin, Nekrasovin ja Nikitinin runoja mariksi [61:68].

Seuraavana vuonna 1915 Vasiljev käsitteli marilaisten siveellisyyttä ja moraalisuutta julkaistessaan artikkelin Отношение черемис к половой распущенности. Se ilmestyi Kazanin yliopiston Arkeologian, etnografian ja historian seuran julkaisussa Известия ОАИЭ. Myös tämä tarkastelu sisälsi kritiikkiä S.K. Kuznetsovin etnografisia tutkimuksia kohtaan [6:8]. Lisäksi hän jatkoi kazanilaisessa julkaisussa Инородческое обозрение jo aiemmin aloittamaansa uskontoa käsittelevää artikkelia Черемисы-язычники. Материалы для изучения верований и обрядов, josta siis näin muodostui sarja.

Marilainen sanomalehdistö syntyi ikään kuin maailmansodan avulla. Katsottiin tarpeelliseksi tiedottaa kansalle rintaman tapahtumista. P.P. Glezdenjov, joka osasi myös udmurttia ja tataaria, alkoi toimittaa venäläistä julkaisua Военные известия 'Sotauutisia' myös udmurtiksi (Войнаысь ивор) ja tataariksi (Сугыш хабярляре). Lisäksi hän toimitti lehteä mariksi nimellä Война увер, joka ilmestyi vuonna 1915 kymmenisen kertaa. Kuvernementin zemstvo lopetti inorotsien kielellä julkaistujen lehtien rahoituksen, minkä jälkeen Glezdenjov ryhtyi julkaisemaan lehtiä omin varoin. [54:17.] Lehden levikkiä haittasi se, että sen painopaikka oli Vjatkassa sivussa marilaisalueilta.

Vasiljevin kansanmusiikin tallennuspaikaksi on vuonna 1915 merkitty vain Marinmaalta Mari-Turekin rajoni [33].

Vasiljeville muodostui yhteys myös suomalaiseen Martti Räsäseen, joka opiskeli Kazanin yliopistossa lukuvuosina 1915–1916 ja 1916–1917. Räsäsen tutkimuksen kohteena tosin oli marin lisäksi tšuvassin kieli, sillä hän keräsi materiaalia marin kielen tšuvassilaisista lainasanoista. Vasiljev toimi Räsäselle marin kielen (tarkemmin Birskin murteen) informanttina, ja Räsänen käytti Vasiljevin tittelinä sanaa *opiskelija*. [48:IV, VII.] Myöhemmin muistelmassaan Martti Räsänen kehui Vasiljevia edustavimmaksi tšeremissiksi. Nyt Räsänen sanoi hänen olleen naisseminaarin opettaja. Räsänen kirjoitti, että Vasiljev oli todella oppinut herra, joka virkansa ohella opiskeli useita kieliä yliopistossa, julkaisi suuret määrät

tšeremissiläistä kirjallisuutta, kansalle oppikirjoja, raittiuskirjoja, kalentereita, tieteellisiin tarkoituksiin sanakirjoja, kansanlauluja nuotteineen ym. [49:59.]

Vasiljevin toiminta oli jo havaittu Suomessa, sillä Suomalais-Ugrilainen seura valitsi avustajajäsenekseen opettaja V.M. Vasiljevin Kasanista kokouksessaan 2.12.1916 [57:2]. Vasiljevin tuotannossa vuosi 1916 oli hiljaista aikaa. Niinpä on hyvä syy olettaa hänen keskittyneen opintoihinsa. Kuten historiasta tiedetään, tulossa olivat kuitenkin hyvin myrskyisät ajat. Vasiljev kuitenkin kokosi vielä vuodeksi 1917 Marilaisen kalenterin [54:14].

ENSIMMÄINEN VALLANKUMOUS

Vuonna 1917 Venäjä muuttui täydellisesti. Pitkään jatkunut sota, yhteiskunnan taantumuksellisuus ja tavallisen arkielämän hankaluudet johtivat laajojen kansanosien tyytymättömyyteen elinoloistansa. Myrskyisät tapahtumat alkoivat jo helmikuussa Pietarissa, kun 17.2. (G 2.3. – G tarkoittaa tässä gregoriaanisen kalenterin mukaista päivämäärää) Putilovin tehtaassa työläiset menivät lakkoon. Myöhemmin 23.2. (G 8.3.) Pietarissa oli mielenosoituksia, joiden katsotaan aloittaneen helmikuun vallankumouksen. Gregoriaanisen kalenterin mukaan elettiin jo maaliskuuta, mutta historiaan tämä on jäänyt nimenomaan helmikuun vallankumouksena. Myös ilmaisua porvarillinen vallankumous on käytetty erotukseksi siitä vallankumouksesta, joka tapahtui loppuvuonna 1917.

Itsevaltiuden purkaminen tapahtui siten, että 2.3. (G 15.3.) 1917 Nikolai II allekirjoitti manifestin, jolla hän luovutti vallan veljelleen Mihailille. Pietarissa perustettiin ruhtinas Lvovin johdolla Venäjän väliaikainen hallitus, johon osallistui vain yksi sosialisti (eli myöhemmin keskeiseksi henkilöksi nouseva A.F. Kerenski). Demokraattisen ajattelun mukaisesti väliaikainen hallitus hyväksyi 6.3. (G 19.3.) 1917 julkilausuman kansallisesta tasa-arvosta ja oikeudesta opettaa lapsia heidän äidinkielellään. [53:30.] Vasta pitkän kypsyttelyn jälkeen tämä johti marien keskuudessa ajatukseen kansallis-kulttuurisesta autonomiasta [53:30]. Ainoa marinkielinen sanomalehti, P.P. Glezdenjovin Vojna uver aluksi ei kirjoittanut tapahtumista juuri mitään [54:22].

Pietarissa tapahtuneen vallankumouksen vaikutukset ulottuivat tietysti koko maahan. Maaliskuun alussa 1917 läntisten rykmenttien marilaiset upseerit ja sotilaat sekä Ufassa armeijan palveluksessa olleet marit kokoontuivat Ufassa. Keskeinen puheenaihe oli oman kansan tilanne. Tästä syntyi päätös 19.3. (G 1.4.) muodostaa Марий Ушем, marilaisten liitto. Myös muille marilaisille lähetettiin kutsu vahvistaa kansallista liikettä. Birskin ujezdissa, jossa enemmistö oli mareja, muodostettiin maaliskuun lopussa oma marien liitto, jonka johtoon tuli opettajaseminaarin opettaja V.M. Ivanov-Ipatov. Toiminnan vahvistamiseksi myös Ufan marit päättivät siirtää toimintansa aktiiviseen Birskiin. [53:31.] Yhteenliittymisen malliksi tuli Марий Ушем. Kansan nimitykseksi otettiin nyt vierasperäisen *tšeremissin* tilalle omakielinen *mari*, millä oli suuri psykologinen merkitys [53:31].

Mari-seurojen toiminnan muodostumisen alussa aktivistit tajusivat, että kulttuuriin ja valistukseen sekä koulutuksen ja kieleen liittyvät tehtävät vaativat myös yhteiskunnallis-poliittista toimintaa [53:32]. Näin vallankumouksen jälkeen vähitellen syntyi ja myöhemmin muodostui marilainen yhteiskunnallinen liike autonomian puolesta. Vuosia myöhemmin Neuvostoliiton aikaisissa tutkimuksissa tämän ajan käsittely oli negatiivista: joko tähän kauteen kiinnitettiin vain vähän huomiota tai tätä kansallista ja demokraattista toimintaa parjattiin. [53:29.] Tällainen katsantokanta on esimerkiksi seuraavassa: "Porvarillis-kansallisilla aineksilla oli tavoitteena muuttaa liikkeen sisältö porvarilliseksi nationalismiksi marilaisten työläisten ja maaseudun köyhien alkuperäisten pyrkimysten vahingoksi. Kansallisen yhtenäisyyden nimissä he pyrkivät vieroittamaan työläiset luokkataistelusta." [10:19–20.]

Marilainen sivistyneistö oli tähän aikaan erittäin pieni. Siihen kuuluivat muutamien kansakouluopettajien ja pappien lisäksi 15 ylioppilasta. Volgan seudun suomensukuisista kansoista kuitenkin marit olivat aktiivisimmat uusien mahdollisuuksien auetessa. Näistä aktiiveista tarmokkaimmaksi Jalo Kalima mainitsee artikkelissaan ylioppilas Vasiljevin, joka toimittaa sanomalehteä ja julkaisee oppikirjoja ja kalentereita. [23:75–76, 82.] Jalo Kalima (1884–1952) oli tuolloin 1917 Kazanin yliopistossa suomalais-ugrilaisten kielten ylimääräinen professori, kunnes lokakuun vallankumouksen aiheuttama sekasorto pakotti hänet palaamaan Suomeen.

Keväällä 1917 Kazanissa organisoitiin Volgan alueen pienten kansojen liitto, johon muodostettiin myös tšeremissiläinen osasto. Sen puheenjohtajaksi tuli Kazanin yliopiston opiskelija V.M. Vasiljev [43:127]. Hänen ansiokseen katsottiin se, että hänellä oli kokemusta marilaisista julkaisuista [53:31]. Näin myös V.M. Vasiljev lähti jälleen mukaan poliittiseen toimintaan. – Tästä kokouksesta Suomen eduskunta sai seuraavan tervehdyksen [46:210]:

"Vapaan Suomen Eduskunnalle.
Iloiten suomalaisveljien ilolla Väliaikaisen Hallituksen maaliskuun 7 päivältä kuluvaa vuotta julkaiseman manifestin johdosta, jolla saatettiin voimaan Suomen oikeudet, Wolgan seutujen pienten kansojen Yhdistys yleisen kokouksensa päätöksen mukaisesti maaliskuun 22 päivältä kiiruhtaa Eduskunnan kautta todistamaan koko Suomen kansalle rajattoman ilonsa ja lujasti uskoo, että suomensukuiset veljet tulevat siveellisesti tukemaan heitä kansallista itsemääräämistä koskevissa kysymyksissä sekä tekemään mahdolliseksi keskinäisen sivistyksellisen yhteyden, joka on edistävä Vapaan Venäjän vapaitten, arvokkaitten kansalaisten kehitystä ja hyvinvointia.
Yhdistyksen puheenjohtaja, yksityisdosentti Kasanin yliopistossa: N. Nikolskij.
Tsheremissiläisen osaston puheenjohtaja W. Wasiljew.
Tatarilaisosaston puheenjohtaja R. Filipow.
Mordvalaisosaston puheenjohtaja N. Ewiwyij.
Kalmukkiosaston puheenjohtaja A. Meyer.
Wotjakkien osaston puheenjohtaja A. Borisow."

1917 huhti–kesäkuussa Ufan ja Birskin jälkeen pidettiin Mari-seuran kokouksia demokraattisen älymystön johdolla myös Marinmaan alueella, mm. Tsarevokokšaiskissa ja Morkissa. Näillä kokouksilla ei ollut yhteyttä bolševikkeihin,

pikemminkin SR:ään (Venäjän sosialistivallankumouksellinen puolue, Партия социалистов-революционеров, СР eli latinaisin kirjaimin SR), mikä merkitsi myöhemmässä bolševistisen kauden tulkinnassa kielteisyyttä. [53:31–32.]

Kazanissa oli keväällä paljon marilaisia sotilaita, joiden aktivistit muodostivat Tšeremissiläisen sotilasorganisaation. Sen johtoon tuli vänrikki V.A. Muhin. [53:31.] Maaliskuussa 1917 marilaisten asuttamien alueiden ulkopuolella Kazanissa, Tšeboksaryssa ja Simbirskissä muodostettiin työläisten ja sotilaiden edustajien neuvostot [11:92]. Kazanissa oli myös inorotsi-opiskelijoita (mareja, udmurtteja, tšuvasseja), jotka liittyivät yhteiskunnalliseen toimintaan. [52:72].

Martti Räsänen oli tähän aikaan keväällä 1917 Kazanissa, ja hän muisteli yhtä kokousta, jota oli seuraamassa: "Opiskelu- ja tutkimusaikani alkoi olla lopussa, kun suuri vallankumous alkoi. Mieliala oli kiihkeä – –. Nyt alkoivat myös Volgan pienet kansat liikehtiä. Kasanin vierasheimoinen sivistyneistö tahtoi myös järjestäytyä ja valvoa etujaan. Tšuvassi Nikolski kutsui asianharrastajat kokoukseen yliopistoon ja luonnollisesti minäkin menin sinne. Puheenvuoroja käytettiin runsaasti, tuulentupia rakennettiin. Itsenäisyysasiaa ei kuitenkaan kukaan ajatellut, mutta kulttuuriautonomia oli kaikkien mielestä Volgan kansallisuuksien elinehto. Yksi ristiriita kuitenkin esiintyi. Kokouksen puheenjohtaja ja suuri enemmistö oli uskonnolliselta mielipiteeltään ortodokseja, joukossa näkyi paljon pappeja ja pappisseminaarilaisia. Kutsu kokoukseen oli lähetetty vain kristillisille tataareille, joita on vain parisataatuhatta Volgan tataarien heimosta. Nousipa äkkiä puhumaan eräs muhamettilainen naisylioppilas – nimeä en valitettavasti muista – ja piti kiihkeän puheen kansallisuuskysymyksestä ja sanoi: "oletteko kaikki pyhän Guriin (Kasanin ensimmäinen ortodoksinen arkkipiispa, jonka nimellä sikäläinen kreikkalais-katolinen lähetysseura toimi) oppilaita, eikö meitä viisimiljoonaista muhamettilaista väestöä haluta ottaa mukaan?" Asia ei silloin erikoisesti kärjistynyt, mikäli huomaan prof. Kaliman kirjoituksesta (Suomalainen Suomi 3) olivat muhamettilaiset ja kreikkalais-katoliset jossakin määrin yhteistoiminnassa. Joka tapauksessa kirjallisuutta, aikakauslehtiä ym. alettiin julkaista, kulttuuriautonomiakin saatiin – mutta syksyllä bolševistisessa muodossa." [49:60.]

Vasiljev siis auttoi Volgan alueen pienten kansojen seuran perustamisessa. Seuran kokouksessa hän piti kahden tunnin puheen opettajaseminaarin tilanteesta. Tuolloin Volgan alueen pienillä kansoilla ei ollut yhtään kulttuurivoimia valmistavaa oppilaitosta. Seminaarissa hallitsivat venäläistäjät, jotka vähitellen ajoivat pienistä kansoista tulleet opettajat pois: udmurttilaisen Jakovlevin, tšuvassilaiset Sergejevin ja Nikolskin, marilaiset Vasiljevin ja Kunajevin. (Vasiljev oli opiskeluaikanaan opettanut seminaarissa.) Tästä Vasiljev puhui, ja syntyi kiivas ja pitkä keskustelu. Joka kansasta valittiin kaksi edustajaa ja päätettiin muodostaa komissio. Tehtäväksi tuli seminaarin demokratisoiminen ja eri kansallisuuksien tasa-arvo. Vasiljev valittiin mukaan komissioon. [52:72.]

Omalla tahollaan myös turkinsukuiset kansat katsoivat otollisen ajan tulleeksi. Heidän kansalliskeskuksensa kutsui kokoon turkkilaisten kongressin, joka hyväksyi päätöslauselman kaikkien turkkilaisten alueiden autonomiasta ja erillisen turkkilaisen sotaväen muodostamisesta. [4:149.] Venäjän vallankumousvuotena käyttöön tuli nimitys Idel-Ural, ja se tarkoitti maantieteellisesti Volgan ja Uralin

välistä aluetta. Tämä alue, tosin paljon laajempana länteen päin, sekä Mustanmeren pohjoispuoliset suuret arot olivat olleet esihistoriallisina aikoina turkkilaisten heimojen asumapaikkoina. [4:137–138.]

Myös bolševikit olivat aktiivisia muiden lailla. He julistavat 4.4. (G 17.4.) 1917 teesinsä "Kaikki valta neuvostoille". Se oli yksi iskulause muiden joukossa, mutta sillä tuli olemaan suuri merkitys bolševikkien kannatuksen kasvussa. Esimerkiksi Tšuvassian Tšeboksaryssa muodostettiin 13.4. (G 26.4.) 1917 työläisten, sotilaiden ja talonpoikien edustajien neuvosto [11:92]. Tosiasiassa hyvin harva neuvosto oli tässä vaiheessa bolševikkien johtama.

Volgan alueen pienten kansojen seuran aloitteesta järjestettiin toukokuun 15. (G 28.5.) vuonna 1917 [11:92] Kazanin yliopistossa näiden kansojen edustajien ensimmäinen kongressi. Osallistujia oli 500, joista mareja oli n. 70 edustamassa Volgan alueen pienten kansojen seuran tšeremissiläisosastoa ja muutamia Mari-seuroja. Suurin osa marilaisista oli opettajia ja pappeja. Kokouksen varapuheenjohtajaksi valittiin marilainen P.P. Glezdenjov (isä Pavel, ortodoksinen lähetystyöntekijä Vjatkasta, opettaja, oppikirjojen tekijä). Aktiivisten joukossa olivat mm. opettaja L.Ja. Mendijarov, Kazanin opettajaseminaarin opettaja P.M. Kunajev sekä Kazanin yliopiston opiskelija V.M. Vasiljev. [53:32.]

Toisen tiedon mukaan osallistujia oli yli 800. Mukana oli tšuvasseja, mareja, udmurtteja, kalmukkeja, kristittyjä tataareja, mokšalaisia, ersäläisiä, komeja ja permjakkeja. Mukana ei ollut islaminuskoisia tataareja, joten näitä osanottajia yhdisti enemmän uskonto kuin kansallisuus. Pienistä kansoista vaikutusvaltaisimmalla kansalla eli islaminuskoisilla tataareilla olikin omat suunnitelmansa alueen tulevaisuutta varten. [23:76.]

Kokouksen aiheina olivat kulttuurillinen ja kansallinen autonomia, kielen, kulttuurin, hengellisen elämän (myös oman uskonnon) elvyttämisen välttämättömyys ja kansallinen koulu. Nämä alkoivat olla kulttuurillisten vaatimusten sijaan yhteiskunnallis-poliittisia vaatimuksia. [53:32.] Käsiteltäessä aihetta "paikallinen itsehallinto" ehdotettiin (1) paikallista laajaa itsehallintoa sekä (2) omia kansallisia valtioita. Enemmistö delegaateista (tšuvassit, udmurtit, marit) katsoi, että kansat eivät olleet vielä kypsiä omiin valtioihinsa. Kokouksen sopivaksi katsoma suunnitelma oli lyhyesti seuraava: Venäjästä tulee ensin demokraattinen tasavalta, josta myöhemmin muodostettaisiin federatiivinen tasavalta. Siinä poliittinen autonomia olisi kansoilla, joilla on kirjoitettua historiaa (esim. venäläiset, ehkä myös tataarit), ja kulttuuriautonomia pikkukansoilla. Täten siis alueellis-poliittinen autonomia ja separatismi eivät olleet tavoitteena. [53:32–34.]

Toukokuinen Kazanin kokous käsitteli myös marinkielistä painotoimintaa, kun kokouksen maridelegaatit yhdessä Volgan seudun pienten kansojen seuran tšeremissiosaston kanssa päättivät siirtää P.P. Glezdenjovin toimittaman Vojna uver -lehden julkaisupaikan Vjatkasta Kazaniin. [53:42.] Samalla lehden uudeksi nimeksi tuli Üžara (Sarastus) vuoden 1918 alusta alkaen [54:22–23]. Tsarevokokšaiskiin sitä ei voinut siirtää, koska kaupungissa ei ollut painotaloa vielä vuonna 1917 [54:31].

Kaikkien suunnitelmien osana oli oikeus omaan äidinkieleen, jota piti saada käyttää oikeuslaitoksessa sekä oppilaitoksissa. Koulujen ohella sivistystä oli saatava (omalla kielellä) itseopiskelusta, esitelmistä, kursseista, keskusteluista, konserteista ja näytelmistä. Lisäksi oli perustettava äidinkielen ja kirjallisuuden seuroja, perustettava oppikirja- ja käännöstoimikuntia ja kerättävä kansansävelmiä ja kansantaidetta. [23:78–82.] Viimeksi mainitut seikat ovat kuin suoraan Valerian Vasiljevin kynästä.

Marien toiminta oli alkanut jo eriytyä, sillä kokouksen päätösten mukaisesti ryhdyttiin työhön myös marilaisten kulttuurivoimien yhdistämiseksi. Tässä alullepanijana toimi Volgan alueen pienten kansojen seuran tšeremissiläisosasto johtajanaan V.M. Vasiljev. Seuraavaksi marien kokouspaikaksi valittiin Ufan kuvernementin Birsk, jossa oli aktiivisinta toimintaa. Tulevan kokouksen ohjelman laativat V.M. Vasiljev ja Birskin Marin seuran V.M. Ivanov. [53:34.]

Islaminuskoiset pitivät puolestaan edustajakokouksen Moskovassa toukokuussa 1917. Siihen ottivat osaa Hivan ja Buharan tataarit, Volgan alueen tataarit ja baškiirit sekä kirgiisit, turkmeenit ja Kaukasian ja Krimin tataarit. Kokouksen tavoitteisiin kuuluivat mm. kansallisuuden ja uskonvapauden turvaaminen. Kysymys tataarilaissukuisen väestön etujen suojaamisesta oli kuitenkin tällaiselle, Venäjän eri kulmilta kokoontuneelle edustajajoukolle liian monisärmäinen tehtävä. Aluekysymys oli vaikeasti ratkaistavissa, ja itsenäisyyttä näin hajanaiselle kansalle oli mahdoton saavuttaa. Turkkilaisliikkeen johtoon kuuluneen Maksudovin ehdotuksen mukaisesti päätettiin asettaa yhteinen johto ja ruveta järjestämään pieniä turkkilais-tataarilaisia alueita paikallisiksi "valtioiksi" siten että "itsehallintoon" toisissa kuuluisi vain kulttuuri- ja kansanvalistustyö, toisissa taas maantieteellinenkin itsenäisyys "Venäjän liittotasavallan" puitteissa. [47:75.]

Kaikki Venäjän kansat tahtoivat rauhaa, mutta siitä huolimatta Venäjän väliaikainen hallitus aloitti 18.6. (G 1.7.) 1917 rintamalla Saksaa ja Itävaltaa vastaan suurhyökkäyksen. Hallituksen ratkaisu ei tuonut suosiota, varsinkaan kun lopulliseksi iskuksi suunniteltu hyökkäys epäonnistui.

Myös tšuvassit olivat omalla tahollaan aktiivisia. Simbirskissä pidettiin 20.–28.6. (G 3.–11.7.) 1917 ensimmäinen yleistšuvassilainen kansalliskokous, jossa perustettiin tšuvassilainen kansallinen seura. [11:92.]

Kesän 1917 aikana marilaiset valitsivat omat edustajansa Birskin kokoukseen. Volgan alueen pienten kansojen seuran tšeremissiläisosaston nimissä oli lähetetty marilaisalueille kesäkuun puolivälissä kokouksen ohjelma ja ehdotus delegaattien valitsemiseksi. Tiedotteessa kerrottiin, että "kokoukseen kutsutaan 2–4 maria jokaisesta marien asuttamasta volostista …" Pääosa valituista oli ihmisiä, jotka olivat kulttuurillis-valistuksellisissa tehtävissä. [53:34–35.]

Poliittisella rintamalla bolševikit aktivoituivat politiikassaan siten, että he katsoivat aikansa tulleen nyt. He ryhtyivät 3.7. (G 16.7.) 1917 Petrogradissa kaappaamaan valtaa. Yritys kuitenkin kariutui 5.7. (G 18.7.), kun armeijan väliintulo kukisti sen. Bolševikkien myöhemmässä historiankirjoituksessa tätä aikaa nimitettiin Heinäkuun päiviksi.

Venäjän väliaikainen hallitus järjestäytyi 6.7. (G 20.7.) siten, että pääministeriksi nousi oikeusministeri ja sotaministeri A.F. Kerenski, joka samalla piti myös entiset postinsa.

MARILAISTEN KOKOUS

Marilaisten ensimmäinen yleisvenäläinen kokous alkoi Birskissä 15.7. (G 28.7.) [10:20; 35:320; 43:127]. Paikallinen Birskin marien liitto oli ollut suurena aloitteentekijänä [52:72]. On sanottu, että tällainen kokoontuminen oli mahdollista vasta nyt vallankumouksen jälkeisenä vapaampana aikana [53:30].

Yhden lähteen mukaan Birskin opettajakouluun kokoontui yli 200 ihmistä, joista 178 oli delegaatteja, loput vieraita. Pääosa oli opettajia, pappeja, upseereita. [53:35.] Toisen lähteen mukaan kokoukseen osallistui 130 edustajaa Ufan, 27 Vjatkan, 19 Kazanin kuvernementista [10:20].

Vasiljev oli tullut paikalle jo ennen kokousta ja oli pitänyt marin kielen kurssia [52:72]. Hän oli mahdollisesti ollut liikkeellä myös muualla idässä, sillä kansanmusiikin kokoelmassa on merkittynä usean laulun tallennuspaikaksi Sverdlovskin oblasti sekä Baškiriassa mm. Birskin rajoni [33].

Marien kokouksen puheenjohtajaksi valittiin sotilas I.N. Kovedjajev-Umšara (SR, niittymarilainen, itämarilaisten opettajana toimiva), varapuheenjohtajiksi V.M. Ivanov (Birskin opettajakoulun johtaja), B. Aiguzin (sotilas) ja P.P. Glezdenjov (Vjatkan hiippakunnan lähettiläs isä Pavel) [53:35]. Sihteeristöön nimettiin ensimmäisenä V.M. Vasiljev [52:72; 53:35]. Toinen lähde mainitsee, että puheenjohtajistoon kuuluivat Kovedjajev, Glezdenjov, Aiguzin, Mendijarov, Vasiljev, Malyšev, Aleksejev, Esanbahtin ja Šamratov [10:20]. Yhden maininnan mukaan Vasiljev oli yksi kokouksen järjestäjistä ja johtajista [43:127].

Kokous alkoi rukoilemisella. Kukin rukoili omalla tavallaan, sillä kristityt rukoilivat keskenään ja luontouskoiset omassa tilaisuudessaan ulkona. [53:35.] Ensimmäinen päivä kului tervehdyksiin. Kugu sortan puolesta kokousta tervehti V.T. Jakmanov. [53:35.] Vasiljev tervehti eri puolilta tulleita delegaatteja Volgan alueen pienten kansojen seuran tšeremissiläisosaston nimissä [53:35].

Kokouksessa Vasiljev esiintyi lukuisia kertoja ja teki ehdotuksia kokouksen päätettäväksi. Kokous mm. kutsui häätämään marien elämästä viinan juomisen, erilaisia tauteja ja sukupuolisen haureuden. [52:72.] Vasiljevin esitelmä marien kansantaiteesta oli erityisen kiinnostava. Hän oli kerännyt aineistoa jo vuodesta 1902 alkaen ja oli julkaissut ennen vallankumousta muutaman artikkelin, mutta vasta nyt ensimmäisen kerran hän puhui asiasta yleisön edessä. Sen aikana hän valitteli seuraavasti: "Täytyy pahoitella ja surra, sillä marien älymystö ei tunne eikä halua tuntea oman kansansa kieltä." Kokous kuitenkin yksimielisesti tunnusti, että kansantaidetta täytyy suojella, kerätä, tutkia ja kehittää. [52:72.]

16.–17.7. kokous jakaantui lukuisiin sektioihin [53:35]. Kokouksen linjaukset tehtiin Volgan alueen pienten kansojen seuran päätösten mukaisesti. Ymmärrettiin, että edessä ollut työ liittyi myös yhteiskunnallisiin ja poliittisiin tehtäviin. Paljon kysymyksiä jäi ratkaisematta, mm. suhde uuteen yhteiskuntarakenteeseen valtiossa ja paikallisesti. [53:36.] Julkilausumassa oli myös hämärä, kaikkea syleilevä iskulause "valta kansalle". Kaikkien marilaisten voimien yhdistämisestä kannettiin huolta, mutta myöhemmän Neuvostoliiton aikaiselle historiankirjoitukselle tärkeästä luokkataistelusta ei ollut puhetta. Väliaikaista hallitusta kohtaan ei tullut kokoukselta kritiikkiä. Kokous oli samaa mieltä kuin maan hallitus, eli edelleen jatkuvan maailmansodan lopettaminen onnistuisi vain voittamalla se sotilaallisesti. [53:36.]

Tähän aikaan enemmistönä olleet SR:n ja menševikkien neuvostot tukivat väliaikaista hallitusta. Samaan aikaan bolševikkien iskulauseena oli "kaikki valta neuvostoille" [53:37], vaikka heillä ei siis juurikaan ollut valtaa neuvostoissa. Nyt heinäkuussa marien kokous avoimesti tunnusti SR:n läheisimmäksi puolueeksi [53:38]. Kaikki kokouksen päätöslauselmat olivat SR-henkisiä. SR:n mukaan esimerkiksi niin maaomaisuus kuin muukin omaisuus piti olla maakomiteoiden ja osuuskuntien omistuksessa [53:37].

SR:n linjana oli paikallinen hallinto, jossa otettaisiin huomioon kansallisuudet. Marien kokous tuki myös tätä näkemystä. Kokouksen tavoitelistassa oli kantaväestön suhteellinen osuus volostihallinnossa ja oman kielen käytön mahdollisuus. [53:38.] Marien osuuden kasvattamiseksi paikallishallinnossa kokous antoi viisi päätöslauselmaa [ks. tarkemmin 53:39]. Kuitenkin samaan aikaan väliaikainen hallitus puolestaan jatkoi tsaarin ajan tapaan paikallisten elimien vähättelyä [53:39].

Ajatuksensa sosialistivallankumoukselliset (SR) rakensivat narodnikien idealle, jonka mukaan Venäjällä syntyisi oma sosialismi talonpoikien kyläyhteisön varassa. Talonpoikien käsityksen mukaan maa ei ollut kenenkään omaa, vaan siihen oli käyttöoikeus niillä, jotka sitä itse muokkasivat. Vallankumouksen tullen kartanoitten maat jaettaisiin viljelijöille ilman korvauksia. Saman mallin mukaan toteutettaisiin muukin sosialismi, ja työläiset saisivat sananvallan työpaikoilla. Näin syntyisivät vapaaehtoisesti kolhoosit ja sosialisoidut tehtaat. Kapitalismi ei ollut sosialistivallankumouksellisten mielestä sellainen keskeinen ongelma kuin marksilaisten käsityksissä. Se oli Venäjän oloille vierasta, hallituksen tuen varassa seisovaa tuontitavaraa, joka kaatuisi auttamatta itsevaltiuden kukistuessa. SR-läisten mukaan sosialismin vastustajat oli kukistettava vallankumouksellisen terrorin avulla [30:99].

Sosialistivallankumoukselliset osallistuivat innokkaasti 1917 vallankumouksiin (he olivat olleet mukana jo vuoden 1905 vallankumouksessa) ja onnistuivat saamaan kannatusta varsinkin maaseudun neuvostoissa maanjako-ohjelmansa vuoksi. Puolue jakautui kuitenkin, kun vuoden 1917 kuluessa maltillisemmat sosialistit liukuivat kannattamaan väliaikaisen hallituksen mukana sodankäyntiä ja järjestyksenpitoa, samalla kun vasemmistolaisemmat kerääntyivät lähelle bolševikkeja. Vasemmisto-SR osallistui lokakuun vallankaappaukseen 1917. Oikeisto-SR sen sijaan joutui bolševikkeja vastaan, kun se maalaisten äänillä oli

saavuttanut enemmistön perustuslakia säätävässä kansalliskokouksessa. (Otettuaan vallan Lenin hajotti tämän kansalliskokouksen vuoden 1918 alussa.) Myös vasen SR riitaantui Leninin kanssa keväällä 1918, koska se ei hyväksynyt Brest-Litovskin imperialistista rauhaa vaan vaati vallankumouksellista kansannousua saksalaisia vastaan. Se ei myöskään hyväksynyt talonpoikien ryöstämistä ja työläisten hiostamista tehtaissa sotakommunismin aikana. SR oli nimenomaan talonpoikien puolue, mutta sen kannatus maalaiskylissä hävisi bolševikkeja kannattavien rintamasotilaiden palatessa kotiin. Viimeisinä merkkeinä toiminnasta olivat attentaatit Saksan lähettilästä Mirbachia, Pietarin Tšekan päällikköä Uritsia ja itseään Leniniä vastaan 1918. [30:99–100.]

Marien kokous ehdotti Venäjän perustuslakia säätävään kokoukseen omat kandidaattinsa, jotka olivat L.Ja. Mendijarov Vjatkasta, V.M. Vasiljev Kazanista ja I.N. Kovedjajev Ufasta [53:38].

23.7. 1917 Mendijarov piti puheenvuoron koululaitoksen huonosta laadusta [53:40–41]. Vasiljev puolestaan kiinnitti huomiota siihen, että marilainen älymystö ei tuntenut omaa kieltään. Hänen mukaansa piti perustaa organisaatio keräämään kansallista tuotantoa, ja kokous hyväksyi tämän ajatuksen yksimielisesti. [53:41.] Glezdenjov puhui kielen puhtaudesta ja välttämättömyydestä perustaa Marla kalendar uudestaan [53:41]. Kokous asetti myös muita suuria tavoitteita: ooppera, kansallismuseo, teatteri, yliopisto, jne. [53:41].

Kokouksen konkreettinen askel oli tukea lehdistöä. Vojna uver oli ilmestynyt Vjatkassa ja sen siirtämisestä Kazaniin oli jo tehty päätös. Vasiljev ilmoitti kokouksessa saamastaan sähkeestä, jonka mukaan kuvernementin zemstvo oli myöntänyt uuden lehden julkaisemista varten 18 000 ruplaa. Sillä rahalla Vasiljev oli hankkinut painopaikan ja tarpeeksi paljon kirjasimia. Lehden nimeksi oli jo aiemmin päätetty Üžara ja sitä oli tarkoitus julkaista kaksi kertaa viikossa. Uuden lehden toimittajaksi nimettiin V.M. Vasiljev. [54:23; 52:72; 53:42.]

Kokous asetti tehtäväkseen Mariliittojen yhdistymisen yhdeksi järjestöksi, jonka johtoon tulisi Marien keskusliitto Kazanissa. Vuoden 1917 loppuun mennessä tämä oli saavutettu. [53:42.] Lisäksi marien kokous päätti muodostaa kuvernementtien valistusorganisaatiot marilaisalueille (Kazan, Vjatka, Ufa). Organisoijiksi valittiin Glezdenjov, Vasiljev ja Gavrilov-Epin. [53:43.] – Kokous päättyi 11 päivän jälkeen 25.7. (G 7.8.) [10:20; 35:320]. Vielä samana vuonna ilmestyi kokouksesta tiedottava kirjanen Пӱрӧ олаш марий Погын ыштыме нэргэн. *(*Казань*.)* 'Birskin kaupungissa pidetystä marien kokouksesta' [13:254].

Viimeinen Vojna uver ilmestyi 15.9.1917, ja Üžara oli alkanut ilmestyä jo 25.8.1917 (G 7.9.) [54:23, 26]. Sen ilmestymistä siis aikaistettiin yllättäen saadun rahoituksen turvin. – Marien yleisvenäläinen kokous Birskissä oli nimennyt Üžaran puolueettomaksi ja edistykselliseksi, mutta toimittajat D.I. Adajev, S.G. Gavrilov ja V.M. Vasiljev ilmaisivat lehden ensimmäisissä numeroissa tukensa väliaikaiselle hallitukselle ja taistelivat perustuslakia säätävän kokouksen puolesta. Nimimerkki Ušmar (I.N. Kovedjajev) kuvaili artikkelissaan tsaarin duuman toimintaa ja kritikoi terävästi bolševikkiedustajien työtä, joka häiritsi valtakunnallista duumaa. Toimittajista demokraattisin oli Vasiljev. Ensimmäisen lehden pääkirjoituksessa

hän kirjoitti Üpömarin nimellä: "Lehden nimi on *Sarastus*. Me julkaisijat pidämme tehtäväämme toteutettuna, jos lehti todella on uuden onnellisen elämän sarastus. Kaikkien ihmisten pitää elää vapaina, hyvänsuopina ja veljellisesti rauhassa." Lehti siis taisteli "onnellisen elämän" puolesta ilman sosialistista vallankumousta uskoen SR:n lupauksiin. [54:26.]

Vuonna 1917 Vasiljev oli poliittisesti lähellä SR:ää, mutta puolueessa hän ei ollut [43:127]. Huomattakoon, että maan johtoon noussut A.F. Kerenski oli myös SR-läinen. Mariliitto (марий ушем) antoi edustajilleen neuvoksi solmia yhteyksiä SR:ään, kun se ehdotti valittavaksi yleisvenäläiseen perustuslakia säätävään kokoukseen V.M. Vasiljevin, S.G. Epinin ja P.P. Glezdenjovin. [52:72.] Marien keskusliitto ei esittänyt omaa listaa. Sen sijaan sen (lopulliset) ehdokkaat menivät toisiin listoihin: D.I. Adajev SR:n Kazanin komitean, S.G. Gavrilov osuustoimijoiden puolueen ja riippumattomien sosialistien sekä S.P. Solovjev Kazanin kuvernementin SR:n puolueorganisaation ja Kazanin kuvernementin maatyöläisten edustajien neuvoston listaan. Üžara eli marien keskusliiton äänenkannattaja agitoi näistä eniten Gavrilovin puolesta. [54:27.]

Samoihin aikoihin elokuussa 1917, kun Vasiljev alkoi toimittaa Üžaraa Adajevin ja Gavrilovin kanssa, Vasiljevista tuli myös Kazanin pedagogisen instituutin ja Kazanin miesopiskelijoiden seminaarin marin kielen opettaja [6:8–9].

Toisaalla myös islaminuskoiset pyrkivät kokoamaan voimiaan. Vuoden 1917 heinäkuussa Kazanissa olivat samanaikaisesti kokoontuneet Venäjän muhamettilaisten valtuutettujen kongressi, Venäjän muhamettilaisten hengellisten järjestöjen kongressi ja sotilaallisten järjestöjen edustajien kongressi (Askeri Šura), jotka yhteisistunnossaan 22.7. (G 4.8.) julistivat Idel-Uralin autonomian ja päättivät perustuslakia säätävän kansalliskokouksen kutsumisesta koolle. [4:149.]

Tässä Kazanin kokouksessa Sadri Maksudovin (myös Sadri Maksudi Arsal, 1880–1957) johdolla tehtiin joukko tärkeitä päätöksiä. Katsottiin, että ensi sijassa oli koottava saman rodun, uskonnon ja kielen nojalla yhteen kuuluvat asukkaat lähemmäs toisiansa ja luotava vastaisuuden turvaksi oma kulttuuripohja. Tämä kävisi päinsä pyrkimällä "sivistyksellis-kansalliseen" itsenäisyyteen Itävalta-Unkarissa kehitettyjen mallien mukaan, joita mm. myös Kerenski oli kannattanut. Maksudovin ehdotuksesta hyväksyttiin tällaisen supistetun autonomian maantieteelliset rajat, joiden sisäpuolelle kuitenkin tulisi 60 % tataareja ja baškiireja ja 40 % venäläisiä tai suomensukuisia kansoja, etupäässä udmurtteja ja mareja. Tämän tataarilais-baškiirilaisen valtion eduskunta valittaisiin Ufassa, ja se hallitsisi islaminuskoista väestöä kaikissa uskontoa ja kansanvalistusta koskevissa asioissa. Näin saataisiin kolme eri ministeriötä: hengellinen ministeriö, kansanvalistusministeriö ja kansallisen omaisuuden eli *vakuf*-ministeriö. Ylimpänä valtion eli alueen johtajana olisi presidentti, jolle hyväksyttiin nimitys *reis*. [47:76.]

Islaminuskoisten suunnitelma omasta valtiosta tai autonomiasta mitä ilmeisimmin ei houkutellut mukaansa marilaisia eikä udmurtteja. Tähän liikkeeseen olisi ollut vaikea yhtyä jo sen islamilaisuuden takia, vaikka se olisi voinut tarjota jonkinlainen autonomian pienille kansoille.

LOKAKUINEN VALLANVAIHTO

Poliittinen voima Venäjällä alkoi siis jakaantua moneen suuntaan loppuvuodesta 1917. Aikaisemmin vaikutusvaltaisena ollut SR oli täysin menettänyt toimintakykynsä lokakuun vallankumouksen tullessa [36:14]. SR:llä oli ollut paljon kannatusta marilaisten keskuudessa, mutta nyt Vasiljev ei heti tiennyt, missä hän itse oli. Hän totesi olevansa kahden välillä ja tunsi itsensä puolueettomaksi. Hän piti politiikan sijaan päätehtävänään kansan kulttuuria ja opetustyön vahvistamista. Ne eivät kuuluneet yksittäiselle puolueelle, vaan hän piti monipuolista kulttuurityötä kaikille yhteisenä tehtävänä. [52:72.]

Heinäkuisen marien kokouksen mukaisesti marinkielinen Üžara-sanomalehti alkoi ilmestyä Kazanissa 25.8. (G 7.9.) 1917 [35:320]. Vasiljev oli lehtityössä mukana aina lehden muuttumiseen asti [60:VI]. Tämän kaltaista sanomalehteä ei vielä ollut tähän aikaan muilla itäisen Venäjän suomalais-ugrilaisilla kansoilla [23:75]. Päätöslauselman mukaan lehden piti olla puolueeton ja edistyksellinen. Myös Vasiljev nimesi Üžara-lehden puolueettomaksi kuten jo Birskin kokouksessa oli sovittu [52:72]. Myöhemmän, Neuvostoliiton aikaisen tulkinnan mukaan lehti edusti pikkuporvarillista suuntausta [ks. 10:22]. Vasiljev kirjoitti pääasiassa kulttuurista, kansanopetuksesta ja paikallisten kulttuuri-valistuksellisten Mari-seurojen perustamisesta [52:72].

Syyskuussa 1917 poliittinen tilanne maassa kärjistyi entisestään. 1.9. (G 14.9) Kerenski julisti Venäjän tasavallaksi, jolloin vuosisatainen monarkia loppui virallisesti. Samalla hän vapautti kapinoinnin takia vangittuina olleet bolševikit.

Myös islaminuskoiset pysyivät aktiivisina. Ensimmäisen, ns. yleismuhamettilaisen kokouksen mukaisesti oli Volgan ja Uralin seutujen tataarien ja baškiirien kokous, joka pidettiin syksyllä 1917 Kazanissa. Se muodosti kollegion valmistelemaan itselleen valtiollisia elimiä. Kokouksessa olivat edustettuina Volgan ja Uralin tataareja ja baškiireja aina Simbirskistä ja Samarasta Permiin ja Siperiaan asti. Tämä kokous edusti rajallista ja alueellisesti ehyttä kansallisuutta, yhteensä noin 6,5 miljoonaa asukasta. Kyseessä oli siis suuri kokonaisuus, sillä tataarien ja baškiirien murteiden välillä on olemassa vain pieniä eroavaisuuksia. Lisäksi tätä kansallista ryhmää yhdisti yhteinen hengellinen ylipäällikkö, Ufassa asuva mufti eli piispa. [47:75.]

Syyskuussa avattiin Tsarevokokšaiskin opettajaseminaari [35:320], joten marilaisten koulujärjestelmää ruvettiin parantamaan.

Suomalainen professori Jalo Kalima piti Kazanin vastaperustetussa arkeologisessa instituutissa syksyllä 1917 esitelmän, joka käsitteli yleisesti suomalais-ugrilaisia kieliä ja kansoja [23:76]. Kuulijakunnassa oli myös mareja, joiden joukossa hyvinkin saattoi olla myös Valerian Vasiljev. – Volgan alueen pienten kansojen keväinen kongressi oli vaatinut myös itämaisten kielten tiedekunnan perustamista uudelleen Kazanin yliopistoon. Professori Kalima oli syksyllä mukana komiteassa, jonka tehtävänä oli laatia uuden opetusohjelman suomalais-ugrilaisia kieliä koskeva osuus. Tiedekuntaan olisi perustettu neljä professinvirkaa ja kaksi

dosentinvirkaa. [23:79.] Vasiljev olisi ollut varmasti jonkin viran haltija, jos asiat olisivat edenneet suunnitellusti.

Vasiljev työskenteli Üžara-lehden toimittajana elokuusta eli sen ilmestymisen alusta lähtien [53:42], ja hän oli työssä mukana aina numeroon 54 asti [52:72]. Vasiljev myös auttoi julkaisemaan Kazanissa bolševikkien Рабочий (Työläinen) -sanomalehteä lokakuun vallankumoukseen asti [61:68].

Bolševikit kaappasivat vallan Pietarissa 24.–26.10. (G 6.–8.11.) 1917. Myöhemmän tulkinnan mukaisesti tämä tapahtuma nimettiin Venäjän suureksi sosialistiseksi vallankumoukseksi. Käytännössä valta otettiin neuvostojen nimissä, ei bolševikkien, joten käsite bolševistinen vallankumous on harhaanjohtava [36:8]. Kaappauksen jälkeen uusi valta järjestäytyi ja lakkautti perustuslakineuvoston. Vallasta syrjäytetyn väliaikaisen hallituksen jäsenet vangittiin, mutta Kerenskin onnistui paeta.

Lokakuun vallankumouksen jälkeen noin kuuden kuukauden ajan Üžara ilmestyi kuvernementin myöntämin varoin. Tänä aikana bolševikkien vallankaappaus, bolševikkien luoma uusi neuvostovalta ja sen paikallisorganisaatioiden toiminta jäivät lähes täysin vaille huomiota Üžarassa. [54:27; 53:43.] Vaikka Üžarassa ei tiedotettukaan laajasti lokakuun vallankumouksen tapahtumista ja uuden neuvostohallituksen työstä, toisaalta lehdessä ei ollut lainkaan neuvostovaltaa moittivaa aineistoa [52:72].

SR-läisten marien ja bolševikkien välillä ei ollut kiinteää yhteyttä. Oikeisto-SR:ään nojaavat marilaiset (ja paikalliset venäläiset) katsoivat, että bolševikkien teot liittyivät vain kaupunkien proletaareihin. Tähän aikaan vain venäläisessä Jurinossa Vuorimarin alueella oli bolševikkiorganisaatio, mutta muualla neuvostot olivat SR-läisiä. [53:43.]

Voimasuhteet olivat kuitenkin kääntymässä bolševikkien puolelle. Tšuvassian Tšeboksaryssa valta siirtyi 30.10. (G 12.11.) 1917 työläisten, sotilaiden ja talonpoikien edustajien neuvostolle [11:92]. Sen sijaan marraskuussa 1917 Marinmaan alueella Kozmodemjanskin (venäläisten johtama) ja Tsarevokokšaiskin (venäläisten ja marien johtama) SR-läinen ujezdineuvosto kieltäytyi ottamasta valtaa, vaikka Pietarissa ja Kazanissa oli jo muodostettu bolševikkineuvostot [53:43].

2.11. (G 15.11.) 1917 bolševikit antoivat Venäjän kansojen oikeuksien julistuksen, johon kuuluivat tasa-arvo, riippumattomuus sekä vapaa itsemääräämisoikeus aina eroamiseen ja itsenäistymiseen asti. Julistuksella oli suuri propagandistinen merkitys, koska se houkutteli ei-venäläisiä kansoja bolševikkien puolelle [53:45]. Üžara-sanomalehdessä ei kuitenkaan ollut tästä julistuksesta mitään kuten ei muistakaan bolševikkien julistuksista [53:45]. Bolševikit omivat myös vasemmisto-SR:n agraariohjelman kohdat itselleen, mikä toi bolševikeille edelleen maaseutuväestön kannatusta [53:43–44]. Myös väliaikaisen hallituksen epäonnistunut talouspolitiikka siirsi kannatusta vasemmisto-SR:n kautta bolševikkien puolelle [53:44].

Lokakuussa 1917 Vasiljev julkaisi kolme satua Üžarassa [45:88]. Samassa lehdessä hän kirjoitti 9.11. myös salanimellään Üpömari epäpoliittisen mutta marilaisuuteen liittyvän artikkelin "Miksi tarvitaan marilaisia kirjoja ja lehtiä?" (Ӱпымарий*:* Молан кӱлеш марла книга ден газет*?*). Myöhemmin muistellessaan menneitä Vasiljev kirjoitti, että hän oli vuodesta 1917 kohennellut marilaisia kirjoja niitä painettaessa [60:VI].

12.11. (G 25.11.) 1917 pidettiin Venäjän perustuslakia säätävän kokouksen (Всероссийское Учредительное собрание) vaali, jossa bolševikit jäivät vähemmistöön ja SR:lle tuli enemmistö. Tämän ensimmäinen ja ainoaksi jäänyt kokous oli vasta 5.1.1918, jonka jälkeen bolševikkeja kannattavat merisotilaat sulkivat kokouspaikan ja pitivät edustajat ulkona [36:5]. Enemmistö mareista oli äänestänyt SR:ää. Edustajiksi oli valittu Tsarevokokšaiskista yksi mari ja Vjatkasta yksi venäläinen, jotka molemmat olivat SR-läisiä [53:45].

Islaminuskoisten oma suunnitelma eteni huolimatta bolševikkien vallanotosta ja muista poliittisista tapahtumista. Tataariväestön valitsema eduskunta kokoontui 16.11. (G 29.11.) 1917 Ufassa muodostamaan Idel-Uralin autonomiaa. Kansalliskokouksen 120-jäseninen kansanedustuslaitos kokoontui ensi kerran marraskuun 22. (G 5.12.), ja sen istuntokausi kesti seuraavan tammikuun kymmenenteen (G 23.1.) päivään. Tänä aikana se valmisteli kansallisen kulttuuriautonomian perustuslait sekä hyväksyi ehdotuksen Idel-Uralin autonomisen osavaltion muodostamisesta mitä laajimmin oikeuksin. [4:149.]

Ufan eduskunta päätti ottaa viralliseksi kieleksi muhamettilaisten omissa kirkollisasioissa tataarin kielen, jolla siis henkilöluettelot, papinkirjat ym. kirjoitettaisiin. Kansanvalistuksen kohottamiseksi päätettiin perustaa 10 kansakouluseminaaria, lähettää vuosittain 50 tataarilaista nuorukaista stipendimatkalle ja ryhtyä suuriin kirjallisiin yrityksiin tataarilaisen kirjallisuuden aikaansaamiseksi. [47:79.]

Maassa vallinneen sekavuuden takia tataarilainen eduskunta päätti toistaiseksi, kunnes olot vakiintuisivat, pitää yllä omaa sotaväkeä ja omaa hallitusta. Perustettiin viisi rykmenttiä, joihin itse asiassa liittyi enemmän väkeä kuin rykmenttiin oikeastaan kuuluu. Näistä viidestä kaksi oli Kazanissa (toinen ratsuväkiosasto, toinen jalkaväkeä), yksi tarkkampujarykmentti koottiin Ufassa, kun taas Orenburgissa oli jalkaväkeä. Viides rykmentti muodostui Suomessa, jossa sodan päättyessä oli verraten runsaasti tataareja. [47:77.]

Täyttä itsenäisyyttä Ufan hallitus ja eduskunta ei tavoitellut. Jos Venäjällä tulisi käytäntöön sellainen liittovaltiomuoto, jota jo Kerenski oli suunnitellut, tataariväestölle riittäisi oma paikallinen hallinto. Suunnitellun Idel-Uralin alueella enemmistönä olisivat tataarit ja baškiirit. Tällä alueella kuvernöörit olisivat joko tataareja tai tataarin kielen taitoisia venäläisiä. Väkilukunsa mukaan kaikki alueella asuvat muutkin kansallisuudet saisivat ottaa osaa valtiolliseen toimintaan. [47:78.] Tällainen muille kansallisuuksille tarjottu mahdollisuus ei kuitenkaan saanut kannatusta marien keskuudessa.

Idel-Uralin alue olisi sijainnut Volgan ja Uralin välillä ulottuen laajasti etelään päin. Vuonna 1926 laaditun tilaston mukaan asukkaita tällä alueella oli 13 546 000 henkeä, joista venäläisiä 4 290 000, turkkilaistataareja 6 042 000, vierasheimoisia (kuten mareja, mordvalaisia, udmurtteja, saksalaisia) 3 204 000. Tataareja olisi siis ollut 45 %, venäläisiä 31 % ja muita yhteensä 24 % (ei-venäläisiä yhteensä 69 %). [4:152.]

Marraskuun lopussa talonpoikien neuvostojen ylimääräisessä kokouksessa bolševikit ja vasemmisto-SR sai vallan marilaisalueella. Tämän jälkeen myös provinssien vasemmisto-SR:n johtamat neuvostot tunnustivat kansankomissaarien neuvoston eli bolševikkien vallan. [53:44.]

Myös tšuvassit ovat aktiivisia, kun joulukuun alussa 10.–16. (G 23.–29.12.) 1917 Kazanissa pidettiin tšuvassilaisen sotilaspiirin kokous [11:92]. Myöhemmin tammikuussa 12.1.–1.2. (G 25.1.–1.2.) 1918 oli ensimmäinen yleisvenäläinen tšuvassilaissotilaiden kokous [11:92]. Kristinuskoisina tšuvassit eivät osallistuneet islaminuskoisten Idel-Uralin suunnitelmaan.

Kaiken kuohunnan keskellä Vasiljev käsitteli 18.12. (G 31.12.) 1917 Üžarassa julkaistussa artikkelissaan marin kielen kirjoitustapoja (К вопросу о транскрипции языка мари) [12:14; 14:13]. Hänen mielestään marin vokaaliharmonia piti ottaa huomioon kirjoituksessa paremmin kuin aikaisemmin oli tehty. – Jossakin vaiheessa vuotta 1917 Vasiljev oli julkaissut myös Kugu sorta -liikettä käsittelevän artikkelin Кугу сорта марийын кумалтыш мутышт [24:273].

Bolševikkien eteneminen jatkui, kun 23.12. 1917 (G 5.1. 1918) Tsarevokokšaiskin neuvosto siirtyi bolševikkien puolelle vaikka siinä ei ollutkaan bolševikkeja mukana [53:44]. Kozmodemjanskin neuvosto siirtyi 31.12. 1917 (G 13.1. 1918) bolševikkien puolelle [53:44]. Näihin aikoihin myös Jaranskin ja Uržumin ja itämarien alueen neuvostot siirtyivät bolševikkien puolelle [53:44].

Kaikki eivät kuitenkaan olleet tyytyväisiä tapahtumien kulkuun. Joulun tienoissa 1917 tataarit suunnittelivat veretöntä vallankumousta järjestääkseen Kazanin alueen valtiollisia oloja. He eivät olleet yksin, sillä samansuuntainen autonomian asia oli pohdinnassa myös Volgan alueen pienten kansojen järjestöissä. Yhteistoiminta näiden toimijoiden kesken oli hyvin todennäköistä. [23:76–77.]

Vuodenvaihteessa 1917–18 marilaiset sotilaat aktivoituvat poliittisesti. Ufassa muodostettiin "sotilaallis-toimeenpaneva" komitea, Kazanissa elpyi jo kesällä perustettu Tšeremissiläinen sotilasorganisaatio ja (Kazanin) sotilaspiirin esikuntaan ilmestyi Marilainen sotilaskomissariaatti. Näissä toimivat sotilaat, jotka olivat saaneet uuden aseman yhteiskunnassa aina paikallisia elimiä myöten. Sotilaat olivat joko vasemmisto-SR-läisiä tai puolueettomia. [53:45.] Kazanin sotilaspiirin Marilainen sotilaskomissariaatti ehdotti marin kansan kokousta Kazaniin tavoitteena houkutella marilaiset työläiset neuvostovallan puolelle. Komiteaa johti marilainen upseeri. [53:46.]

Vuonna 1918 yleisvenäläinen perustuslakia säätävä kansalliskokous julisti 5.1. (G 18.1.) Venäjän demokraattis-federatiiviseksi tasavallaksi. Bolševikit ehdottivat korkeimman vallan siirtämistä perustuslakia säätävältä kokoukselta neuvostoille. Kokous kuitenkin kieltäytyi ehdotuksesta ja bolševikit poistuivat kokouksesta. Seuraavana päivänä 6.1. (G 19.1.) kansankomissaarien neuvosto (eli *sovnarkom*) hajotti perustuslakia säätävän kokouksen punakaartin avulla. Näin viimeinenkin vanhan vallan ote kirposi.

Tammikuun alussa 1918 Kazanissa saatiin muodostetuksi Marien keskusliitto ensimmäisen marikokouksen päätösten mukaisesti. Sen toimeenpanevaan komiteaan kuuluivat mm. V.M. Vasiljev, I.N. Kovedjajev, S.G. Gavrilov-Epin, D.I. Adajev [53:46]. Toiminnassa alkoi esiintyä erimielisyyttä, sillä osa järjestöjen aktiiveista painotti puhdasta kulttuurityötä, kun taas osa oli kiinnostunut uudesta poliittisesta tilanteesta, joka oli syntynyt bolševikkien hajotettua yleisvenäläisen kansalliskokouksen. [53:46.] Marilaisen kansallisen liikkeen heikkoutena oli selvän johtajan puuttuminen. Lisäksi oli salaista kilpailua marilaisten eri järjestöjen kesken. Kaikesta huolimatta valmisteltiin uutta marilaisten kokousta. [53:46.]

Vuoden 1918 alussa muodostettiin Kazanin kuvernementin toimeenpanevan komission Marilainen komissariaatti ja sen johtoon asetettiin V.A. Muhin. Hänet nimettiin myös Üžara-lehden toimittajaksi. Nyt Üžaraa tarvittiin levittämään kansan keskuuteen neuvostovallan ideaa. Uusi toimittaja kiitti Vasiljevia tämän työstä kansan kulttuurin puolesta ja mainitsi Vasiljevin ansiot marilaisen lehdistön synnyttämisessä ja kehittämisessä. [52:72–73.]

Tammikuussa 1918 Vasiljev käsitteli Üžaran lehtijutussa marin kielen kirjoitustapaa (Марла возымо нерген). Hän kirjoitti Üžarassa myös kolmiosaisen artikkelisarjan Программа для собирания сведений о народе мари. Vasiljev kirjoitti, että folkloristisen kulttuuri- ja taidemateriaalin kerääminen edisti itsetuntemusta, millä hän tarkoitti nimenomaan oman historian tuntemusta [2:91]. Vasiljev pyrki aktivoimaan etnografisen tiedon keräämistä. Kirjoituksissaan hän esitti säännöt kentällä tapahtuvaa keräämistä varten: keräyslomakkeeseen piti merkitä tarkasti informantin tiedot ja vielä tarkastaa ne uudelleen. Vasiljev varoitti tulevia korrespondentteja varomasta virheitä ja kehotti keräämään tietoja pääasiassa lukutaidottomilta ihmisiltä. Myös informanttien kielen murteellisuudet piti merkitä. [44:121.] Vasiljevin ohjelma koostui seitsemästä osasta, joista neljäs ja viides oli uskomuksia varten. Tämä kyselylomake oli ensimmäinen selvärajainen yritys koota järjestelmällisesti aineistoa materiaalisesta ja henkisestä kulttuurista. [44:121.]

Vasta 26.1.1918 Üžara ilmoitti siirtymisestä bolševikkivaltaan kuvernementin kaupungeissa ja joukossa ujezdeja. Siinä alkoi olla yhä enemmän materiaalia neuvostovallasta ja sen johtajasta "komissaari Leninistä", joka kirjoitti uusia lakeja. Näin vähitellen Üžarassa alkoi olla yhä enemmän uskoa neuvostohallituksen politiikkaan. [54:27.]

Marilaisen sanomalehdistön pioneeri P.P. Glezdenjov alkoi vuonna 1918 julkaista sanomalehteä Mari uver (Marilaiset uutiset). 1919 hän ryhtyi opettamaan Vjatkan

pedagogisessa insituutissa. P.P. Glezdenjov kuoli 56 vuoden iässä 28.5.1923. [54:24.]

UUSI AIKA

1.2. 1918 Venäjällä otettiin käyttöön gregoriaaninen kalenteri, jolloin siirryttiin suoraan kaksi viikkoa eteenpäin 14. päivään. Täten siis päivät 1.–13.2.1918 "puuttuvat" venäläisestä historiasta.

Viimeistään tammi–maaliskuussa 1918 neuvostovalta pystytettiin kaikkialla marilaisissa kylissä [35:320]. Ensimmäinen kuvernementin neuvostojen kokous oli pidetty jo 5.–8.1.1918 [54:20]. Vähäisen lukutaidon, poliittisen kulttuurin puuttumisen (yms.) takia tavallisen marilaisen oli vaikea erottaa eri poliittisia linjauksia. Ne, jotka tekivät työtä uuden vallan puolesta, saivat tulosta kansan parissa. [53:45.]

Vasiljev oli heti vallankumouksen jälkeen 1918 mukana kehittämässä marilaista koulua [3:139]. Hyvin todennäköisesti Vasiljev ymmärsi bolševikkien vakiinnuttaneen valtansa, jolloin hän muiden SR-läisten tapaisesti siirtyi bolševikkien puolelle. Hän ei kuitenkaan osallistunut enää poliittiseen toimintaan välttämättömän lisäksi. Vasiljev ei ollut kommunisti eikä toiminut poliittisissa johtotehtävissä. Kuitenkin neuvostovallan alussa hän antoi kaiken voimansa ja taitonsa kommunistiselle puolueelle. [55:145.]

Vallankumouksen jälkeisinä vuosina 1917–1928 Vasiljev painotti tieteellisessä työssään kotiseutututkimusta [44:121]. Uskonnon ja uskomusten tieteellinen tutkiminen jäi häneltä syrjään ja hän nosti etusijalle folkloristisen ja lingvistisen tutkimuksen. Helmikuussa 1918 Vasiljev julkaisi Üžarassa salanimellään Üpömari artikkeliparin "Marin kielen toteuttaminen ja työ" (Ӱпымарий: Марий йылмын ыштылмыже, пашаже). Lehden toimittajana hän kirjoitti myös eri tavoin marilaisuuteen liittyviä artikkeleita.

Kaiken kuohunnan, sekasorron ja epävarmojen olojen keskellä Vasiljev päätti opintonsa Kazanin yliopistossa keväällä 1918 [14:12]. Vasiljev oli ensimmäinen mari, joka sai humanistisen korkeakoulutuksen [51:5]. Samana vuonna Kazanin pedagogisen instituutin kollegio valitsi hänet professoriksi instituutin marin kielen oppiaineeseen lukuvuodeksi 1918–1919, ja mukana oli myös mahdollisuus jatkaa tehtävässä [6:9].

Vuonna 1918 Vasiljev julkaisi tutkimuksen Записки по грамматике языка народа мари. Tämä oli Vasiljevin ensimmäinen kielitieteellinen työ (aiemmin ilmestyneen sanakirjan jälkeen) [9:27]. Se oli täysi teos, jossa Vasiljev kuvasi marin kielen foneettisia ja kieliopillisia piirteitä, määritteli marin sijojen lukumäärän ja luonnehti niiden funktiot sekä antoi verbien taivutusparadigmat kaikissa muodoissaan jättämättä sivuun verbien muita piirteitä. [12:13–14; 14:13.] Teos antaa myös sanantaivutuksen ja sananmuodostuksen perusnormit [42:57–58]. Vasiljev oli tätä teosta varten yli kymmenen vuotta kerännyt aineistoa elävästä kansankielestä ollessaan opettajana naisten opettajaseminaarissa 1907–1913

Kazanissa. Pääasiallisena aineistona olivat laulut, arvoitukset, sadut ja sananlaskut. [3:139; 41:97.] Lisäaineistoa oli tullut myös kirjojen ja esitteiden kääntämisestä [3:139].

Tutkimus muodostuu kahdesta osasta, etymologiasta ja syntaksista [41:97]. Vasiljev esittää marin perus- ja yhdyslauseiden syntaksia. Hän katsoi, että lause on syntaksin perusyksikkö, mutta hän ei määrittele syntaksia eikä lausetta. [41:97; 42:58.] Syntaksin tarkastelussa Vasiljev käsittelee lauseenjäseniä ja niiden välisiä kieliopillisia yhteyksiä sekä eräiden morfologisten kategorioiden syntaktisia funktioita. Tässä yhteydessä hän vertailee marin ja venäjän sijojen käyttöä ja verbien rektioita sekä postpositiorakenteita. [41:97; 42:58.] Nimenomaan venäjän suvun ja luvun kongruenssiin nähden Vasiljev pitää huomionarvoisena sitä, että marissa lukusanan yhteydessä käytetään yksikköä, esim. Коло ең кая. 'Kaksikymmentä ihmistä menee.' [42:59]. Työn teoreettinen pohja on vahvasti venäjän kieliopissa. Vasiljev mm. toteaa, että venäjässä on etuliitteitä, suffikseja ja päätteitä osoittamassa kieliopillisia suhteita, kun taas marissa on vain sijapäätteet ja postpositiot [42:58].

Vasiljevilla oli tässä työssä edeltäjiään enemmän esimerkkejä elävästä kielestä [41:97]. Hän käsitteli ensimmäisenä mm. lauseita, joissa yhdellä verbillä on kaksi määritettä (eli täydennystä), esim. Мый имньылан шӱльым пукшышым. 'Minä annoin hevoselle kauraa.' Калык Пакрийым сакырлан колтен. 'Väki lähetti Pakrin (sananmukaisesti: sokerille) hakemaan sokeria.' Tällaisia verbejä ovat mm. пукшаш 'ruokkia', йӱкташ 'juottaa', шындаш 'panna', сайлаш 'valita' ja колташ 'lähettää' [41:97; 42:58].

Teos sisältää myös huomioita murre-eroista eräissä kieliopillisissa kategorioissa. Käsittelyssä ovat esim. yksikön 1. ja 2. persoonan persoonapronominin datiivimuodot, verbien (refleksiivis-passiiviset) muodot (itämurteessa -ылтам, -алтам, niittymurteessa passiivin partisiippi) sekä ryhmämonikkoa osoittava suffiksi (itämurteessa -влак, niittymurteessa -мыт). [9:27.] Vasiljev oli vakuuttunut, että itä- ja niittymarin kesken on enemmän yhtäläisyyksiä kuin eroja, joten niitä voi tarkastella yhdessä. Sen sijaan ero vuorimarin suuntaan on niin suuri, että yhtäaikainen tarkastelu oli vaikea. Tämän takia Vasiljev oli jättänyt vuorimarin tarkastelun pois. [9:27.] Myöhemmissä töissä Vasiljev kuitenkin laajensi tarkasteluaan [9:28].

Ortografian suhteen Vasiljev korosti fonemaattista periaatetta. Tässä tutkimuksessa hän esitti myös muutamia seikkoja kirjakielen kieliopillisiksi normeiksi. Hänen mielestään kirjakielen pohjana piti olla morkin-sernurin murre. [12:21.]

Vasiljev esitti tutkimuksessaan myös tyylin sääntöjä kehittyvälle kirjakielelle, jossa moni asia oli vielä vakiintumatta [12:21]. Sanajärjestys on tässä suhteessa merkityksellinen marin kielessä, ja hän toteaa, että erityisesti runoudessa käytetään laajalti inversiota [42:59]. Tyyliseikkoihin Vasiljev palaa tarkemmin vuonna 1930 ilmestyneessä teoksessaan Материалы по поэтике марийском языке [12:21].

Edellä mainittua monipuolista kirjaa käytettiin opettajien marin kielen kursseilla kesäkuussa Birskissä Ufan kuvernementissa ja syyskuussa Morkissa Kazanin kuvernementissa. On hyvin mahdollista, että Vasiljev itse olisi ollut opettajana [3:139; kyseessa on Vasiljevin sitaatti mutta siinä on passiivimuoto]. Teos Записки ... painettiin vielä toistamiseen Kazanissa 1919.

Samana vuonna 1918 Vasiljev julkaisi Kazanissa myös sananlaskuja, arvoituksia ym. käsittelevän kokoelman Тошто мут. Тошто гыч тӱҥалын таче марте ойлымо муро, тушто, йомак, пале, туныктымо мут, молыжат. Lisäksi hän käsitteli marilaista uskomusmaailmaa teoksessa Тӱрлӧ марийын кумалтыш мутышт, ja Glezdenjovin kanssa hän julkaisi matematiikan oppikirjan Чотлаш туныктымо кнага [45:88]. V.M. Vasiljev oli myös toimittajana G.G. Karmazinin aapisessa Марий букварь, joka oli tämän teoksen toinen, muokattu painos [22:122].

25.2.–9.3. 1918 pidettiin Kazanissa marien edustajien kokous, jota virallisesti nimitettiin oblastin kansallisuuskokoukseksi. Siinä esitettiin päätöslauselma marien komissariaatin perustamisesta. [54:28; 35:320.] Kokous ei ollut neuvostovaltaa vastaan vaan sen sijaan se tervehti uutta valtaa. Myöhemmin esille noussut syytös "porvarillisesta nationalismista" on vääristelyä. [53:7.] Uusi valta järjesteli asioitaan siten, että maaliskuussa 1918 Kazanin kuvernementin edustajaneuvoston yhteyteen organisoitiin marien komissariaatti [35:321].

Neuvosto-Venäjän ja Saksan kesken solmittiin 3.3. 1918 Brest-Litovskin rauha. Tämän ansiosta bolševikkihallinto sai mahdollisuuden keskittyä maan sisäisiin asioihin. Rauhassa Neuvosto-Venäjä menetti paljon alueita (Suomi, Viro, Latvia, Liettua, Puola, Valko-Venäjä, Ukraina), mutta niissä isovenäläiset olivat vähemmistönä [36:37]. Venäjän ydinalue, mukaan lukien marien asuttama alue, pysyi Neuvosto-Venäjän puolella. Bolševikkien 7. puoluekokous pidettiin Pietarissa 6.–8.3. 1918. Kokous asetti tavoitteeksi vallan vakiinnuttamisen koko maassa. Uuden Neuvosto-Venäjän asema pysyi kuitenkin vaikeana, kun keväästä 1918 alkaen liittoutuneet ja ulkovallat alkoivat sekaantua maan asioihin. Muutamien tutkijoiden keskuudessa on kuitenkin käsitys, että Venäjän sisällissota oli alkanut jo lokakuussa (G marraskuussa) 1917 bolševikkien otettua vallan [36:3–4].

Venäjän sisällissodan aikana valta vaihtui Volgan itärannalla usean kerran. Tämä oli mahdollista siksi, että Volgan seutu (ja pohjois-Venäjä) oli poliittisesti ja sotilaallisesti tyhjiö vuosina 1917 ja 1918. Pienetkin voimat pystyivät valloittamaan suuria alueita, ja siksi hallinta vaihtui nopeasti punaisten ja valkoisten kesken. [36:54.]

Yksi bolševikkien pääkohteista oli islaminuskoisten autonomiahaave. Tataarien Kansallisneuvoston Milli Šuran päämaja sijaitsi Ufassa ja Sotilaallisten järjestöjen neuvoston Askeri Šuran päämaja Kazanissa. Milli Šura ja Askeri Šura kamppailivat bolševikkeja vastaan ja onnistuivat suojelemaan itseään aina huhtikuun puoliväliin. Veristen taistelujen jälkeen ja valheitten avulla bolševikit pääsivät voittoon. [4:149.] Todellisuudessa islaminuskoisilla ei ollut puolustettavanaan varsinaisesti omaa maa-aluetta. Sen sijaan myöhemmin muodostettu Komutš piti hallussaan maa-aluetta, jonka puolustamiseen myös tataari- ja baškiirijoukot osallistuivat.

Huhtikuussa 1918 bolševikit siis onnistuivat tuhoamaan Idel-Uralin hallinnon Ufassa ja Kazanissa. Tataarilaisen hallituksen jäsenet ja virkailijat vangittiin. Edellisvuoden marraskuussa tultuaan valtaan bolševikit olivat antaneet Venäjän kansojen oikeuksien julistuksen, johon kuului mm. vapaa itsemääräämisoikeus. Tällä julistuksella ei kuitenkaan ollut merkitystä, kun bolševikit tulkitsivat tataarien pyrkimykset vastavallankumouksellisiksi, ja heitä vastaan oli "luvallista" ryhtyä sotilaallisiin toimiin.

10.3.1918 lähtien Vasiljev oli nimitettynä Kansallisuuksien kansankomissariaatin marien keskusosaston marilaisten julkaisu-käännösten alaosaston johtavaan virkaan [55:147]. Hänen tehtävänään oli marinkielisten julkaisujen toimittaminen ja hän toimi myös kirjojen kääntäjänä [6:9].

Üžara siirtyi virallisesti kannattamaan bolševikkeja 13.4.1918 [54:28]. Toisaalta tämä ei ollut yllätyksellistä, sillä bolševikit olivat sulkeneet heti vallankumouksen jälkeen menševikkien ja SR:n sanomalehdet [54:3]. Samalla sen uudeksi päätoimittajaksi tuli näkyvä yhteiskunnallinen ja poliittinen toimija V.A. Muhin ja V.M. Vasiljev siirrettiin sivuun tehtävästä. "Tämä tehtiin siksi, että voitaisiin huolehtia Üžaran olemassaolosta, samoin kuin talonpoikien edustajien toimeenpaneva komitea ilmaisi toiveensa antaa tukea lehdelle vain silloin, kun toimittaja olisi toimeenpanevan komitean jäsen", V.A. Muhin kirjoitti. [54:28; 55:145.] Toimittajista myös D.I. Adajev katkaisi yhteytensä Üžaraan, ja hän kirjoitti jäävänsä odottamaan "vapaampia aikoja" [54:28–29]. Vasiljev kirjoitti vielä mm. 21.4. 1918 Üžarassa artikkelin «Ӱжара» редакторын ончычсыжын умыландарымыже (Üžaran toimittajan tulevaisuuden tiedottaminen).

OPETTAJA JA KANSAN EDUSTAJA

Tapahtumien pyörteissä Venäjälle oli jäänyt vihollismaan eli Itävalta-Unkarin tšekkiläisiä ja slovakialaisia työläisiä. Lisäksi Venäjälle oli siirretty sodan aikana tšekkiläisiä ja slovakialaisia sotavankeja. Lokakuun vallankumouksen jälkeen nämä tšekkoslovakialaiset muodostivat kaksi divisionaa, joiden tavoitteena oli siirtyä takaisin kotimaahansa Siperian-radan kautta. Matkalla he kuitenkin alkoivat taistella punaisten voimia vastaan, minkä jälkeen pian lähes koko Siperian-rata oli heidän hallussaan. Näiden taistelujen aloituspäivää 25.5.1918 voidaan pitää Venäjän sisällissodan aktiivisen vaiheen alkuna. Monipolvisten vaiheiden jälkeen tšekkoslovakialaiset päättivät jäädä taistelemaan valkoisten voimien puolelle. [36:46–47.]

Pari viikkoa myöhemmin lännessä olleet tšekkoslovakialaiset keräsivät voimansa Samaraan Volgan rannalle ja asettuivat paikallisen SR:n tueksi [36:49]. Perustettiin 8.6.1918 Volgan alueen hallitus Komutš vastavoimaksi Moskovan hallitukselle. (Комуч = Комитет членов Всероссийского Учредительного собрания 'Perustuslakia säätävän yleisvenäläisen kansalliskokouksen jäsenten komitea'.) Tässä vaiheessa tšekkoslovakialaiset olivat Volgan alueen ainoa todellinen sotilaallinen voima. [36:56.] Heinäkuun alussa 1918 tšekkoslovakialaiset

virallisesti ilmoittivat haluavansa olla osa Saksan vastaista rintamaa. He tunsivat myös antipatiaa bolševikkeja kohtaan. [36:49.]

Samalla idel-uralilaiset saivat tilaisuuden järjestäytyä uudestaan. Myöhemmin syyskuussa tataarien Kansalliskeskus (Milli Šura ja Askeri Šura) sopi Ufassa kokoontuneen Venäjän valtakunnan neuvoston ja Venäjän perustuslakiasäätävän kansalliskokouksen edustajien asettaman Direktoriohallituksen kanssa aseellisesta yhteistoiminnasta bolševikkeja vastaan sillä ehdolla, että Venäjän hallitus tunnustaisi Idel-Uralin itsemääräämisoikeuden. [4:150.]

Toisella puolella rintamaa, Kazanissa, tšuvassien edustajat olivat 9.–13.6. 1918 jälleen koolla, kun siellä oli ensimmäinen tšuvassilaisten työläis-talonpoikien kokous [11:92].

Marin kansan toinen yleisvenäläinen kokous Kazanissa pidettiin kesäkuussa 1918 [55:145; 35:321]. Tässä kokouksessa katsottiin välttämättömäksi muodostaa Kansallisuusasiain kansankomissariaatin marien keskusosasto. Yhdeksi osaston päätehtävistä asetettiin parantaa julkaisutoimintaa eri aloilla (marilaiset aikakausjulkaisut, kansantajuinen tiedekirjallisuus, maataloutta käsittelevä kirjallisuus sekä oppikirjat). Painotoimintaa varten ehdotettiin perustettavaksi oma alaosasto. [54:34.] Myös Vasiljev osallistui tähän kokoukseen, joka mm. kiinnitti paljon huomiota kansalliseen sanomalehdistöön [55:145]. Muhinin ehdotuksesta 14.6.1918 kokouksessa ilmaistiin kiitollisuus Vasiljeville hänen tekemästään työstä "yhtenä energisenä työntekijänä ja marilaisten kirjojen painamisen ensimmäisenä alullepanijana" [55:145].

Vasiljev valittiin edustajaksi aktiivisten marilaisten puolue- ja neuvostotyöntekijöiden yleisvenäläiseen neuvonpitoon [55:145], joka pidettiin Kansallisen komissariaatin marin osaston ehdotuksesta [55:146]. Kokouksen 40 edustajan luettelossa Vasiljev oli merkitty marilaisten esitteiden toimittajaksi. Hänet valittiin kokouksen johtoelimeen toimituskomission jäsenenä. [55:145.] Vasiljevin nimi esiintyi monessa yhteydessä. Hän osallistui aktiivisesti neuvonpidon toiseen kokoukseen, jossa käsiteltiin Aleksejevin ja Šorinin esitelmiä marilaisista järjestöistä vallankumousprosessin kehityksessä ja marinkielisestä painotoiminnasta. [55:145.]

Neuvonpidon tarkoitus oli pohjustaa kesällä 1919 pidettävää liittokokousta, mutta sitä ei voitu pitää sotatilanteen takia: Kazan oli tuolloin rintamalinjalla. Yksi kokouksen pohjatyön laatijoista oli Vasiljev [ks. tarkemmin 55:146], jonka titteli tässä yhteydessä oli marien keskusosaston julkaisu- ja käännösalaosaston vetäjä. [55:146.]

Bolševikkivalta puolestaan lujitti omia asemiaan, kun se heinäkuussa 1918 perusti Venäjän sosialistisen federatiivisen neuvostotasavallan. Samalla hyväksytty väliaikainen perustuslaki nojautui neuvostoihin ja proletariaatin diktatuuriin.

Sisällissodan vaiheet etenivät siten, että 5.7.1918 valkoiset valloittivat Baškiriassa Ufan. Elokuun alussa tšekkilegioona muiden voimien mukana valloitti bolševikeilta Simbirskin [47:80] ja 7.8. Kazanin [36:57–58]. Näissä sotajoukoissa oli mukana

venäläisten lisäksi myös tataareja ja baškiireja. Ennen pitkää tämän sotajohdon alaisista joukoista islaminuskoiset olivat enemmistönä [47:80]. Pari päivää Kazanin valloituksen jälkeen Udmurtian Iževskissä suurten asetehtaiden työläiset ajoivat punaiset pois, kunnes punaiset ottivat 7.11. Iževskin jälleen takaisin näiltä kapinallisilta [36:65–66]. Kazan pysyi valkoisten hallussa kuitenkin vain lyhyen ajan, sillä 10.9.1918 punaiset valloittavat Kazanin. Puna-armeija valtasi Simbirskin takaisin 12.9.1918, ja Samara valloitettiin 7.10.1918. [36:67–68.]

Ufassa pidettiin 8.–23.9. 1918 valkoisten voimien Valtakunnallinen kokous. Tärkeimmäksi tekijäksi oli nousemassa Komutšin heikennyttyä Koltšakin Omskin hallitus. Tämä kokous oli viimeinen yritys luoda yleisvenäläinen vastarinta bolševikkeja vastaan. [36:105.] Kokoukseen osallistuivat myös Idel-Uralia kannattavat islaminuskoiset.

Kazan oli siis punaisten hallussa 7.8. 1918 asti ja valkoisten hallussa 10.9. 1918 asti, minkä jälkeen punaiset taas ottivat Kazanin. Kaupungin ollessa valkoisten hallinnassa Üžara ei ilmestynyt [54:29]. Kuten edellä on mainittu, syyskuussa Morkissa pidettiin opettajien marin kielen kurssi, jossa Vasiljev mahdollisesti oli opettajana. Täten hän olisi ollut poissa sotatilaisesta Kazanista elo-syyskuussa 1918. Vasiljevin oleskelusta Morkissa vihjaa myös se, että hänen kansanmusiikin kokoelmassaan yksi tallennuspaikka on Morkin rajoni; sen lisäksi lauluja on tallennettu idässä Baškiriassa ja pohjoisessa Kirovin oblastissa [33].

24.9.1918 marien keskusosaston kokous käsitteli käännösten ja julkaisujen painotoiminnan alaosaston organisointia ja siihen liittyvän agitaatio-poliittisen alaosaston muodostamista. Tämä alaosasto tulisi Kazanin kuvernementin kansankomissariaatin mariosaston yhteyteen. Sen väliaikaiseksi johtajaksi valittiin V.A. Muhin. Samassa kokouksessa oli esillä marien keskusosaston virallinen äänenkannattaja. Kokous päätti alkaa julkaista Joškar ketšeä, jonka vastaavaksi toimittajaksikin asetettiin V.A. Muhin. [54:35.]

Syyskuusta 1918 Vasiljev oli kutsuttuna sanomalehtityöhön Kazanin sotakomissariaatin marien agitaatio-valistuksellisen puoluekirjallisuuden alaosastoon [55:146–147]. (Toisen lähteen mukaan paikkana olisi ollut Marilaisen komissariaatin lehdistö- ja julkaisuosasto ja Venäjän kansallisuusasiain kansankomissariaatin (Наркомнац) marilaisen osaston yhteydessä oleva kustantamo [52:73].) Vasiljev oli lopettanut työn Üžaran toimituksessa ja alkoi työskennellä nyt syyskuusta 1918 alkaen Joškar ketšessä [55:146; 52:73]. Vasiljev toimi lokakuusta alkaen myös vastaavana kääntäjänä niin Joškar ketšessä kuin Üžarassakin [55:148]. Hänen kädenjälkensä näkyy mitä ilmeisimmin monessa lehtitekstissä, vaikka hänen nimeään ei näkyisikään. Vasiljevin kääntämiä olivat mm. Venäjän ensimmäisen perustuslaki vuodelta 1918 ja poliittinen taistelulaulu Kansainvälinen [10:70; 12:20; 61:68].

Joškar ketše oli bolševikkien ensimmäinen niittymarilainen sanomalehti, ja se alkoi ilmestyä Kazanissa 1.10. 1918 [35:321; 54:33]. Näihin aikoihin myös Üžarasta tuli Kansankomissariaatin kansallisuusasiain marin osaston lehti. Julkaisut painottivat hieman eri asioita: Üžarassa kirjoitettiin paljon kansan elämästä kun taas Joškar

ketšessä pääpaino oli tulevaisuuden rakentamisessa. Myöhemmin vuoden loppuun mennessä lehdet kuitenkin yhdistyivät. [54:29.]

Myös tšuvassien taholla asetuttiin kommunistien puolelle, kun 30.10. 1918 perustettiin Venäjän kommunistisen puolueen Kazanin kuvernementin tšuvassilainen osasto [11:92].

Euroopassa oli riehunut maailmansota jo usean vuoden ajan. Sota päättyi 11.11. 1918, kun Saksan ja ympärysvaltojen kesken saatiin sovittua aselepo. Neuvosto-Venäjä oli tehnyt oman rauhansopimuksensa jo maaliskuussa. Venäjän sisällissota kuitenkin jatkui edelleen, ja myös valkoisen voiman puolella käytiin valtataistelua. Marraskuussa kenraali Koltšak tuhosi aiemmin Volgan alueen hallituksena toimineen Komutšin, jonka tšekkilegioona oli pystyttänyt Samarassa. Komutšin viimeinen suuri taistelu oli marraskuussa 1918 Ufan edustalla [36:68]. Laajimmillaan Komutšin hallitsema alue oli ulottunut Samaraan (ent. Kuibyšev), Simbirskiin, Saratoviin, Kazaniin, Vjatkaan (nyk. Kirov) ja Ufaan; tällä alueella asui yhteensä n. 12 miljoonaa ihmistä [36:64]. Tähän alueeseen oli siis kuulunut myös marien asuttamia seutuja.

Samaran kaupunki oli ollut jo jonkin aikaa punaisten hallussa, kun Volgan länsirannalla Samarasta luoteeseen sijaitsevassa Simbirskissä tšuvassit perustivat 30.11. 1918 Venäjän kommunistisen puolueen Simbirskin kuvernementin tšuvassilaisen osaston [11:92].

Joulukuussa 1918 Koltšak ei enää tunnustanut Idel-Uralin kansalliskeskusta ja vangitutti sen johtohenkilöitä. Nämä Koltšakin toimet tosiasiassa auttoivat bolševikkeja, jotka pääsivät etenemään Idel-Uraliin. [4:150.] Niinpä joulukuussa punaiset valloittivat Iževskin ja Votkinskin ja viimein 31.12.1918 Ufan [36:132]. Valkoiset etenivät puolestaan Permiin 25.12.1918, mikä oli ainoa suuri menetys punaisten edetessä itään [36:133].

Vasiljev oli myötäillyt bolševikkien vallankumouksen jälkeen uusia neuvosto-organisaatioita. Hän toimi aluksi erilaisten elinten marilaissektiossa ja kansallisuuskomisariaatin marin osastossa. Kun vuoden 1918 lopussa Kazanissa muodostettiin marien kommunistinen solu, Vasiljev kirjoittautui tähän soluun. Se järjesti agitaatiokursseja sekä marin kielen kursseja, joissa Vasiljevin lehtorin taidot tulivat esiin. Vuodenvaihteessa 18.12.1918–2.1.1919 hän piti V.A. Muhinin ja muiden kanssa esitelmiä kurssilaisille, joissa oli myös punasotilaita. [55:148.]

Venäjän kansallisuusasiain kansankomissariaatin (Наркомнац) marilainen osasto hajotti Marien keskusliiton 17.12.1918 [54:27].

Vuoden 1919 alussa Vasiljev opetti marin kieltä opettajaseminaarissa ja pedagogisessa instituutissa. Yliopiston päätyttyä hänelle oli heti annettu pedagogisessa instituutissa professorin titteli, mutta professorina hän toimi Kazanin yliopistossa. Myöhemmin vuosien kuluttua Vasiljev valitteli, että ei tuolloin ehtinyt kerätä professorin nimitykseen tarvittavia dokumentteja. Hänen neuvonsa mukaan perustettiin myös Kazanin yliopiston ammattiyhdistyksen marilainen ryhmä. Vuoden alussa hän oli käsittelemässä Kazanin kuvernementin

toimeenpanevan komitean valistusosaston Volgan alueen kansojen edustajien kanssa korkeamman koulutuksen laajentamista. Kokouksessa Vasiljev piti pääesitelmän ja antoi paljon neuvoja. [52:73.]

Vasiljev tunnettiin laajalti marin kansan tietämyksen nostattajana ja taistelijana kulttuurin kehittämisen puolesta. Esimerkiksi Kugu sortan johtohenkilö Vasili Jakmanov kääntyi Vasiljevin puoleen saadakseen apua jossakin asiassaan. [52:73–74.]

Valkoisten voimissa oli eripuraa, ja tataarilais-baškiirilaiset sotajoukot käänsivät aseensa Koltšakia vastaan [4:150]. Helmikuussa 1919 baškiirijoukot vaihtoivat puolta (Koltšakin) valkoisista punaisiin [36:136].

LEHTIMIES

Venäjän sisällissodassa tuli jälleen käänne maaliskuussa 1919: Valkoisten voimat hyökkäsivät 4.3.1919 länttä kohti Simbirskiin ja Samaraan, ja 14.3.1919 ne valloittivat Ufan takaisin punaisilta. Huhtikuun lopussa valkoiset olivat Kamalla Tšistopolissa ja samaan aikaan ne etenivät Permistä Vjatkaan. [36:134.] Maaliskuussa 1919 Koltšakin armeija oli suurin bolševikkien vastaisista voimista [36:146].

Vielä neuvostovallan alkuvuosina julkaistiin muutama marilainen kalenteri [54:14], mutta ilmeisesti Vasiljev ei mitenkään osallistunut niiden tekemiseen.

Maaliskuussa 1919 V.A. Muhin otettiin sanomalehtityöstä Puna-armeijan poliittiseen työhön. Tällöin Vasiljev alkoi johtaa marilaista lehdistöä. Näihin aikoihin Vasiljev oli jo liittynyt kommunistisen puolueen paikallisosastoon [52:73], joten hänen asettamisellaan tähän työhön ei ollut esteitä. Kuitenkin aina 11.7.1919 asti Joškar ketšeä johti toimituskollegio V.A. Muhinin jälkeen [54:47].

10.3.1919 Vasiljev oli nimettynä johtajaksi marien julkaisu-käännösalaosastoon Kansallisuuskomisariaatin marien keskusosastossa. Vasiljev ei kuitenkaan voinut osallistua lehtityöhön eikä ilmoittautua puoluetyöntekijöiden mobilisaatioon Kazanissa, sillä hän oli evakuoituna muiden työntekijöiden mukana Kozmodemjanskissa. Palattuaan Kozmodemjanskista Vasiljev entiseen tapaan jatkoi työtään agitaatio-poliittisen kirjallisuuden toimittajana. Tästä asiasta marien kommunistisen osaston puheenjohtaja I. Ivanov ja osaston sihteeri A. Kedrova ilmoittivat 17.5.1919 Kazanin kuvernementin puoluekomitealle. [55:146–147.]

19.3.1919 Marin kommunistiosasto päätti levittää maanalaista poliittista työtään Koltšakin rintaman taakse Ufan suunnalle. Vasiljev määrättiin valmistelemaan näitä lentolehtisiä ja sanomalehtiä itämareille luettavaksi. Tämän työn Vasiljev toimitti hyvin toisen itämarin, N.A. Aleksejevin kanssa. [52:73.]

Keväällä 1919 toisessa armeijassa päätettiin organisoida puna-armeijan lehti Красный воин siten, että sitä ryhdyttiin Kazanissa julkaisemaan lisäksi viidellä Volgan alueen kansojen kielellä. Sen marilaista versiota ilmestyi 29.4.–1.6. nimellä

Йошкар салтак (Punainen sotilas) yhteensä 24 numeroa. Tämän jälkeen kirjeenvaihtajien ja punasotilaiden kirjeet ohjattiin julkaistaviksi Joškar ketšessä [54:38, 116–121; 55:146]. – 15.4. 1919 Valistuksen kansankomissariaatin yhteyteen perustettiin marilainen osasto [35:321].

Huhtikuun lopussa 1919 Joškar ketšen ilmestyminen keskeytyi 1.7. asti, koska sen työntekijöitä mobilisoitiin Koltšakin vastaiseen taisteluun [54:38]. Sisällissota jatkui siten, että 28.4.1919 punaiset tekivät vastahyökkäyksen Simbirskin ja Samaran alueella, ja nämä taistelut pakottivat valkoiset perääntymään. Ufa valloitettiin takaisin valkoisilta 9.6., ja kesäkuun alussa valkoiset ajettiin pois Perm–Vjatka-radalta Glazoviin. [36:134.] Perm joutui punaisten käsiin 1.7.1919 [36:148]. Tämän jälkeen Venäjän sisällissodan taistelut siirtyivät pois marien asuttamalta alueelta.

Vasiljev koetti parantaa painotoimintaa, joka koki neuvostoajan alussa suuria muutoksia. Hän esiintyi 23.5.1919 Kazanin kuvernementin marien kommunistisen osaston kokouksessa aiheenaan keskuspainon organisaatio. Kokouksessa hän ehdotti kaikkien alaosastojen yhdistämistä marien keskusosaston marilaiseksi kustantamoksi. [55:147.]

Vasiljev piti esitelmiä agitaatiokursseilla, opettajien kursseilla, käänsi mariksi ja levitti propagandistista materiaalia. Hän käänsi mariksi Leninin elämäkerran, Kansainvälisen ja muita vallankumouslauluja sekä neuvostovallan asetuksia ja lakeja. Ennen vallankumouksen toista vuosipäivää hän julkaisi kokoomateoksen Марий муро [52:73]. Kansainvälinen julkaistiin marinkielisin sanoin Joškar ketšessä 27.7.1919 [54:44].

Vuoden 1919 aikana Vasiljevin tutkimus Записки по грамматике языка народа мари painettiin toisen kerran Kazanissa [12:14].

Vuodesta 1907 lähtien Vasiljev oli puhunut kaikille yhteisen marin kirjakielen muodostamisen puolesta. Vallankumouksen jälkeen hän lähetteli kaikkialle marien alueille aikakauslehtiä, sanomalehtiä ja kirjoja. Marin osaston ja Kazanin kuvernementin komitean marilaisen jaoston johtajat pyrkivät nostamaan työläiskansan poliittista tietämystä ja kulttuuria äidinkielen avulla. Kuitenkin monessa paikassa venäläiset sovinistit ja oppineet marilaisetkin olivat tätä suuntausta vastaan. [52:73.]

Marin kielen moneen murteeseen jakautuminen vaikutti suurelta esteeltä. Alueilta tuli vastauksia (venäjäksi): "Volostimme marilainen väestö vaivoin saa selvää heille tuntemattomasta kielestä" (Jarangin ujezdi, Pibain volosti); "Kansalaisille ehdotettua kirjallisuutta … eivät ymmärrä eivätkä osaa kazanilaista kieltä" (Jarangin ujezdi, Šešurgan volosti). Oršankan volostista mari V. Filippov kirjoitti: "Pyyntö olla lähettämättä sanomalehtiä ja esitteitä … kielen erilaisuuden takia. Meillä on toinen, pohjoinen murre. Miksi ette julkaise sillä mitään?" Šontšaran volostista tuli vastaus: "Volostin toimeenpaneva komitea pyytää kustantamoa olemaan lähettämättä julkaisemaanne sanomalehteä, koska volostin tšeremissiläinen väestö ei tunne murretta, jolla lehdet on julkaistu, kieltäytyvät lukemasta jälkimmäistä, ja sellainen jää hyödyttömäksi." [52:73.]

Myös päinvastaisia mielipiteitä esitettiin ainakin sisällöstä: opettaja Mamadyšin ujezdista kirjoitti 16.10.1918 Joškar ketšen toimitukseen: "Suurkiitos lehden julkaisemisesta. Lehti esittelee laajasti kansan elämää. Jos sitä lukee tarkasti, me olemme aina tietoisia kaikista tapahtumista…" Vuonna 1920 kirjoitettiin, että komennuksella olevat puna-armeijalaiset haluavat lukea sanomalehteä äidinkielellään. [54:45–46.]

Vasiljev ymmärsi yhä syvemmin murteiden tutkimuksen tärkeyden. Vasiljevin tytär Lidija Valerianovna antoi professori Sanukoville muutamia todistuksia ja valtakirjoja Vasiljevin matkoista: Vasiljev kävi 1919–1921 tutkimusmatkoilla Tšarlan, Jarangin ja Vürzumin ujezdeissa sekä Ufan kuvernementissa. [52:73.] Vuonna 1919 (alkuvuodesta) Vasiljev ei kuitenkaan voinut mennä valkoisten hallitsemaan Ufaan. Kaikesta huolimatta hänen kirjoituksensa levisivät myös sinne lentolehtisinä ja sanomalehtinä. [52:73.]

Vasiljev julkaisi 1919 laulukokoelman Марий муро [33:5, 10]. Sen julkaisemisessa avusti Kansalliskomisariaatin marin osasto. Tässä kirjassa oli ensimmäisen kerran myös laulujen nuotinnokset, ja siinä oli yhteensä 311 itä- ja niittymarien laulua sanoineen. [59:256.] Mukana oli myös Vasiljevin kääntämiä venäläisiä vallankumouslauluja, mm. Kansainvälinen [6:10].

Jo ennen vallankumousta Vasiljev oli tehnyt monta murteenkeruumatkaa omin varoin. Nyt vallankumouksen jälkeen Vasiljevin matkat saivat organisoidun ja päämääräisen luonteen murteellisten ja folklorististen tietojen keräämiseksi. [9:22.] 1920–1930 Vasiljev teki lähes vuosittain marilaisalueille tieteellisen tutkimusmatkan [9:22–23]. Näillä matkoilla kerättiin niin sanastoa, folklorea kuin kansanmusiikkiakin [39:32]. Vasiljev osallistui moneen suureen tutkimusmatkaan nimenomaan kerätäkseen folkloristista aineistoa ja etnografista esineistöä kotiseutumuseota varten sekä lingvististä aineistoa marin sanakirjan kokoamista varten. Tutkimusmatkoillaan Vasiljev otti myös valokuvia. [44:122.]

1920-luvulla Vasiljev laati ja julkaisi paljon oppikirjoja, metodiikan apuvälineitä, laulukokoelmia ja artikkeleita. Neuvostoliiton talousnäyttelyyn Vasiljev toimitti itse esineistöä Marin alueelta. Tämän vuoksi Vasiljeville myönnettiin ensimmäisen asteen kunniakirja. [52:74.]

Kansankomissariaatin marin osaston ehdotuksesta Kazanissa pidettiin 7.–17.2. 1920 marilaisten aktiivisten työntekijöiden ensimmäinen yleisvenäläinen neuvonpito [54:42; 35:321]. Kokouksen 40 edustajasta 23 oli kommunisteja. Aiheet käsittelivät laajasti aluehallintoa ja väestöä sekä poliittista ja kulttuurista työtä ja kansan kouluttamista. Kokouksessa Vasiljev piti huolestuneen puheen kansankulttuurista. Kokous valitsi hänet myös toimituskomissioon. [54:43; 52:74.]

Maaliskuussa 1920 Vasiljev sai Kazanin keskusmusiikkikoulusta (Центральная восточная музыкальная школа) tieteellisen tehtävän lähteä keruumatkalle Krasnokokšaiskin ujezdiin keräämään kansanlauluja [9:23]. Toukokuun lopussa Vasiljev oli tieteellisellä aineistonkeruumatkalla myös Kazanin, Vjatkan ja Permin kuvernementeissa keräämässä kansanmusiikkia [9:23]. Toukokuussa hän oli

saanut tehtävän myös Kazanin kansanvalistuksen ylemmältä instituutilta (joka oli Kazanin pedagogisen instituutin nimitys tuolloin) dialektologisen ja folkloristisen aineiston keräämiseksi [6:9]. Tältä matkalta Vasiljev sai niin lauluja kuin lisää kielellisiä tietoja. Vasiljev itse kirjoitti, että tämä oli verrattain kelvollinen alku marin kielen murteiden vertailevan sanakirjan kokoamiseksi [6:9; 9:23]. Kansanlaulukokoelmassa vuoden 1920 tallennuspaikoiksi on merkitty Baškiria ja Kirovin oblasti [33]. Vuonna 1920 Vasiljev julkaisi myös marilaisia uskomuksia käsittelevän artikkelin Верования и обряды мари [24:273].

Kansallisuusasiain Kansankomissariaatin uudelleenorganisoinnin yhteydessä toukokuussa 1920 Marin keskuskustantamon johtoon katsottiin tarpeelliseksi asettaa toimituskollegio. Siihen ehdotettiin jäseniksi V.A. Muhin, S.G. Tšavain, N.S. Muhin, L.G. Vasiljev, N.V. Ignatjev sekä V.M. Vasiljev. [55:147.] Näistä kirjailija Tšavain oli vastikään maaliskuussa palannut Keski-Aasiasta, jossa hän oli asunut pitkään [54:45]. Toinen Vasiljevin vanha tuttu runoilija N.S. Muhin oli jo kauan avustanut monia marilaisia sanomalehtiä [37:7].

Joškar ketše -lehdessä tehtiin 13.6.1920 uudelleenjärjestelyjä, kun siihen tuli kolme osastoa: yleinen, informatiivis-instruktiivinen ja sosiaali-ekonominen. Muodostettiin myös eri osastojen henkilökunnat, joissa johtavina olivat puolueaktiivit. Kaiken julkaisutoiminnan piti tapahtua toimituskollegion ja vastaavan toimittajan ohjauksen kautta. Uuteen toimituskollegion jäseniksi tulivat S.G. Tšavain, V.M. Vasiljev, V.A. Muhin ja N.V. Ignatjev. [54:42.]

Vasiljev antoi apuaan myös paikallislehtien julkaisemiseen. Sen vuoksi hän matkusti Kazanista muihin kuvernementteihin ja kaupunkeihin. Kesällä 1920 hän oli itämarien keskuudessa, mistä todistaa hänelle 16.6.1920 Marien keskusosaston myöntämä valtakirja. Sen mukaan hän oli Birskin ujezdin alueella ja Ufan kuvernementin Birskin kaupungissa pedagogiselle kesäkurssilla lehtimiesten kurssien järjestämiseksi. [55:147.] Itse asiassa hän toimi siellä opettajana [54:93].

Sanomalehti Joškar ketše ei ilmestynyt 6.8.–8.10.1920 paperipulan takia [54:139].

Vuoteen 1920 mennessä Vasiljev oli julkaissut tai valmistanut painoon yli 50 työtä. Mahdollisesti vuoteen 1920 sijoittuu myös Vasiljevin artikkeli Об издадельстве на языке мари до *1917* года, jossa hän luo katsauksen vallankumousta edeltävään painotoimintaan [55:148]. Myöhemmin omaelämäkerrassaan Vasiljev muisteli: "Lähes kaikki painotyöt marin kielellä Kazanissa niin ennen vallankumousta kuin vallankumouksen jälkeen aina vuoteen 1920 kulkivat käsieni kautta. Liittokokousten, konferenssien, marilaisten työläisten kurssien töistä löytyy jälkiä minun osallistumisestani." [55:148.]

Uusi neuvostovaltio alkoi muotoilla Volgan alueella sisäistä hallintojärjestelmäänsä, kun 27.5. 1920 perustettiin Tatarstanin sosialistinen neuvostotasavalta. Tämän jälkeen 24.6. 1920 perustettiin Tšuvassian autonominen oblasti (ЧАО) [11:93]. Myöhemmin 4.11. 1920 hyväksyttiin asetukset perustaa Marin autonominen oblasti (МАО) [35:321] sekä Votjakkien autonominen oblasti. Marin alueen rajoja piirrettäessä noin puolet marilaisista jäi alueen ulkopuolelle.

Vasiljevin opettajantehtävät itämarien alueella jatkuivat, kun hän syyskuusta 1920 kesäkuuhun 1921 työskenteli marin kielen opettajana Nikolo-Berezovkan pedagogisilla kursseilla Baškortostanissa [6:10]. Olot maassa alkoivat vähitellen rauhoittua. Marraskuussa 1920 Venäjän sisällissota vihdoin päättyi, kun kenraali Vrangelin viimeiset joukot vetäytyivät Krimiltä meritse [36:270, 272]. Kansalaissodan päättymisen aikaan Vasiljev teki paljon työtä *MAO*:n perustamiseksi ja hänellä oli suuri rooli siinä [52:73]. *MAO*:n perustamisen aikoihin Vasiljev oli Kazanissa ja toimi opetus- ja lehtityössä. Tšarlassa eli Krasnokokšaiskissa hän puolestaan huolehti painotalon perustamisesta. [52:73.]

Marin kansan opetuksessa oli vielä paljon työtä, sillä *MAO*:n väestöstä vuonna 1920 lukutaitoisia oli vain 26,2 % [10:105]. Tuona vuonna Vasiljev lähti myös tutkimusmatkalle keräämään lauluja kokoelmaan ja aineistoa marilais-venäläiseen sanakirjaan [52:73]. Ehkä tältä matkalta ovat kansanlaulut, joiden tallennuspaikaksi on merkittynä Baškiria ja Tatarstan sekä Marissa Zvenikovon, Oršan, Medvedjevin, Volžskin, Vuorimarin ja Morkin rajoni; tosin vuosiluvuksi näissä on merkittynä 1921. [33.]

Keväällä 1921 päätösten mukaisesti 27.2. Votjakkien autonominen alue tuli käytäntöön. Paria päivää myöhemmin 1.3. Marin autonominen oblasti (*MAO*) avattiin juhlallisesti [35:321]. Tilanne maassa oli kuitenkin erittäin hankala tavallisille ihmisille, sillä vuosina 1921 ja 1922 marien alueella vallitsi todellinen nälänhätä laajojen tulipalojen ja viljan kadon takia [54:167; 18:110; 53:127].

Heinäkuusta 1921 lähtien Vasiljev alkoi elää Tšarlassa (eli Krasnokokšaiskissa), sillä marien keskuskaupungissa tarvittiin paljon oppineita työntekijöitä. Hänet kutsuttiin myös pedagogiselle kurssille. [6:10; 52:74.] Näistä kursseista myöhemmin 1922 muodostettiin pedagoginen teknikumi (педтехникум), jossa Vasiljev sitten opetti aina vuoteen 1925 asti [6:10]. Hänen opetusaiheenaan oli marin kieli, ja hän opetti aika ajoin myös koulun ulkopuolella [60:VI]. Lomiensa aikaan hän kävi keräämässä lingvististä, etnologista ja folkloristista aineistoa [6:10].

Kun jo ennen Marin oblastin perustamista suunniteltiin painon siirtoa Krasnokokšaiskiin, Vasiljev oli laatimassa sen arviolaskelman. Kun *MAO* oli perustettu, Vasiljev oli jälleen hoitamassa marinkielisen kirjallisuuden painamista. [55:148.] Uudesta Krasnokokšaiskin painosta ilmestyi ensimmäinen sanomalehti 28.8.1921; lehti oli kommunistipuolueen Marin oblastikomitean Известия Марийского областного исполнительного комитета Советов РК и КД и областного комитета РКП*(б)* 3000 kappaleen painoksena [54:146]. Myös Joškar ketšen toimittaminen ja painaminen siirtyivät Krasnokokšaiskiin. Kirjailija Sergei Tšavain tuli Tšarlaan Joškar ketšen toimitukseen työhön joulukuussa 1921 [58:28]. Joškar ketšen ensimmäinen krasnokokšaiskilainen numero ilmestyi 27.11.1921, jolloin sen toimittajana oli V.A. Muhin [54:146].

28.11.1921 Marin oblastin toimeenpanevan komitean päätöksen mukaan marin kielestä piti tulla venäjän kanssa tasa-arvoinen kieli kaikissa neuvostojen laitoksissa. [15:113.]

Vuonna 1922 eräässä puolueen keskuskomitean Marin toimiston kokouksessa päätettiin siirtää paino Kazanista Moskovaan. Vasiljev kutsuttiin myös tähän työhön pitkäaikaisen painotyön omaavana. [55:148.]

Ensimmäinen marinkielinen aikakauslehti У илыш (Uusi elämä) alkoi ilmestyä Kazanissa huhtikuussa 1922. Seuraavana vuonna paino siirrettiin Moskovaan. [54:159, 161.] Lehti ilmestyi aina vuoteen 1927 asti [15:292]. Vasiljev oli mahdollisesti mukana juuri tässä painon siirtämisessä.

PEDAGOGI JA TUTKIJA

Kesällä 1922 Vasiljev oli jälleen johtamassa aineiston keräämistä kansan parista. Tällä kertaа hänellä oli matkakumppaneina marilaiset säveltäjät I.S. Palantai ja Ja.A. Ešpai. Matka kohdistui vuorimarin alueelle, ja tavoitteena oli kerätä musikaalis-folkloristista aineistoa. [6:10; 9:23.] Kansanlaulukokoelman tallennuspaikaksi onkin merkittynä Vuorimarin ja Kilemarin rajoni. Lisäksi vuoteen 1922 on merkitty Marissa Volžskin, Sernurin rajoni sekä Sverdlovskin ja Kirovin oblasti. [33.]

Йошкар кече -lehdessä Vasiljev julkaisi toukokuussa 1922 marin kieltä käsittelevän artikkeliparin Марий йылме нерген [15:282]. Vasiljev julkaisi vuonna 1922 myös anatomiaa käsittelevän käännöksen Вольык дэнэ адэмын капкылжэ могайэ*?* Sen alkuperäinen teksti on N.A. Sošestvenskin esitteessä Как построен организм животных. Tähän pieneen kirjaseen Vasiljev lisäsi myös lyhyen sanaston käytetyistä termeistä. Tämän työn lisäksi hän arvosteli V.A. Muhinin teoksen Изи коммунист, joka oli tarkoitettu koulun lukukirjaksi. Arviossaan Vasiljev vastusti moraaliopetusta ja opetuksen paljasta didaktismia, taisteli oppilaasta alkavan materiaalin pohdinnan puolesta ja astui vanhoja opetusmetodeja vastaan eli oppilaan aktiivisen osallistumisen puuttumista vastaan. [3:143.]

Vuosi 1922 päättyi siihen, että kymmenes yleisvenäläinen neuvostokongressi päätti perustaa Sosialististen neuvostotasavaltojen liiton, eli syntyi Neuvostoliitto.

Edellä mainittu venäjänkielinen sanomalehti Известия ... vaihtoi nimekseen Голос мари tammikuussa 1922. Lehti lakkasi ilmestymästä syyskuussa 1923, minkä jälkeen myös Joškar ketšessä alkoi olla venäjänkielistä materiaalia. 21.3.1924 lehdestä tuli jälleen yksikielinen. [54:147, 151, 153.]

Vuosi 1923 alkoi ja V.M. Vasiljev täytti nyt 40 vuotta. Toimittajana hän edelleen kirjoitteli juttuja eri lehtiin. Vuonna 1923 Vasiljev oli perustamassa Marin tieteellistä seuraa, jonka johtoon hän myös osallistui [6:11].

Moskovassa Vasiljevilta ilmestyi marilaisten laulujen kokoelma Марий муро [35:321]. Teoksessa on tallennettuna niitty- ja vuorimarien lauluja. Vasiljevin lisäksi muistiinmerkitsijöinä ovat myös säveltäjät I.S. Kljutšnikov-Palantai ja Ja.A. Ešpai [59:256], eli tämä aineisto oli edelliskesän tutkimusmatkan saalista. Moskovassa ilmestyi 1923 myös Kljutšnikov-Palantain laatima kansanlauluihin perustuva oppikirja koulun musiikkitunneille [22:100].

Aineistoa tuli kuitenkin talteen edelleen, sillä vuoteen 1923 on laulujen tallennuspaikoiksi merkittynä Baškiria sekä Marissa Morkin ja Oršan rajoni [33]. Kesällä 1923 Marin oblastin maahallinto lähetti Vasiljevin tutkimusmatkalle keräämään esineistöä yleisliittolaista maatalous- ja käsityöteollisuusnäyttelyä varten [9:23]. Марий муро -kokoelmaa arvostettiin niin, että Vasiljev sai sitten tässä näyttelyssä ensimmäisen asteen kunniakirjan [6:10].

Lokakuussa 1923 Marin autonomisen oblastin neuvostojen IV kokouksen päätöksen mukaisesti (uudelleen)järjestettiin Kansankoulutuksen Marin oblastin osasto [3:140] (Мароблоно eli Марийское облоно, областьной отдел народного образования, Marin alueen eräänlainen kouluhallinto). Vasiljev teki suuren työn tämän *Maroblonon* tieteellis-metodisen toimiston jäsenenä [52:74]. Toisen nimityksen mukaan kyseessä oli oppikirja-metodinen toimisto (учебно-методический бюро). Toimiston tehtävä oli toimia keskuksena pedagogisten näkemysten ja tieteellisen tutkimuksen kysymysten koordinoinnissa. [3:140.] Toimisto tarkasteli taiteellisten teosten käsikirjoituksia, käsitteli arvosteluja, suositteli tarkasteltujen kielitieteellisten materiaalien painattamista ja voimakkaasti ratkoi kansalliseen kouluun liittyviä kysymyksiä. [3:140.]

Toimiston (eli neuvoston) velvollisuutena oli panna toimeen direktiiviset määräykset, jotka koskivat koulukasvatusta, oppikirja-metodisen kirjallisuuden laatimista ja "koulun käytännön kompleksisen metodin hyödyntämistä". Tässä tehtävässä toimisto itse johti opintoja, teki kokeita ja tutki ongelmia. [3:140.] Enemmistö tämän toimiston henkilöistä työskenteli oppilaitoksissa: I.S. Kljutšnikov-Palantai, I.M. Boldyrev ja V.M. Vasiljev työskentelivät Krasnokokšaiskin pedagogisessa teknikumissa ja L.Ja Mendijarov kouluttajana oblonolle alisteisessa oblastin ammatillisessa koulutuksessa (облпрофобр). [3:140.]

Marin kielen asema vahvistui Marin oblastin muodostamisen myötä. Marin oblastin toimeenpaneva komissio päätti 23.11. 1923 marin kielen tekemisestä viralliseksi kieleksi MAO:n alueella. Sen mukaan mm. kaikissa kouluissa piti käyttää marin kieltä. [15:113.] Täten marin ja venäjän kieli julistettiin Marin alueen virallisiksi ja tasa-arvoisiksi kieliksi. Tästä lähtien viranomaisten olisi pitänyt osata molempia kieliä, ja jopa opetuksen piti olla korkeakouluissa kaksikielistä. [27:30.]

Vuosi 1924 alkoi Neuvostoliitossa surullisissa merkeissä, sillä maan uuteen aikaan johtanut Lenin kuoli Gorkissa (nyk. Nižni Novgorodissa) 24. tammikuuta.

Tieteellis-metodisen (tai oppikirja-metodisen) toimiston yhteyteen perustettiin 1924 tekniikan ja tieteen terminologian komissio. Toimisto määräsi 22.3. 1924 julkaisukomissioon jäseniksi tieteessä ansioituneet V.M. Vasiljevin, G.G. Karmazinin ja F.Je. Jegorovin, ja komission tehtäväksi asetettiin teknisten ja tieteellisten termien ja nimitysten laatiminen marin kieleen. Sen oli löydettävä marilaisen terminologian kehittämisen päälinjat. Päädyttiin kahteen keinoon: sanojen lainaaminen ja marin sananmuodostuskeinojen käyttäminen. [3:140–141; 15:180.]

Maaliskuun lopussa terminologinen komissio esitti suunnitelmansa. Vasiljev oli saanut vastuulleen eläinten ja kasvien termit, Karmazin kieliopin (ja etymologian)

ja Jegorov historian ja maantieteen termit. [3:141]. Komission kokouksissa käsiteltiin myös marin kielen transkriptiota. Vasiljev ja Karmazin olivat aktiivisimmat komission jäsenet. Vasiljev oli vastuussa lisäksi niitty-itä-vuorimarin sanakirjasta. Komissiossa käsiteltiin erilaisia materiaaleja jatkuvasti. [3:141.]

G.G. Karmazin julkaisi vuonna 1924 teoksen Тунэмза, тунэмза, тунэмза! Шэмэр калыкын лудаш, возаш туныктымо марий букварь, joka on yhdistelmä aapista ja uuden aatteen propagandaa.

Vasiljev julkaisi kouluopetuksen järjestämiseen liittyvän kirjan Программа по марийскому языку с указанием материалов и методическими заметками о преподавании его в школе и вне ее. Tämä oli hänen laatimansa marin kielen opetusohjelma koulun ensimmäiselle vaiheelle ja ylemmille kouluille. Tämän ilmestymistä pidettiin MAO:n kannalta hyvin ilahduttavana. [3:141.] Kirjassa oli ensimmäinen yritys kuvata kokonaisesti kieliopin osa-alueet (fonetiikka, morfologia, sananmuodostus, syntaksi). Työhön osallistui moni tutkija ja oppikirjan laatija, mutta näkemykset vaihtelivat. Kielitieteelliseen sanastoon tuli uusia sanoja, muotoja, ilmauksia, määritelmiä ja sanojen tyylimäärittelyjä. Niin suullisen kuin kirjallisenkin ilmaisun normeja muutettiin. Systematisointi, kielellisen materiaalin esittäminen ja kansantajuistaminen vaativat kiivasta tahtia mutta samalla tarkkaa kielellistä tunnetta ja makua. [3:141.]

Vuonna 1924 valmistuikin lopulta sanakirja Марий мутэр. Маро-русский словарь и конспект грамматики марийского языка. Mukana oli myös teoreettisia kysymyksiä [14:14] ja lyhyt marin kielioppi, mutta periaatteessa tämä sanakirja toisti vuonna 1911 ilmestyneen sanakirjan rakenteen. Uuden sanakirjan sisältöön oli silti tehty muutoksia, täydennyksiä, poistoja, tarkennuksia ja muita parannuksia [39:34]. Sanakirjassa on niittymarilaista ja itämarilaista sanastoa, mutta vuorimarin murteen sanastoa ei ole tässäkään mukana. Jostakin syystä Vasiljev oli halunnut lisätä tarkentavan merkinnän л. н. (= niittymari) 31 sanaan ja в. н. (= itämari) 66 sanaan [9:26].

Sanotaan, että Марий мутэр ei kuvaa tyydyttävästi aikansa marilaista kieltä. Nykyisten mittapuiden mukaan Vasiljevin sanakirja saattaa olla vajavainen, mutta oman aikansa mittapuiden mukaan se oli erittäin tarpeellinen. Se kuvasi hyvin sanojen sisältöä. Sanakirjalla oli suuri merkitys oman aikansa kielen, sen sanaston, ortografisen muodon ja normien vakiinnuttamisessa. [39:34.]

1920-luvun alkupuolella marin kieli kehittyi ilman ohjailua, ikään kuin itsekseen. Jokainen mari kirjoitti omalla tavallaan, ja jonkin ilmauksen kohtalo riippui siitä, kuinka ilmaukseen suhtauduttiin. 1920-luvun jälkipuoliskolla tähän ohjailemattomaan kehitykseen tuli kuitenkin muutos. [15:132.] Edellisvuoden 1923 virallisten päätösten mukaisesti keväällä ja kesällä 1924 alkoi kampanja marin kielen saattamiseksi paikallisiin neuvostolaitoksiin [35:321]. 8.8. 1924 perustettiin erityinen komissio johtamaan jo aiemmin tehtyjen päätösten toteuttamista. Tämä kampanja marin kielen realisoimiseksi (ven. реализация марийского языка, РМЯ, mariksi марий йылмым илышыш пуртымаш) koski yhteisen kirjakielen kehittämisen lisäksi kielen yhteiskunnallista funktiota.

Ohjelmaan kuului myös marilaisten virkamiesten kouluttaminen ja heidän mukana marin kielen juurruttaminen kaikkiin marilaisen yhteiskunnan tasoihin, laitoksiin ja työpaikkoihin. [15:113–114.]

V.M. Vasiljev osallistui 1920-luvulla aktiivisesti marin kielen realisointiin eli ns. РМЯ-ohjelmaan. Hänen tieteellisellä toiminnallaan oli suuri merkitys ohjelman päämäärien tavoittelussa ja pääosa hänen julkaisuistaan, mm. sanakirjat, liittyivät tähän ohjelmaan. [12:15.] Ilmeisesti hän ei kuitenkaan ollut minkään РМЯ-komission jäsen.

V.M. Vasiljev lähti vuonna 1924 T.E. Jevsevjevin kanssa itämarien luokse, ja matkan tulokseksi saatiin marilaisia lauluja. Tämän matkan rahoitukseen osallistui myös Suomalais-ugrilainen Seura. Tästä syystä Jevsevjev lähetti osan esimerkeistä Helsinkiin Suomalais-Ugrilaiselle Seuralle. [59:256.]

Kansanmusiikin kokoelmassa tallennuspaikaksi on nyt vuoteen 1924 merkittynä Novotorjarlin rajoni [33], joka tosin sijaitsee MAO:n pohjoislaidalla. Vuosi 1925 on puolestaan merkitty lauluihin, joiden tallennuspaikka on Marin alueella Vuorimarin, Medvedjevin, Zvenikovon ja Volžskin rajoni [33]. Eräässä valokuvassa Vasiljev istuu muistiinpanovälineet käsissään kolmen naisen ja yhden miehen kanssa; tämä kuva on vuoden 1925 tutkimusmatkalta (ks. 12:15).

Vasiljevin pesti Krasnokokšaiskin pedagogisessa teknikumissa päättyi 1925 [6:10]. Seuraavana vuonna, 1926, hänet nimitettiin tutkijaksi oblastin kotiseututututkimuksen keskusmuseoon (nyk. Marin tieteellis-kotiseututututkimuksellinen museo, Марийский краеведческий музей), ja samalla hän toimi vapaaehtoisesti kotiseututututkimuksen seuran sihteerinä. Museossa hän käsitteli marin kansan etnografista, folkloristista, musiikillista sekä kielellistä aineistoa. [6:10.]

Vasiljev halusi myös ohjeistaa aineiston keräämistä. Hän oli jo 1925 julkaissut ohjeita museon esineistön kokoamista varten: Инструкция по собиранию этнографических экспонатов для Марийского музея. Huomattakoon, että edellisen tutkimusmatkan kumppani T.E. Jevsevjev huolehti myös Marin kansallisesta museosta. Vasiljev laati tämän ohjeistuksensa aineiston kunnollisen keräämistyön organisoimiseksi ja antaakseen neuvoja, kuinka esineistöä oli kerättävä marilaista museota varten. Hän laati myös ohjelman suullisen perinteen, poetiikan ja lingvistisen materiaalin keräämiseksi sanakirjaansa varten. [44:121.] Näihin ohjeisiin liittyviä kyselylomakkeita hän suositteli myös paikallisille kotiseutuseuroille, joiden perustamiseen hän usein osallistui [44:122].

Vasiljevin kääntämänä ilmestyi 1925 trakoomaan eli silmäpaskoon liittyvä kirjanen Шинча чэр траком. Sen alkuperäisen tekstin oli kirjoittanut tohtori Ja.F. Globa. Tästä kirjasesta tehtiin kaksi painosta, ja kirjasen tekijäksi on merkittynä Üpömari, mutta myös V. Vasiljev on sulkeiden väliin painettuna sen kannessa, joten hänen käyttämänsä pseudonyymi osattiin toki yhdistää oikeaan henkilöön. Teoksessa kuvataan taudin historia, itse taudin olemus ja annetaan ohjeita taudin ennaltaehkäisyyn; lisäksi kirja on kuvitettu.

Marin autonomisen oblastin (MAO) etelänaapuri Tšuvassia oli saanut autonomisen oblastin arvon viisi vuotta aiemmin. Nyt 21.4. 1925 Tšuvassian autonomisesta oblastista tuli Tšuvassian autonominen sosialistinen neuvostotasavalta [11:93]. Marissa puolestaan 1.10. 1925 perustettiin Marin kirjankustantamo [35:321].

Vuonna 1925 valistustyöntekijöiden toisessa kokouksessa marin kielen ortografian säännöt vahvistettiin ensimmäisen kerran. Näiden sääntöjen valmistelijana toimi G.G. Karmazin. Mukaan otettiin myös uudet kirjaimet ӧ ja ӊ, mutta soveliaisuudestaan huolimatta ne eivät päässeet todelliseen käytäntöön asti. [16:176; 17:24.] Vasiljev oli yksi hyväksytyn uuden ortografian laatijoista [12:22]. Kokouksessa nousi esiin myös kielellinen hajaannus, sillä alkoi olla merkkejä kahden kirjakielen kannattamisesta [15:133].

Marin kansallinen kulttuuri sai 1920-luvulla MAO:n taholta virallista tukea. Esimerkiksi Marin oblastin julkaisukomitean (областьной издательский комитет, ОБИК) pöytäkirjassa nro 37, päivättynä 31.12. 1925, osoitettiin, että oli välttämätöntä julkaista Vasiljevin töitä ja I.S. Kljutšnikov-Palantain marilaisten laulujen kokoelma. [59:256.]

Vasiljev oli perustamassa 1926 kotiseutututkimuksen seuraa, jonka tavoitteeksi asetettiin marilaisen seudun talouden ja kulttuurin tutkimus [12:11]. Vasiljevin kiinnostus ulottui myös arkeologiaan. Vuosina 1925 ja 1926 Vasiljev osallistui F. Jegorovin kanssa niiden kurgaanien ja hautojen kaivauksiin, jotka sijaitsevat lähellä Upšan ja Ivanovkan kylää (nyk. Oršan rajoni) ja Tšerke-Solan ja Ali-Solan kylää (nyk. Sovetskin rajoni). [44:122.]

Neuvostovallan alussa ryhdyttiin muiden toimien lisäksi lukutaitokampanjaan. Marilaisen väestön lukutaito oli hyvin vähäistä. Vuonna 1926 lukutaitokampanja oli jo tuottanut jonkin verran tuloksia, sillä MAO:n väestöstä lukutaitoisia oli nyt 36,1 %. MAO:n mareista lukutaitoisia oli kuitenkin vähemmän eli 29,6 %. [10:105.]

Lasten lukukirjat olivat yhä erittäin tarpeellisia. Vuonna 1926 Vasiljev julkaisi salanimellään kertomuksia lapsille: Ӱпымарий*:* Марла ойлымаш-влак. Teos on itse asiassa samanniminen kuin vuonna 1909 ilmestynyt, mutta tämä uusi versio oli täydellisempi. Tekstit ovat kansanperinteestä ja Vasiljevin käännöksiä venäjästä. Kirjassa on kahdeksassa ryhmässä 80 tekstiä, jotka oli kirjoitettu lasten helposti tajuttavalla kielellä. Tekstien jälkeen on kysymyksiä lapsille sisällöstä ja laajemmin ympäröivästä maailmasta. [3:139.]

Kielellisen hajaantumisen merkkien noustua pintaan Vasiljev kirjoitti 1926 Joškar ketše -lehdessä artikkeli Айста ушнена (Yhdistytään). Siinä hän kirjoitti, että niittymarin ja vuorimarin kesken ei ole ymmärtämistä haittaavaa muuria. Hän vakuutti, että kahdella tavalla kirjoitettu kieli olisi yhdistettävissä yhdeksi kielimuodoksi, joka sopisi koko kansalle. Tällaisen ajatuksen sisältävät artikkelit painettiin myös vuorimarilaisille lehdissä Кыралше 17.3. 1926 ja Марийская деревня 23.10. 1926. [15:133.] Vasiljev piti puheen 20.4. 1926 oppikirja-metodisessa toimistossa aiheenaan murteiden yhdistäminen yhdeksi kirjakieleksi [3:144]. Hän julkaisi myös sama-aiheisen artikkelin samana vuonna: К вопросу

об объединении наречий и говоров марийского языка. Siinä Vasiljev tarkasteli murteiden yhtäläisyyksiä prosentuaalisesti. Hänen mukaansa vuori- ja niitty-itämarin kesken on lähes 80-prosenttinen yhtäläisyys kielen eri kerroksissa. Sanoja, joissa on olematon tai vain vähäinen äänteellinen ero, on 70–80 %. [9:27.]

Neuvostovallan ajan alussa Vasiljev oli hyvin työteliäs. Tutkimustyön ohessa hän opetti Kazanin yliopistossa, Idän pedagogisessa instituutissa, Krasnokokšaiskin pedagogisessa teknikumissa ja Krupskajalle nimetyssä Marin valtiollisessa pedagogisessa instituutissa (МГПИ) [43:127]. Toukokuun lopussa 1926 kommunistisen puolueen oblastikomitean, Marin toimeenpanevan osaston ja paikallisen ammattiliiton neuvoston tuella organisoitiin kotiseutututkimuksen marilainen keskusjärjestö [59:256]. Vasiljev oli Marin kotiseutuseuran ja museon perustaja ja yksi sen johtajista [52:74]. Opetustöiden lisäksi Vasiljev myös työskenteli hiljakkoin perustetussa kotiseutumuseossa [43:127]. Vasiljev julkaisi marraskuussa 1926 Марийская деревня -lehdessä jutun aiheenaan kotiseutuseura: Центральное областное общество краеведения [59:259].

Heinäkuun 1.–15. Vasiljev oli mukana retkellä, joka suuntautui Marin oblastin alueelle, Tatarstanin ja Baškirian tasavaltaan sekä Kungurskin piiriin Uralin oblastissa. Марийское хозяйство -lehdessä Vasiljev kirjoitti tästä matkasta artikkelin Краснококшайская музейная экскурсия летом *1926* года. Kotiseutututkimuksen marilaisen keskusjärjestön toisessa kokouksessa 21.9. oblastin museon johtaja T.E. Jevsevjev ja seuran sihteeri V.M. Vasiljev esitelmöivät matkasta, joka oli tehty kesän aikana. Matkan tulokseksi oli saatu lauluja ja teemoja. [59:256.] Kansanmusiikkikokoelman tallennuspaikoiksi onkin merkittynä Baškiria, Tatarstan ja Kirovin ja Sverdlovskin oblasti sekä Marissa Parangan ja Morkin rajoni [33].

Vuonna 1926 Vasiljev kirjoitti jälleen salanimellään Üpömari. Tällä kertaa aiheena oli marilaisten kansanterveys: Ӱпымарий*:* Марий калыкын илен-толын лийше*,* тазалыкым пытарыше шӧрышлаже. Hän julkaisi myös kirjassa Материалы по изучению экономического и социально-культурного состояния народа марий luvun otsikkonaan Бытовые условия, отрицательно влияющие на физическое состояние народа марий. Lisäksi ilmestyi hänen kääntämänään lastenhoidon opas Аза ончымо нэргэн (Lapsen hoidosta), jonka alkuperäinen otsikko oli Азбука матери (Äidin aapinen).

Tänä vuonna tuli valmiiksi myös Vasiljevin ehkä tunnetuin työ eli sanakirja Марий мутэр. Teoksen painovuodeksi on kyllä merkittynä 1926 ja esipuhe on päivätty helmikuuhun 1925 [60:VIII], mutta todellisuudessa se ilmestyi vasta kaksi vuotta myöhemmin. Niinpä vielä vuonna 1927 ilmestyneessä luettelossa Марий кнага каталог [32:32] tämä sanakirja on merkitty painossa olevaksi. Moskovassa sen sijaan ilmestyi Vasiljevin teos Мландын кызытсе дене тошто годсыжым ойлымаш [45:90].

Vuonna 1927 Kazanissa avattiin Itäisen pedagogistisen instituutin (Восточно-педагогический институт) marilainen osasto ja Vasiljev valittiin sen opettajaksi. Myöhemmin tämä instituutti lähetti Vasiljevin Leningradiin

opiskelemaan Jafeettilaisessa instituutissa aspiranttina. [52:74.] Vuonna 1930 kansankomissariaatin kollegio myönsi hänelle dosentuurin, ja Vasiljev opetti instituutissa marin kieltä ja folklorea vielä vuoteen 1931 asti [6:11].

Kahtena vuotena Vasiljev johti instituutin tutkimusmatkojen kielentutkimusryhmää Marin alueella [52:74]. Kesäkuussa 1927 Vasiljev osallistui retkeen esineistön keräämiseksi joillakin MAO:n alueilla sekä Uralilla [9:23]. Kansanmusiikkikokoelmassa on merkittynä vuoteen 1927 vain yksi tallennuspaikka, Kirovin oblasti [33].

Laajalti tunnettu marilainen toimihenkilö I.P. Petrov kirjoitti vuonna 1927: "Toveri V.M. Vasiljevin aloitteesta ja hänen johdollaan jo ennen Lokakuun vallankumousta alkoi ilmestyä «Marla kalendar». Se oli ensimmäistä yhteiskunnallista kirjallisuutta, joka auttoi kokoamaan marilaista kulttuurivoimaa." [52:70.] Vielä tähän aikaan Vasiljev siis sai työlleen tunnustusta.

Edellisvuosien työ tuli esiin myös runsaana julkaisutoimintana. Vuonna 1927 Vasiljev julkaisi jälleen lasten lukukirjan [61:68]. Hänen julkaisemansa lukukirjat muodostavat sarjan, sillä tämänkin kirjan otsikkona oli Марла ойлымаш-влак. Edelliset kirjat olivat ilmestyneet 1909 ja 1926. Tässä kirjassa oli tarinoita marilaisten historiasta. Suurimman osan saduista, legendoista, perimätiedoista ja tarinoista Vasiljev oli itse muokannut. [3:139.]

Vuonna 1927 Vasiljev julkaisi kieliopin Элементарная грамматика марийкого языка. Пособие при изучении марийского языка. Teksti oli tehty nimenomaan oppimateriaaliksi [14:14]. Se oli osa V. Savin (Muhinin) kirjaa Тӱҥалтыш марий йылме урок-влак kirjoitettuna teoreettiseksi apukeinoksi ei-marilaisille marin kielen opintoihin. [3:143.] Lisäksi hän kirjoitti 1927 lehtijutun, joka käsitteli marin ы-kirjainta [45:90].

Samana vuonna Vasiljev julkaisi marien uskonnolliseen elämään liittyvän kirjan Материалы для изучения верований и обрядов народа марий. Lisäksi hänen kynästään lähti Марийская религиозная секта «Кугу сорта». [6:11.] Vasiljev pyrkii selittämään historiallis-etnografisesti marien keskuudessa syntyneen uuden uskonnollisen opin synnyn ja olemuksen. Vaikka Vasiljevin muutamat päätelmät ovatkin epätarkkoja, itse uskonnollisen kultin ja lahkolaisten arkielämän kuvaukset ovat merkittäviä lahkon sosiaali-psykologisten juurten synnyn luonnehdinnassa. [44:124.]

Üpömarin nimellä tuli julki vielä 1927 kansanterveyttä käsittelevän kirjasen Молан марий таза огыл? [24:273]. Tässä Vasiljev selitti marilaisten sairauksien syitä. Lopuksi hän antoi ohjeet, joiden avulla marilaisten terveys paranisi mm. puhtaudella ja lukemalla asiaan liittyviä kirjoja ja lehtiä. Yhdessä käännöksessään hän käsitteli myös eläinten sairauksia.

Lisäksi ilmestyi vielä opettajien lehdessä Туныктымо паша teksti tieteen tekemisestä: Марий кундемыште ыштыме шанче паша нерген. Sen perään oli lehdessä vielä Upömarin raportti museon toiminnasta: Марий кундем рӱдӧ

тоштерын *1926*-шо дене *1927* ий кеҥежласе пашаже, марий илышым тунем коштмыжо.

Yksi takaisku marilaiselle kulttuurille kuitenkin tuli, kun marinkielinen У илыш -aikakauslehti lakkasi ilmestymästä 1927. Toisaalta ilmestyi G.G. Karmazinilta teos „У пасу“. Мутпалэ дэнэ туныктымо йӧн *(*мэтодик*)*, joka oli osa lukutaidottomuuden vastaista kampanjaa.

Joulukuussa 1927 käsiteltiin kieliasiaa puolueen konferenssissa, joka oli yhden kirjakielen kannalla. Ennen konferenssia Krasnokokšaiskissa ja Kozmodemjanskissa oli pidetty varta vasten konferenssin vuoksi kokoukset, jotka olivat kannattaneet yhteisen kirjakielen luomista. [15:115.] Aiemmin kielityötä johtanut РМЯ-komissio purettiin ja 1927 perustettiin Kielikomissio jatkamaan työtä [15:117].

Marin oblastin historiaa käsittelevässä kirjassa on esitetty, että lukuvuonna 1927–28 opetus oli mariksi 49,8-prosenttisesti [10:143]. Vallankumouksen jälkeen marit olivat perustaneet 320 ensimmäisen asteen koulua, 3 toisen asteen koulua, 16 lastentaloa, 4 lastenkotia. 1920-luvun puolivälissä Venäjän korkeimmissa oppilaitoksissa opiskeli n. 150 maria. [8:236.]

Suomalainen kansatieteilijä Albert Hämäläinen summasi Neuvosto-Venäjällä asuvien sukukansojen valtiollista tilaa artikkelissaan. Hänen mielestään merkittäviä marilaisten kulttuuria tukevia saavutuksia ovat autonominen alue, Krasnokokšaiskissa sijaitsevat pedagoginen polyteknikum, kirjapaino, teatteri ja suunnitteilla oleva museo. [8:236.] Valerian Vasiljevilla oli oma osuutensa kaikissa näissä marilaisen kulttuurin saavutuksissa.

Tammi–maaliskuussa 1928 Marin autonomisen oblastin keskuksen nimi muutetaan Krasnokokšaiskista nykyiseksi Joškar-Olaksi [35:321].

Vasiljevin työtä Marilaisessa kalenterissa arvostettiin yhä. Vuonna 1928 V.A. Muhin kirjoitti Марий Эл -nimisessä aikakauslehdessä Vasiljevin suuresta roolista marin kirjakielen muodostamisessa ja vaikutuksesta kaunokirjallisuuden syntyyn. [54:13.] Samassa lehdessä edellisvuonna Vasiljev oli arvioinut Muhinin erästä runoa mitä ilmeisimmin myönteiseen sävyyn.

Kesäkuussa 1928 Joškar-Olan keskusmuseo ja Marin oblastin toimeenpanevan komitean kielikomissio järjestivät erityisen kielitieteellisen tutkimusmatkan akateemisen marin sanakirjan materiaalin keräämiseksi. Tätä varten Vasiljev laati työn tarkemman toteuttamisen ohjeet, jotka julkaistiin vielä samana vuonna. [9:23.] Tutkimusmatkan päätehtävän ohessa Vasiljev toimi Kotiseutututkimuksen seuran filiaalien perustamiseksi Rongaan, U-Torjaliin, Nartasiin, Morkiin ja muutamaan muuhun paikkaan [9:23]. Kansanmusiikkikokoelman tallennuspaikoiksi on vuonna 1928 merkitty puolestaan Kirovin oblasti sekä Marissa Morkin, Medvedjevin ja Mari-Turekin rajoni [33].

Vuonna 1928 Vasiljev jälleen laajensi toimialaansa, sillä hän toimi konsultanttina, kun Morkin kantonissa tehtiin elokuvia. Ne tehtiin Kožlajerin, Elkenerin ja

Kutšukenerin kylissä. 12.7. aiheena oli marit Kožlajerin torilla, ja 14.7. aiheena oli pakanalliset uhrimenot Elkenerin lehdossa. Jälkimmäinen otos meni pilalle huonon sään takia, minkä vuoksi 16.7. Kutšukenerin nuoriso näytteli saman tilanteen rukouksen uudelleen. Tämän lisäksi näyteltiin myös marilaiset häät. [44:122.]

SANAKIRJOJA

Vasiljev julkaisi 1928 ohjeita sanakirjamateriaalin keräämistä varten: Инстукция и программа по собиранию материалов, необходимых для составления словаря марийского языка [12:15]. Suurten sanakirjojen jo ilmestyessä nämä ohjeet vaikuttavat myöhästyneiltä, mutta mahdollisesti ne olivat olleet sanakirjojen laatijoiden käytössä jo aiemmin.

Venäläis-marilainen suuri sanakirja, Русско-марийский словарь, ilmestyi vuonna 1928. Vasiljev oli tämän sanakirjan valmistelevan komission johdossa [52:74]. Kirja sisältää paljon uusia sanoja, joista pääosa oli Vasiljevin tekemiä [14:15].

Samana vuonna vihdoin ilmestyi myös Üpömarin Mari muter (Марий мутэр) Moskovassa. On sanottu, että tämä Марий мутэр oli Vasiljevin eli Üpömarin merkittävimpiä töitä. Se oli ensimmäinen murteita vertaileva sanakirja, joka on koottu murteiden, arkielämän, tapojen ja vaatetuksen sekä 1800–1900-lukujen kirjallisten muistomerkkien pohjalta. [7:49.] Se siis painettiin vuonna 1928 kuitenkaan muuttamatta teokseen merkittyä painovuotta 1926 ja esipuheessa olevaa päiväystä 14.2. 1925. Sanakirjan lopussa on pitkä luettelo korjauksista ja täydennyksistä, jotka ehkä olisi ollut mahdollista tehdä tämän viivästyksen aikana. Toisaalta sanakirjan tämä osa on mainittuna jo kirjan esipuheessa [ks. 60:X].

Sanakirjan materiaalina oli painettuja julkaisuja (kaunokirjallisuutta, oppikirjoja), käsikirjoituksia, vanhempia sanakirjoja sekä Vasiljevin itsensä keräämiä folkloristisia ja etnografisia aineksia ja murretietoja alueilta, missä mareja suinkin asuu [60:IX; 39:36]. Teoksen esipuheessa mainitaan lisäksi 37 henkilöä, joilta Vasiljev oli saanut arvokasta aineistoa [60:IX]. Kaikkiaan sanakirjan takana oli Vasiljevin 20-vuotinen työ [24:274].

Tällä sanakirjalla on edelleen hyvä maine marin kielen dokumenttina. Siinä on mukana etnografisluonteisia sanoja, jotka kuvastavat marien vanhaa elämää ja käsityksiä [7:49]. Näiden lisäksi mukana olevat harvinaiset ja vanhentuneet sanat ovat jo pitkään antaneet arvokasta aineistoa etymologioiden tutkimukselle [39:37]. Nykykielen mitassa moni sana on vanhentunut, mutta julkaisemisensa aikaan niillä pyrittiin selventämään oman aikansa vierasta sanastoa marilaisille [7:50].

Sanakirjan sisältö on erikoinen: siinä on normaalisti sanastoa selityksineen, mutta sen lisäksi siinä on synonyymeja, fraseologiaa, etymologiaa ja murteellisuuksia sekä ensyklopedista tietoa. [39:34.] Aivan kaikelle marin kielen aineistolle ei anneta selitystä venäjäksi ja usein annetaan esimerkkejä vain mariksi. Sanakirja ei pyri olemaan normatiivinen vaan sen tavoitteena oli antaa aineksia marin kielen kehittämiseen. Tämän takia sanakirjassa on mukana myös neologismeja. [39:36.]

Siinä verbit annetaan yksikön 1. persoonan muodossa niin mariksi kuin venäjäksikin. Mukana on myös erilaisia kuvailevia sanoja (onomatopoeettisia, imitatiivia), lastenkieltä, paikannimiä ja affikseja, jotka yleensä jäävät sanakirjoissa esittelemättä [39:37]. Sanakirjoissa yleensä käytetty tiukka aakkosjärjestys katkeaa, koska sanoja esitellään sanueina, esimerkiksi ensin tulee уш, уш-акыл, ушан, ушдымо, sitten ушагэм ja ушанэм.

Sanakirjan esipuheessa mainitaan kirjan tavoitteet: (1) esitellä marin murteiden sanastoa, (2) antaa väline marilaisen kirjallisuuden lukemiseen ja kielen käyttämiseen ja (3) olla materiaalina РМЯ-prosessissa, jonka tavoitteena oli yhteinen kirjakieli kaikille mareille [60:IX]. Sanakirja sisältää n. 12 500 hakusanaa ja sen painos oli 4 000 kappaletta. Sen ensimmäisellä sivulla uljaasti sanotaan, että kirjaan on koottu kaikki marin sanat. Tulevien aikojen vainoamista ajatellen lause „Марий мутэр“ кнагам кузэ гынат содоррак марий коклаш пуртыман 'Mari muter -kirja jotenkin mitä pikimmin pitää viedä marien keskuuteen' vaikuttaa ironiselta.

Sanakirjan murresanat on merkitty о. м. (= niittymari), ӱ. м. (= itämari), к. м. (= vuorimari), mutta ne antavat vain väljän viitteen murteellisen sanan alueesta, minkä itse tekijäkin mainitsee. Murremerkintää ei kuitenkaan ole kaikissa sanoissa. Esimerkiksi A:lla alkavissa sanoissa on 592 hakusanaa, joissa merkintä ӱ. м. on 82 kertaa, к. м. on 123 kertaa, о. м. on 174 kertaa, mutta 213 sanaa on ilman murremerkintää. [9:26–27.] Esimerkkeinä on kansankielisiä fraaseja [24:274]. Mari muterissa on lisäksi mukana murteille tuntemattomia Vasiljevin luomia uudissanoja, minkä vuoksi tätä sanakirjaa ei saa pitää puhtaasti dialektologisena. [9:26–27.]

Marin kieltä kuvaavassa sanakirjan liitteessä Vasiljev käsitteli mm. marin kielen painoa, joka marissa on murteiden kannalta monimutkainen ilmiö. Tämä sama teema pysyi Vasiljevilla vielä myöhemminkin koko hänen toimintansa ajan (ks. julkaisu vuodelta 1948). [9:28.] Lisäksi hän kirjoitti Марий эл -lehdessä erillisen artikkelin, joka käsitteli marin yhdyssanojen kirjoittamista.

1920-luvun lopussa ja 1930-luvun alussa Vasiljevin mielenkiinto vähitellen siirtyi kotiseutututkimuksesta tieteellisempään suuntaan. Omaelämäkerrassaan Vasiljev kirjoitti, että vuosina 1928–1930 "kenttätyön ja käytännön työn rinnalla rajoittaessa tutkimustematiikan ahtaisiin keräämisen raameihin ja kielellisen ja etnografisen materiaalin toteamisiin tapahtui kallistuma luonteeltaan yleistävään syntetisoivaan työhön". [44:122.] Vasiljev kuitenkin yhä tallensi kansanmusiikkia. Vuoteen 1929 tallennuspaikoiksi on merkitty Tatarstan, Kirovin oblasti sekä Marissa Mari-Turekin ja Volžskin rajoni [33]. Tänä vuonna hän julkaisi mm. kaksi runoa, ja hänen kääntämänään ilmestyi myös laaja eläinten hoitoon liittyvä teos.

Vuosina 1928–1930 Vasiljev oli etäopiskelijana Neuvostoliiton tiedeakatemian jafeettilaisessa instituutissa (Яфетический институт АН СССР, myöhemmin Институт языкознания АН СССР, Neuvostoliiton tiedeakatemian kielitieteen instituutti). Hänen tieteellisen työnsä ohjaajina olivat N.Ja. Marr ja I.I. Meštšanikov. Tämän aspirantuurinsa aikana Vasiljev valmisti kuuluisan tutkimuksensa Опыт научной грамматики марийского языка (joka tosin myöhemmin jäi

makaamaan MarNII:n arkistoon). Tämä tutkimus oli tehty Marrin ns. uuden kielikäsityksen näkökulmasta. [6:11.] Tästä pseudotieteellisestä suuntauksesta käytetään nimityksiä marrismi, stadialistinen teoria, jafetologia ja uusi oppi kielestä.

Marin kirjoitetun kielen aakkostosta poistettiin vuonna 1929 ӹ-kirjain [16:176]. Tätä ennen oli siis erotettu marin sanoissa oleva ӹ ja venäjän sanoissa oleva ы, joilla on keskenään erilainen ääntämystapa. Vasiljev kirjoitti tästä aiheesta sanomalehdessä Joškar ketše.

Vuonna 1929 Moskovassa ilmestyi G.G. Karmazinin marin kieltä käsittelevä tutkimus Марий йылмэ лончыш.

Vuoden 1929 puolueen konferenssissa nousi esiin ns. vuorimarin kysymys. Konferenssissa jotkut vuorimarilaiset edustajat esittivät vaatimuksen, että vuorimaria on pidettävä erillisenä kielenä. Tämä konferenssi perui aikaisemmat päätökset yhteisen kirjakielen luomisesta. [15:118.] Vuorimarilaisten edustajien motiivit eivät ole täysin selvät, mutta marrilaisen näkemyksen mukaan oli mahdollista katsoa vuorimarin ja niittymarin olevan stadiaalisen kehityksen eri vaiheissa, joten ne olivat eri kieliä.

Neuvostoliiton yhteiskuntaa ruvettiin perusteellisesti myllertämään, kun maatalouden pakkokollektivisointi alkoi 1928. Kollektivisointi jatkui aina vuoteen 1932 asti. Myös Marin autonomisen oblastin asema hieman muuttui, kun se liitettiin 1.10. 1929 Nižni Novgorodin (eli Gorkin) alueeseen [35:321].

Neuvostoliiton henkinen ilmapiiri alkoi muuttua entistäkin pahempaan suuntaan. Jonkinlaista kyräilyä alkoi olla ilmassa. Mari muterin ilmestymisen jälkeen Vasiljevia ja hänen toimintaansa alettiin liittää "vastavallankumoukselliseen nationalismiin". Puolueen oblastikomitean dokumenteissa usein näkyi Vasiljevin sukunimestä johdettu pilkkanimi vasiljevštšina (васильевщина), ja se esiintyi myös paikallisten johtajien puheissa. [52:74.] Samoihin aikoihin käytiin myös vuorimarilaisen opettajan P.G. Grigorjev-Emjašin kimppuun. Häntäkin nimitettiin monisanaisesti nationalistiksi, oikeisto-opportunistiksi ja kulakki-ideologiksi. Syytösten yhteydessä nämä Vasiljevin ja Emjašin nimet olivat tiukasti yhdessä. [52:74.] Näillä kaikilla tapahtumilla ei voinut olla muuta kuin ikäviä seurauksia. Niinpä jo 1930 oblastikomitea keskeytti Mari muterin levittämisen ja käski poistaa sen kirjastoista [52:77].

Joulukuussa 1929 Stalin täytti 50 vuotta. Itsevaltainen diktatuuri oli jo hyvässä vauhdissa.

VAINO ALKAA

Vuonna 1930 V. Muhin-Savi julkaisi alkeiskoulun oppilaille kirjan Совет школ. Siinä olevia runoja Марий Эл (Marinmaa) ja Чодыра руышын мурыжо (Puunkaatajan laulu) oblastin komitean toimihenkilö P.Je. Jegorov moitti kovasti ja näki niissä vastavallankumouksellista vasiljevštšinaa. Tämä puolueen virkamies

sanoi: "ikään kuin kaadat liikaa marilaista metsää, maa muuttuu hiekaksi, niin voisi syntyä marilainen Sahara; metsää ei tarvitse hakata niin paljon. Tämä on vastavallankumouksellinen ajatus, sosialismin vastainen esiintyminen". [52:74.] Sama henkilö kirjoitti vielä näin: "Marilaisen kustantamon käännöstyöhön on liitetty 'vieraita', vastavallankumouksellishenkisiä työntekijöitä, nationalistisi-sovinistinen ryhmä." Heidän joukossa oli myös V.M. Vasiljev [52:74].

Ukrainassa ja muutamassa muussa neuvostotasavallassa ruvettiin vuonna 1930 lyömään "nationalisteja". Tällä tavalla puolueuskolliset pääsivät näyttämään luotettavuutensa, ja siksi myös Marissa johtajat eivät halunneet jäädä jälkeen muista. Marin oblastin toimeenpanevan komitean puheenjohtaja A.F. Eškinin teki aloitteen. Hän löysi L.Ja. Mendijarovin, V.M. Vasiljevin, T.Je. Jevsevjevin ja muiden marilaisten älykköjen keskuudesta ns. nationalistisen järjestön. Myöhemmin vuonna 1937 Eškinin rehvasteli: "1930 me kaivoimme esiin Mendijarovin vastavallankumouksellisen järjestön… Minä aloitin sen työn." [52:74.]

Kaikesta ahdistelusta huolimatta Vasiljev pyrki tekemään työtänsä. Vuonna 1930 Vasiljev julkaisi tutkimuksen Материалы по поэтике марийском языке, jossa hän antoi muun ohessa tyylin normeja [12:21]. Tästäkin työstä löytyi vikaa. Sitä syytettiin nationalistishenkiseksi, koska sen tekijä kehui siinä marin kielen kauneutta ja kehotti käyttämään ja kehittämään kansanrunoutta kirjallisuudessa [52:74].

Vuonna 1930 Vasiljev käänsi M.A. Castrénin 1800-luvulla laatiman marin kieliopin (Элементарная грамматика марийского языка М. Кастрена) [24:274]. Se jäi kuitenkin painamattomaksi käsikirjoitukseksi arkistoon [12:17]. Tähän aikaan Suomalais-Ugrilainen Seura valitsi Vasiljevin ulkojäsenekseen [50:132], mikä oli tietysti Vasiljeville itselleen hieno tunnustus mutta Neuvostoliiton sisäistä tilaa ajatellen tällainen maan ulkopuolelta tuleva huomionosoitus ei voinut olla hyvästä.

Vasiljevin kynästä lähti myös opastusta opettajille: Методические указания по преподаванию марийского языка немарийцам по прямому, беспереводному методу. Se oli marin kielen ensimmäisen opetusohjelman jatko. Sen mukaan havainnollinen kääntäminen on johtava metodi kielen opettamisessa ei-marilaisille. Vasiljev vastusti kielen kirjallista opiskelua ja piti suoraa, kääntämätöntä metodia luonnollisena ja luontevana. Sen mukaisesti kieltä oppisi kuuntelemalla ja vastaamalla kysymyksiin, ja lopulta sanavarasto kasvaisi ja opiskelija oppisi menestyksellisesti uusia käsitteitä. [3:143.]

Hanke marin kirjakielten yhdistämiseksi oli jotenkuten pysynyt vireillä koko 1920-luvun ajan. Vuonna 1930 suunnitelma levisi uudelle alueelle, kun marin kielen kirjoitusta varten ruvettiin suunnittelemaan latinalaisia kirjaimia. Tätä ohjelmaa johti G.G. Karmazin.

Yleinen ilmapiiri oli muuttumassa negatiiviseksi, mutta siitä huolimatta jotakin myönteistäkin tapahtui. 4.8. 1930 avattiin Marin tieteellinen tutkimusinstituutti [35:321]. Alun perin sen nimeksi tuli Марийский научно-исследовательский институт социалистической культуры eli МарНИИСК, mutta pian sen nimestä jäi pois "sosialistinen kulttuuri". Myöhemmin tämä instituutti tunnettiin nimellä Марийский научно-исследовательский

институт (eli МарНИИ). Nykyinen nimitys on Марийский научно-исследовательский институт языка, литературы и истории им. В.М. Васильева (eli МарНИИЯЛИ) sisältää kunnianosoituksen V.M. Vasiljeville.

Uusi tutkimusinstituutti loi myös uuden tutkimusasetelman. Tapaamiset maan johtavien kielitieteilijöiden kanssa ja suunnittelupohjaisten tieteellisten töiden organisointi MarNII:ssa mahdollistivat Vasiljevin lähestyä monia tutkimuksellisia ongelmia. Tieteellisen työn metodeissa tapahtui muutos. Varsinkin tutkimusmatkoihin ruvettiin suhtautumaan skeptisesti. Niiden ei enää katsottu olevan todellisuuden tieteellisen tutkimisen muodon mukaisia. [44:122–123.] V.A. Muhinin, MarNII:n silloisen johtajan mielestä "ne [tutkimusmatkat] voivat (vain enemmän tai vähemmän menestyksellisesti järjestämällä ja organisoimalla) ratkaista jonkin osan ongelmista, jotka elämä on tuonut ja joiden ratkaisu vaatii nopeutta ja toteuttamisen iskevyyttä" [44:123]. Tämän ajan mukaisesti tutkimusmatkojen tärkein tehtävä ei ollut konkreettisen materiaalin kerääminen teoreettiselle tutkimukselle vaan jonkin käytännön ongelman ratkaiseminen. Kaikesta tästä huolimatta Vasiljevin työ jatkui edelleen, kun 17.8.–17.9. 1930 hän johti Morkin rajonissa tutkimusmatkailijoiden ryhmää. Siihen kuului mm. Neuvostoliiton tiedeakatemian Kielen ja ajattelun instituutin aspirantti M.P. Tšhaidze. [9:23.]

Vuonna 1931 ilmestyi Moskovassa kokoelma Марий калыкын йомакшэ, ойлымашыжэ, туштыжо, тошто мутшо. мурыжо. Фольклор, jonka aineistoa oli kerätty Marin ja Uralin oblastista, Tatarstanista, Baškortostanista ja Nižni Novgorodin alueelta [22:100].

Myöhempinä vuosina MarNII:n järjestämänä tehtiin useita murteenkeruumatkoja täydentämään tietoutta murteista. Raportoidut matkat tehtiin 1934 johtajana V.A. Muhin (Vasiljev lienee ollut mukana), 1936 johtajana I.S. Kapitonov, 1938 johtajina I.F. Andrejev, K.F. Smirnov ja D. Solovjev sekä 1939 johtajina I.F. Andrejev ja K.F. Smirnov. [9:30–31.] Vasiljev oli todennäköisesti jossakin vaiheessa karkotettuna tai muuten poissa tutkimustyöstä.

Vasiljev sai vuonna 1930 päätökseen suurtyönsä Опыт сравнительной грамматики наречий марийского языка. Tässä teoksessa Vasiljev käsitteli tarkasti murteita maantieteen sekä fonetiikan kannalta, mutta pääpaino oli edelleen itä- ja niittymarissa. Morfologian tarkastelussa katsotaan olevan eräitä puutteita. Tarkoitus oli julkaista kirja Moskovassa. Käsikirjoitus kävi akateemikko N.Ja. Marrilla, jolta se palasi helmikuussa 1931 täysin myönteisen arvion kanssa. Vuonna 1933 käsikirjoitus sai myönteisen lausunnon ja suosituksen painamiseen professori R. Šorilta. Hän katsoi marin murteiden vertailun kuitenkin sen verran rajalliseksi, että hän suositteli teoksen nimeksi Опыт научной грамматики марийского языка. Tällä nimellä se onkin talletettuna MarNII:n arkistossa. [9:28.]

Myöhemmin, 1930-luvun loppuun mennessä valmistui myös käsikirjoitus Основы научной грамматики марийского языка (merkitty MarNII:n arkistossa 1951 koodilla НРФ МарНИИ, оп. *2*, д. *87*). Siinä Vasiljev jakoi marin kielen 12 murreryhmään apunaan myös etnografiset tiedot. [9:29.] Teosta ei siis julkaistu.

Vuosi 1931 ei alkanut myönteisenä V.M. Vasiljeville. 30.1. 1931 ansioituneet marilaiset älyköt, V.M. Vasiljev, L.Ja. Mendijarov, F.Je. Jegorov, T.Je. Jevsevjev ja muut, yhteensä kahdeksan henkilöä, pidätettiin, koska heillä oli nationalistisia kytköksiä, he olivat muodostaneet vastavallankumouksellisen ryhmittymän ja he olivat fasistisen Suomen agentteja [52:75]. Pidätyksen jälkeen Vasiljev häädettiin MAO:sta ilman oikeudenkäyntiä [43:127; 61:68]. Myöhemmin Vasiljev muisteli: "Suomalaisten tiedemiesten keskuudessa vielä vanhan Venäjän aikaan levisi sellainen tapa, että he tieteellisen työn vuoksi matkustivat pienten kansojen (entisin sanoin inorotsien) pariin. Kuitenkin kieltä osaamattomina he pyysivät oppineita inorotseja, erityisesti opettajia, auttamaan ja toimimaan kääntäjinä ja tulkkeina. Näin minäkin ennen vallankumousta jouduin tulkiksi. Leningradissa, lisätessäni koulutustani [1928–1930], tutustuin suomalaisiin tiedemiehiin. Pahaa ajattelevat käyttivät tätä syyttäessään minun nimeäni." [52:75.]

Museon johtaja T.Je. Jevsevjev joutui piinaan muita pitemmäksi ajaksi. Hän oli 1927 käynyt Suomessa, vienyt etnografista ja folkloristista materiaalia, paljon valokuvia ja muuta "vakoiluaineistoa" ja tuonut sieltä "nationalistiselle joukolle" uusia välineitä. Muutaman vuoden Virossa asuneen A. Sainin tutkijat tekivät "virolaiseksi vakoojaksi". Nämä kaikki "nationalistit" pantiin vuodeksi Nižni Novgorodin vankilaan. [52:75.]

Kaikesta tästä vainosta huolimatta Vasiljevin töitä painettiin. Vuonna 1931 julkaistiin Vasiljevin tutkimustiivistelmä К вопросу об образовании сложных слов и орфографии их в марийском языке. – Samana vuonna julkaistiin myös kokoelma Марий калыкын йомакше, ойлымашыже, туштыжо, тошто мутшо, мурыжо [24:273]. Sitä voitaneen pitää lastenkirjana, koska se jatkaa Марла ойлымаш-влак -nimisten kirjojen ideaa. Kirjassa on marilaista suullista kansanperinnettä, perimätietoja, satuja, kansantarinoita, huumoria, sääenteitä, asiaa maataloustoimista, sadosta, viljan kadosta, arvoituksia, sananlaskuja ja lauluja. Vasiljev pyrki muokkaamaan tarinat menneistä ajoista, sosiaalisista oloista ja sankareista kaunokirjalliseen muotoon. Sananlaskujen sisältö on joskus allegorinen, joskus konkreettinen. Kirjassa on esimerkiksi seuraavat tarinat: Yksi poika ja seitsemän veljeä, Ovela mari, Vävy, Isä ja poika, Nainen ja tytär. [3:140.]

Toisaalta Vasiljev pyrki tässä kokoelmassa käyttämään aineistoaan sosialistisen yhteiskunnan rakentamiseksi. Vasiljev käytti sellaista materiaalia, joka herätti rakkauden isänmaata, sosialistista rakennetta ja kansan hyväksi tehtävää työtä kohtaan. [2:94–95.] Kirjan teksteissä kritisoidaan ihmisten kielteisiä moraalisia piirteitä, jotka häiritsevät uuden yhteiskunnan rakentamista. Kirjassa on paljon didaktisia normeja ihmisen kasvattamiseksi uudessa sosialistisessa yhteiskunnassa. Folkloristinen materiaali kuvaa syvää aatteellisuutta, korkeaa siveellisyyttä, taiteellisuutta ja moraalisten periaatteiden tarkkuutta, jotka sopivat sosialistiseen yhteiskuntaan. [2:95.] Tämä teos sisältää myös osan Комсомол муро / Песни комсомольские teksteinä ilman nuotinnosta [33:6, 11].

Vuonna 1931 ilmestyi vuorimariksi kirja Вольык лицӹым кньигӓ (Karjanhoitokirja). Sen kääntäjäksi niittymarista vuorimariksi on merkitty Nikolai Jurinov ja sen tarkastajana on eläinlääkäri tohtori Ksenofont Smirnov. Tästä

huolimatta kirjan kannessa on painettuna ikään kuin tekijöiksi nimet Vasiljev (В.М. Васильэв) ja Lastotškin (С.А. Ласточкин), joiden osuudesta edes kirjan esipuheessa ei ole mainintaa.

Vasiljevista ei siis tullut heti *persona non grata*. Muistettakoon, että akateemikko N.Ja. Marrilta tuli myönteinen palaute Vasiljevin edellisvuotisesta teoksesta Опыт сравнительной грамматики. Vasiljevin toiminta kuitenkin vaikeutui. Vuosien 1931 ja 1945 välillä Vasiljev kirjoitti yli 120 tieteellistä työtä, mutta yhtäkään niistä ei voitu julkaista. Suurin osa niistä on kadonnut jälkiä jättämättä ikuisiksi ajoiksi kustantamoista ja tieteellisistä laitoksista. [61:68.] 1930-luvulla jäi julkaisematta esimerkiksi Курс научной грамматики марийского языка, jota Vasiljev sai kuitenkin työstää vielä myöhemmin. Se sisälsi tietoja marin kieliopin tutkimuksen historiasta, fonetiikasta, morfologiasta ja syntaksista, toisin sanoen se oli marin kieliopin täysi kuvaus. Erityisesti verbien morfologiassa on uutta tietoa. Sen perustana oli marrilainen "uusi oppi kielestä", mikä vähentää sen arvoa nykylukijan silmissä. [12:16; 14:14.]

Kärsittyään vuoden vankilatuomion Vasiljev muiden "nationalistien" kanssa pääsi Nižni Novgorodin vankilasta 5.1. 1932. Oikeuden päätös oli kuitenkin sellainen, että heitä ei saanut päästää Mariin. [52:75.] Vasiljevilla kuten ei muillakaan ollut rahaa matkustamiseen, saati ruokaan. Onneksi Nižni Novgorodin kaupungissa asui heidän tuntemansa henkilö I.P. Petrov, joka toimi piirin toimeenpanevan komitean varapuheenjohtajana. Vasiljev, Jevsevjev ja Sain menivät tämän Petrovin luo, olivat vieraina ja juttelivat pitkään elämästä. Petrov antoi Sainille turhaan matkarahaa, koska tällä ei ollut paikkaa mihin mennä. [52:75.]

Vuonna 1932 ilmestyi eräs marin kielen oppikirja koulua varten, ja ikään kuin vahingossa yksi sen tekijöistä oli V. Vasiljev. – Vankilasta vapautumisen jälkeen Vasiljev eli Nižni Novgorodissa, Karjalan Petroskoissa, Tatarstanin Kazanissa ja siellä täällä tekemässä kaikkea mahdollista työtä. Missään hän ei kuitenkaan voinut olla pitkään. Heti kun saatiin tietää, että hän oli istunut vankilassa, hänen piti lähteä. Vasiljev joutui näkemään nälkää, olemaan kylmissään, kokemaan paljon tuskaa ja kulkemaan uuvuksissa. [52:75.]

Vielä vuonna 1974 näistä tapahtumista piti kirjoittaa peitellysti. Ehkä jo niiden paikkakuntien mainitseminen, joissa Vasiljev vuosina 1931–1933 eli, oli rohkea teko Neuvostoliitossa. Teksti kuuluu: "Vuodesta 1931 vuoteen 1933 V.M. Vasiljev teki työtä eri organisaatoissa ja instituuteissa, työskenteli musiikkifolkloren kokoelman parissa ja opetti marin kieltä. Marraskuussa 1933 Vasiljev palasi uudestaan Joškar-Olaan." [6:11.] Kansanmusiikin kokoelmassa vuoteen 1932 onkin merkittynä yksi tallennuspaikka, Baškiria [33].

Vasiljevin ystävä, runoilija N.S. Muhin, toimi myös opettajana ja julkaisi näihin aikoihin oppikirjat Марий тунемме книга (1932) ja Марий йылме. ШКМ-ыште тӱҥалтыш да ФЗС-ыште тунемме книга (1933), jotka oli tarkoitettu koulun neljäsluokkalaisille [37:17]. Samoihin aikoihin myös marin kielen opetuksen tasoa pyrittiin kehittämään. Alakoulun luokkia 1–4 varten G. Karmazin julkaisi ohjelman Марий йылмэ програм. Тӱҥалтыш школын *1, 2, 3, 4*

тӱшкалан (1933). Myös pedagogista teknikumia varten ilmestyi opas Пэдагогик тэхникумышто туныктымо марий йылмэ програм (2. p. 1933).

TAKAISIN KOTIIN

Vuosi 1933 olisi voinut olla Vasiljeville eräänlainen juhlavuosi, sillä hän täytti tammikuussa 50 vuotta. Vainosta huolimatta Vasiljev oli elossa samoin kuin hänen työnsä. Jossakin muualla tapahtui niin, että professori R. Šorilta tuli myönteinen palaute Vasiljevin teoksesta Опыт сравнительной грамматики, vaikka itse tekijä oli saavuttamattomissa.

Joulukuussa 1933 Vasiljev sai vihdoin luvan palata perheensä luokse Joškar-Olaan. Tämä laajalti tunnettu, maineikas suuri tiedemies ja dosentti pääsi nipin napin työhön kirjapainoon oikolukijaksi [6:11]. Hän pyrki kuitenkin takaisin tieteen pariin tutkimaan äidinkieltä ja opettamaan sitä [52:75].

Vasiljevin pyrkimykset tuottivat tuloksen, kun helmikuussa 1934 hänet otettiin Marin pedagogiseen instituuttiin opettajaksi (tai dosentiksi). Vasiljev työskenteli pedagogisessa instituutissa helmikuuhun 1937 asti. [6:11.] V.A. Muhin kannusti häntä luomaan yhteyksiä MarNII:hin. Näin Vasiljev pääsi mukaan matematiikan, fysiikan, kemian, kasvitieteen ja maantieteen terminologiaa sisältävän sanakirjan laatimiseen. Kolmessa kuukaudessa valmistuikin tehokkaasti viisituhatta sanakorttia. Myöhemmin Muhinia kuitenkin kiellettiin käyttämästä tällaisessa työssä vankilassa nationalistina istunutta ihmistä. [52:75.]

Vuonna 1934 pedagogisen instituutin marin kielen oppituoli pyysi lähettämään Vasiljevin hakemuspaperit Moskovaan tohtorin ja professorin arvonimen saamiseksi. Pian kuitenkin Marin oblastin komitean käskyn mukaisesti instituutin johtaja A. Eltšbajev joutui vetämään paperit takaisin. Juuri siihen aikaan tässäkin korkeakoulussa etsittiin "nationalismin" hengen jälkiä. [52:75.] Vasiljev pystyi siis jatkamaan työtään pedagogisessa instituutissa vuoteen 1937 asti.

Vasiljevin onnistui julkaista 1934 opettajien Туныктымо паша -aikakauslehdessä kirjoittamisen opettamista käsittelevän tekstin Тӱҥалтыш школышто возаш туныктымо нерген. Tämä pieni artikkeli metodiikasta oli niitä harvoja, joita Vasiljev sai tähän aikaan julki. [52:79.] Myös erääseen koulun lukukirjaan hän sai mukaan pari pientä juttua. Tässä ahdistavaksi muuttuneessa maailmassa Vasiljev pysyi näkymättömänä joko pakotettuna tai tietoisesti, mutta joka tapauksessa hänen seuraava merkittävä työnsä ilmestyi vasta vuonna 1940. [52:79.]

Vuonna 1934 ilmestyi Moskovassa S.N. Nikolajevin Лудшаш кнага. Икымышэ ужаш, joka oli tarkoitettu marilaislapsille alkeisoppikirja heti lukemaan oppimisen jälkeen.

Vuonna 1934 tehtiin MarNII:n järjestämänä monijäseninen tutkimusmatka Kirovin oblastiin, Tatarstaniin ja naapurialueille. Mukana oli kielitieteilijöitä, folkloristeja, kirjallisuustieteilijöitä sekä painon, toimituksen ja kansankoulutuksen elinten työntekijöitä. [9:24; 44:123.] Tavoitteena oli edelleen kehittää marin kieltä kansalle

ymmärrettäväksi viestintävälineeksi. Parasta kansaa edustivat eturivin työntekijät ja kolhoosilaiset, joiden kielenkäyttöä oli syytä tutkia. [40:12.] Matkan päämääränä oli "marilaisen kustantamon julkaiseman kirjallisuuden helppotajuisuuden määrittäminen massojen ymmärtämäksi työläisten ja kolhoosilaisten puhekielen tutkimisen perusteella ja avun antaminen kustantamoille, toimituksille, kansanvalistuksen organisaatioille venäjän ja äidinkielen opetuksen järjestämisessä ja kieliohjelman kehittämiselle". [44:123.] Tällaisista vaatimuksista huolimatta Vasiljev suoriutui lingvistisen materiaalin keräämisessä. Tässä auttoi hänen perinpohjainen valmistautumisensa matkalle. [44:123.] Vasiljev oli saanut johdettavakseen yhden ryhmän kolmesta, jota varten hän oli laatinut fonetiikan ja morfologian työsuunnitelman (eli kyselykaavakkeen) [9:24].

Vasiljev pyrki täsmällisesti määrittelemään itselleen työnsä tavoitteet ja tehtävät. Saavuttuaan tutkimuspaikan rajoniin hän keskusteluissa johtavien työläisten kanssa selvitti tietoja väestön kulttuuripalvelujen tilasta, marien lukumäärästä ja määritteli sopivimman paikan materiaalin keräämiselle. Informanteiksi Vasiljev valitsi eri-ikäisiä ja eri sosiaalisessa asemassa olevia ihmisiä. Keskusteluissa heidän kanssaan Vasiljev vertaili erityisesti heitä varten tehtyä ohjelmalomaketta paikallisten asukkaiden puhekieleen. Tässä Vasiljev käytti ns. kyselyn ja vastakkainasettelun metodia. [44:123.]

Vasiljev käytti tällä retkellä ensimmäisen kerran murteiden merkitsemistä karttaan [44:123]. Hän yritti löytää yhteyttä murrepiirteiden ja eri etnografisten ryhmien materiaalisen kulttuurin ja henkisen kulttuurin erityispiirteiden välillä (esim. päänkoristeet, koruompeleet, vaatekuosit, juhlat, uskonnolliset käsitykset, riitit) [44:123]. Tällainen metodi oli uutta muille marilaisille tutkijoille. Tosin murrepiirteiden tarkastelu historiallis-etnografisen prisman läpi ei ollut uutta vallankumousta edeltävässäkään tieteessä eikä neuvostotieteessä. Vasiljev oli päätynyt tähän metodiin monivuotisen käytännön kautta. [44:124.]

Vasiljevin marilaisen kansanmusiikin kokoelmassa on merkitty tallennuspaikaksi Kirovin oblasti sekä Marissa Sernurin, Oršan, Kuženerin, Mari-Turekin, Parangan ja Morkin rajoni ja tallennusvuodeksi 1934 [33]. Runoilija N.S. Muhin oli ollut monesti kahdestaan Vasiljevin kanssa 1920–30-luvulla nimenomaan Morkin alueella keräämässä materiaalia [37:6].

Vuoden 1934 lopussa, joulukuun 28. Udmurttien autonominen oblasti muutetaan autonomiseksi tasavallaksi. Sen sijaan marien alue pysyi oblastina vielä pari vuotta.

Vuonna 1935 ilmestyi Moskovassa V.T. Sokolovin Марий грамматик. Синтаксис ja N.S. Muhinin viidesluokkalaisille tarkoitettu oppikirja Марий грамматик. Морфологий [37:17].

Vuodelta 1935 Vasiljevista ei ole muuta tietoa kuin hänen artikkelinsa, joka käsitteli opettajien tekemiä kirjoitusvirheitä. Hän mitä ilmeisimmin pyrki elämään ja toimimaan huomaamattomana. Vuonna 1936 Vasiljev kuitenkin mm. käänsi A.S. Puškinin kaksi runoa mariksi [52:79]. Hän sai julkaistua myös yhden tarinan, mutta yllättäen pystyi jopa ottamaan kantaa uuteen ortografiaan [45:91]. Jotakin

positiivistakin tapahtui, sillä lukuvuonna 1935–36 koulun opetus oli kokonaan mariksi (niitty- ja vuorimariksi) [10:143].

Keväällä 1936 Vasiljev rohkaistui lähettämään kyselyn kommunistisen puolueen Marin oblastikomiteaan hänen yhden työnsä kohtalosta. Hänen vuonna 1930 valmistunut työnsä Опыт научной грамматики марийского языка makasi edelleen painamattomana. Sen olivat arvostaneet korkealle tiedemiehet N.Ja. Marr, P.I. Šor ja I.I. Meštšanikov samalla, kun sekä MarNII että oblono olivat antaneet siitä positiivisen lausunnon. Kun tekijä oli ollut vankilassa ja karkotettuna Marin alueen ulkopuolella, tämä tieteellinen työ oli maannut oblastin komiteassa ja myöhemmin jollakin tavalla joutunut Yleisliittolaisen uuden aakkoston keskuskomitean (ВЦКНА) marilaisen professorin I.A. Šigajevin käsiin (joka työskenteli komitean tiedesihteerinä). 20.3. puolueen oblastin komitean sihteeri N.N. Sapajev lähetti uuden aakkoston komiteaan kirjeen, jossa hän tiedusteli, miksi Vasiljevin työ oli tähän asti jäänyt painamatta. "Jos kelpaa painettavaksi, milloin lähtee?", oli kysymys. 26.4. I.A. Šigajev vastasi, että käsikirjoitus oli lähetetty Kansanvalistuksen komissariaatin Kirjallisuuden ja julkaisujen päähallintoon. Tämän jälkeen käsikirjoituksen jäljet katoavat. Valitettavasti tämä ei ollut ainoa tapaus Vasiljevin historiassa. [52:75.]

1936 Komsomolin oblastikomitea tarkasti pedagogisen instituutin komsomolorganisaation työtä. Tarkastaja A.V. Bryljakov etsi kovasti opettajien keskuudesta "kansanvihollisia" ja "porvarillisia nationalisteja". Hän penkoi opiskelijoiden muistiinpanoja, teki erilaisia kysymyksiä ja kuunteli salaa opiskelijoiden keskusteluja. Raportissaan hän ensiksi tarkasteli dosentti Vasiljevin "vihamielistä" toimintaa. Bryljakov kirjoitti, että Vasiljev oli nationalisti, oli istunut sen takia vankilassa, ja että hän halusi yhdistää Marinmaan Suomeen ja tulla sitten sivistysministeriksi. Opiskelijoiden muistiinpanoista Bryljakoville "selvisi", että dosentti Vasiljev kirjoitutti "vihamielisiä" kieliopillisia esimerkkejä ja osoitti, että marin kieli on läheinen porvarillisten kansojen, suomalaisten, virolaisten ja unkarilaisten kielen kanssa. Kaikkiaan Vasiljevin luennoilla, Bryljakovin mielestä, ei ollut minkäänlaista marksistis-leniniläistä henkeä. [52:75–76.]

Myös Moskovassa vaino huipentui 1936, kun entiset vasemmistobolševikit joutuvat puhdistuksiin. Tämä episodi tunnetaan historiassa ns. 16:n oikeudenkäyntinä.

MARIN UUSI KIELI

Oli sovittu pidettäväksi vuonna 1936 tieteellinen konferenssi, joka käsittelisi marin kirjakielen kehittämistä, sen perusnormeja ja ortografian vahvistamista. Puolueen oblastikomitea ja oblastin toimeenpaneva komitea arvostivat tätä työtä. [52:76.] Tähän konferenssiin valmistauduttiin syvästi ja pitkään. Vasiljev kirjoitti artikkelin, joka käsitteli uutta ortografiaa. MarNII:n johtaja V.A. Muhin valmisteli marin kieltä radikaalisesti venäjään lähentävän projektin. Tähän V.M. Vasiljev ja G.G. Karmazin kuitenkin ajattelivat, että perusteiltaan marin ortografia oli oikein ja osoitti nykyisellään tyydyttävästi kielen erityispiirteet. [52:76.]

3.6. 1936 puolueen oblastikomitea piti näistä mainituista konferenssin aiheista erityiskokouksen. Siellä sovittiin Muhinin ehdotuksen pohjalta pitää konferenssi vasta myöhemmin. MarNII:n johtajan puhe kokouksessa oli mielenkiintoinen: "Meillä ei ole paljoa vielä tiedossa. Ensinnäkin millaista tietä äidinkieltämme on kehitettävä: venäjän kielen pohjalta yhdistävää tietä vai kasvaa ja rikastua sisäisen voiman avulla? Yhdistymisen suhteen kysymys on meille «pimeä», sitä ei ole lainkaan tutkittu." Näin Muhin hieman perääntyi projektissaan ja läheni Vasiljevin näkemystä. [52:76.]

16.8. 1936 V.A. Muhin pidätettiin eikä hän ei voinut enää jatkaa työtään [52:76]. Konferenssin pääesitelmän pitäjäksi kutsuttiin puolueen oblastikomitean toinen sihteeri N.N. Sapajev. Hän otti esitelmänsä pohjaksi Muhinin aiemmin laatiman ehdotuksen, jossa käytettiin myös hieman muiden tiedemiesten ajatuksia. Tietenkään Sapajev ei esitelmää itse laatinut, vaan tosi asiassa sen valmisteli MarNII:n työntekijä I.S. Kapitonov. Hän katsoi karsaasti Vasiljevin ja muiden "nationalistien" mielipiteitä, mutta ei kuitenkaan uskaltanut täysin poiketa niistä. [52:76.] Uuden ajan hengen mukaisesti pedagogisen instituutin marin kielen riviopettajat kirosivat Muhinia ja pyrkivät ilmaisemaan totuuden myös omista "virheistään". Kun tuli Vasiljevin vuoro julkisesti puhua omista virheistään, hän sanoi: "Kieliopilliset esimerkit, konjugoidut ja deklinoidut sanat eivät liity tiukasti sosialismin rakentamiseen ja Muhin-Savin vihollistyöstä en tiedä". [52:76.]

5.12. 1936 Marin autonominen sosialistinen tasavalta perustettiin Marin autonomisen oblastin (MAO) tilalle [35:322; 27:30].

Suuret puhdistukset eli Stalinin julmin terrori vainosi ihmisiä koko Neuvostoliitossa vuosina 1936–1938. Kullakin alueella kärsittiin omat tragediansa. Kuten muuallakin myös Marin autonomisen sosialistisen tasavallan erityisesti kulttuurialan tekijät olivat kohteena, mutta kuka tahansa saattoi joutua vainotuksi täysin perusteettomasti. Kaikki tuhotyö oli naamioitu puolueuskollisuuden ja valtion voiman lujittamiseksi. Pidätykset, kuulustelut ja teloitukset hoiti koko Neuvostoliiton alueella NKVD eli sisäisten asioiden kansankomissariaatti.

Kirjastoissa ja lukutuvissa kirjavarastojen hävittämistoimet aiheuttivat marilaiselle kulttuurille erittäin paljon haittaa. Kirjojen polttamisen, repimisen ja roskiinheittämisen syyksi usein riitti pelkästään se, että ne oli painettu marin kielellä. Tuhottujen kirjojen joukossa oli paljon vainottujen tekijöiden teoksia. Tämän takia jopa MarNII:n tieteellisessä kirjavarastossa on vähän tai peräti ei lainkaan V. Vasiljevin, S. Tšavainin, V. Savin, M. Šketanin, Olyk Ipain, N. Ignatjevin, Šabdar Osypin, F. Jegorovin, P. Emjašin ja monen muun heidän elämänsä aikana julkaistuja teoksia. [61:71.]

Tammikuun alussa 1937 pidettiin ensimmäinen marin kieltä käsittelevä konferenssi. Vasiljev esiintyi tässä konferenssissa, ja usein hänen pääaiheensa oli se, että kaikkien marien (kirja)kieli olisi syytä yhdistää. [52:76.] Hän oli yksi ortografian ja aakkoston projektin johtajista ja hän puolusti näkemystään ottaa huomioon marin kielen erityispiirteet ortografisissa säännöissä, joita konferenssi oli laatimassa [12:16]. Kaikki asiat menivät konferenssissa kuitenkin huonoon suuntaan, sillä vuoden 1925 ortografiaa koskevat päätökset kumottiin [16:176].

Konferenssin materiaalissa on marin kielen suhteen yksi mielenkiintoinen pääseikka. Siinä oli vastakkain kaksi eri suuntausta. Niistä komento-repressiivinen linja oli voimakkaampi kuin puhtaasti tieteellinen. Painostuksesta huolimatta V.M. Vasiljev, G.G. Karmazin, S.G. Epin ja V.T. Sokolov esittivät mielipiteensä ja näkemyksensä peittelemättä. Sittemmin repression yllyttyä monessa dokumentissa osoitettiin, että konferenssi eteni vastavallankumouksellisten johdolla eikä heille asetettu esteitä. Vasiljevista sanottiin esimerkiksi, että hän yritti puolustaa kielikonferenssissa iljettävää kansanvihollista V.A. Muhinia. [52:77.]

Kielikonferenssissa N. Sapajev, V. Fastov ja muutamat muut haukkuivat Tšavainin, Šabdar Osypin ja Olyk Ipain kirjoittaman ja Stalinille lähettämän runon, jonka otsikkona oli "Marin kansan kirje". Erityisesti Tšavain joutui hampaisiin: sanottiin, että hän oli sopinut vanhan ystävänsä Üpömarin kanssa käyttää marin eeppisiä ja tarunomaisia Onarin ja muiden kansan sankareiden hahmoja sosialismin voittojen osoittamiseen ja siten ylistänyt vanhaa elämäntapaa ja tuonut sitä esille nationalismin hengessä. Vasiljev puolestaan ihmetteli, että aiemmin runoa oli pidetty hyvänä, mutta nyt se oli tullut kelvottomaksi. [52:77.]

Konferenssin jälkeen puolueen oblastikomitean kouluttaja P. Agajev kirjoitti ilmiannon I.A. Borisovista (kirjailijana Tynyš Osyp). Agajev osoitti Borisovin suurimman virheen ja vihamielisen työn: Borisov oli kulkenut Vasiljevin Mari muterin jäljissä, oli konferenssissa puhunut marin kieleen muista kielistä liian paljon otettuja sanoja vastaan, oli ottanut Vasiljevin sanakirjasta esimerkkejä ja oli sanonut, että moni sana voidaan sanoa myös mariksi. Hän oli pitänyt Vasiljevia suurena tiedemiehenä ja oli ottanut sitaatteja Vasiljevin teksteistä esitelmäänsä. [52:77.]

Konferenssin jälkeisessä puolueen oblastikomitean pleenumissa ja myöhemmin puolueen konferenssissa N.N. Sapajev kirosi yhden kirjakielen puolesta työtä tehneitä. Hän sanoi, että sellainen teko oli yritys riitauttaa vuorimarit ja niittymarit toisilleen. [52:76.] Sapajev jatkoi syytösten vyöryään ja selitti, että neuvostoelämään kelpaavaa omaa älymystöä heillä ei heti ollut ja sitä piti kasvattaa. Tällä haavaa piti käyttää vanhan älymystön voimaa. Heistä Vasiljev, Epin ja vielä eräät muut näyttivät ennen vallankumousta esimerkkiä ja kasvoivat ja kehittyivät vanhan ajan henkeen. He osoittivat uutta, sosialistista elämää vain pinnallisesti. Myöhemmin he alkoivat yltyen panna sosialismin työlle yhä suurempia ja suurempia esteitä. Näin syntyivät heidän vihamieliset ajatuksensa ja työnsä, ja he ryhtyivät tekemään yhden marin kielen akateemista sanakirjaa. Vasiljev ja muut hänen kaltaisensa pyrkivät sekoittamaan marin kielen ja ajattelivat, että näin marilaiset työläiset eivät ymmärtäisi Marxin, Engelsin, Leninin ja Stalinin suuria opetuksia. [52:76–77.]

Konferenssissa marin kielipolitiikka muuttui täysin. Viikon kuluttua konferenssin jälkeen oblastikomitean propagandaosasto antoi ohjeet, kuinka V.I. Leninin ja I.V. Stalinin valittujen teosten painaminen tulisi tapahtumaan. Niissä ilmoitettiin, että kokoelman suunnitelman mukaisen valmistelun aikana oli ilmennyt suuria vaikeuksia ja ne yhdistettiin tihutyöhön. "Vasiljev ja K°" olivat viettäneet paljon aikaa käännöstyön parissa. He, nationalistien ryhmä, pyrkivät erottamaan marin

kielen venäjästä. Siinä he halusivat viedä hyvin kauas tähtäävään päämäärään eli täysin erottaa marin kansa muista neuvostokansoista. Nyt uudessa tilanteessa oli täysin selvää, että "Vasiljev ja K°" olivat ottaneet yhteyksiä suomalaisiin fasisteihin ja olivat ryhtyneet luomaan "Suur-Suomea", johon myös marien maat kuuluisivat. Vasiljevin vihamielisiä töitä oli runsaasti: hän oli esimerkiksi suositellut бойкот-sanan sijalle marin sanaa чарнык ja электричество-sanan sijalle тулэҥер, hän oli ollut venäjän aakkoston kirjaimia ф, щ, я, ю mariin tuomista vastaan. [52:77.] Üpömarin ohjeiden mukaisesti käytettyjä marilaisia sanoja ruvettiin nimittämään "nationalistisiksi" ja ne käskettiin poistaa kielestä täysin. Siten почеламут-sanan tilalle suositeltiin стихотворений ja Марий АССР:n tilalle Марийский АССР. [52:77.]

Leninin ja Stalinin yksiniteisen kirjan valmistamisesta neuvoteltiin vielä kerran. Entisen toimituskollegion "tihutyö" oli löydetty ja toimituskollegio oli otettu työstä pois. Nyt uusikin toimituskollegio todettiin "vihamieliseksi" ja koko työ pysäytettiin. Päätöksessä todettiin, että uuden kollegion jäsenet olivat edenneet Vasiljevin jättämiä jälkiä ja olivat käyttäneet käännöksissä marilaisia sanoja ja tuottaneet erityisesti poliittisia virheitä. Vihollismieliseksi tulkittiin esimerkiksi se, että venäjän третировать-verbi oli korvattu marissa sanalla лӱмдылаш, легальном ilmauksella шинча ончылно, нелегальном sanalla шолып, ядро sanalla рӱдӧ ja двоевластие ilmauksella кок власть лиймаш. [52:77.]

MAAN ALLE

Vasiljev työskenteli pedagogisessa instituutissa 1.2. 1937 asti [52:75, 78]. Sen jälkeen hän meni työhön MarNII:hin, jossa hän työskenteli vielä yhden kuukauden. Tämäkin vaihe Vasiljevin elämässä on vuonna 1974 lyhyesti mainittuna siten, että hän siirtyi MarNII:hin vanhemman tieteentekijä virkaan [6:11].

Vasiljev näki sen kaiken, mikä ympärillä tapahtui. Hän huomasi, kuinka marilaisen kulttuurin toimijat yksi toisensa jälkeen katosivat, ja tunsi synkkien pilvien kerääntyvän hänen itsensäkin ylle. Ensi sijassa hän murehti tieteellisen työnsä puolesta. MarNII:ssa hän kirjoitti tänä aikana omaelämäkertansa tekemiensä töiden listana ja vei sen arkistoon. Tämän tehtyään Vasiljev katosi ja pakeni Joškar-Olasta. [52:78.]

Maaliskuussa 1937 Marin neuvostotasavallan toimeenpanevan komitean johtajan I.P. Petrovin päälle käytiin kovasti. Lukuisten muiden syyllisten joukossa hänet yhdistettiin Vasiljevin nimeen. [52:78.] Petrovia vastaan puhui ensimmäiseksi se, että vuonna 1927 hän oli kirjoittanut Vasiljevin työtä korkealle arvostaneen todistuksen. Siinä Petrov oli kirjoittanut: "Toveri Vasiljev on tutkinut noin 20 vuotta marilaista etnografiaa, missä häntä voidaan pitää pioneerina. Tieteellisen työn johtamisessa toveri Vasiljev on tehnyt suuren työn marin kielen, kansantaiteen ja elämäntapojen tutkimuksessa… Lokakuun vallankumouksen jälkeen toveri Vasiljev on antanut itsensä täysin valistustyöhön marilaisten keskuudessa, pedagogisten teknikumien avaamisessa ja työn saattamisessa niissä alkuun, osallistunut aktiivisesti museon, kotiseutuyhdistyksen, Marin teatterin ja marilaisen kirjallisuuden työhön." Toinen syytös koski vuotta 1932, jolloin Vasiljev

oli Nižni Novgrodin vankilasta vapauduttuaan tovereineen asettunut I.P. Petrovin asuntoon. Tämä kaikki tietenkin oli asiallisesti totta, mutta asioiden tulkinta vain oli uusi. Kun Vasiljev oli "nationalisti", niinpä Petrovkin oli "nationalisti", koska oli auttanut Vasiljevia. [52:78–79.]

Kun Vasiljev ennen kaupungista pakenemistaan oli istunut hiljaa kotonaan, hän oli tuntenut sisimmässään, että Petrovin loppu oli tulossa ja että hänen omiin "toimiinsa" liittyvät muutkin ihmiset samoin katoaisivat. Tämän takia hän odotti joka yö "mustan korpin" (eli NKVD:n mustan auton) äänen lähestymistä. Siksi pakeneminen salaa oli hänen ainoa keinonsa selviytyä. Tämän ajan dokumenteista selviääkin, että Petrovin kiroamisen aikaan oblastikomitean toinen sihteeri N.N. Sapajev oli sanonut, että "ajat sitten paljastetut nationalistit, Karmazin ja Vasiljev, pitää poimia talteen". Tuolloin pikapuoliin 21.3. Karmazin pidätettiinkin, mutta Vasiljevia ei löydetty. [52:79.]

Näihin aikoihin puolueen oblastikomiteassa käsiteltiin myös Kirjailijaliiton asiaa M. Kalašnikovin ennalta kirjoittaman kirjeen perusteella. Siinä oblastikomitean toimihenkilö N. Kobozov oli tiedottanut pedagogisen instituutin kielen ja kirjallisuuden opetuksessa olevasta vastavallankumouksellisesta ja nationalistisesta hengestä. Sen mukaan 1936 syyskuussa pedagogisen instituutin opettajat oli Muhinin "jutussa" kutsuttu "vastaavaan organisaatioon". Tällaisen kutsun saatuaan Berjozkin oli paennut salaa. Häntä oli odotettu yli kuukausi, ja vasta 31.10. hänet oli siirretty syrjään työstä (myöhemmin hänet löydettiin, otettiin kiinni ja [lähteen mukaan] piilotettiin). Šabdar ja Vasiljev olivat "ymmärtäneet" virheensä pelkästään ulkonaisesti, mutta eivät olleet vapautuneet Muhinin "jäänteistä". Instituutin johtajaa soimaten puolueen oblastikomitean työntekijä oli sanonut: "Fatovia ja Vasiljevia ei ole vielä tähän mennessä erotettu työstä". Perin juurin peloteltu johtaja A. Eltšibajev oli yhtynyt näihin syytössanoihin: "Totta, venäläisen kirjallisuuden opettaja Fatov on trotskisti. Meillä on vielä yksi työntekijä, johon emme voi luottaa. Se on Vasiljev, marin kielen opettaja. Olemme pitkään tienneet hänen vihamielisen olemuksensa." [52:79.] Tällöin Vasiljev oli jo lähtenyt pedagogisesta instituutista ja mennyt työhön MarNII:hin. Hän oli kuitenkin maaliskuussa lopettanut käymästä uudessakin työpaikassa. Häntä odotettiin ja odotettiin ja 11.6. kirjoitettiin käsky, että Vasiljev oli vapautettu työstä. Tosiasiassa hän oli siis jo maaliskuussa kadonnut jonnekin. [52:79.]

22.3.1937 Mari Kommuna -lehdessä julkaistiin puolueen elinten valitsemisen yhteydessä Kommunistisen puolueen keskuskomitean kirje. Paljoakaan aikaa ei kulunut, kun jonkun ilmiannon perusteella puolueen keskuskomiteasta huomautettiin oblastikomiteaa siitä, että se oli virheellisesti käyttänyt äänestykseen liittyvien sanojen совещательный- ja решающий-sanojen sijaan marilaisia sanoja. Tällaisia politiikkaan liittyviä sanoja ei saa kääntää, koska ne osoittaisivat nationalismia. [52:77.]

Puolueen oblastikomitean päätös Marin neuvostotasavallan perustuslain marinkielisestä tekstistä näinä aikoina oli seuraava: Mari muterista jääneet jäljet pitää täysin puhdistaa, pitää sanoa государство eikä vastavallankumouksellisesti кугыжаныш, ilmaus кажне моштымыжо семын pitää sanoa кажне деч способностьшо семын, sana виктарымаш on управляймаш, ilmaus эл

кӧргӧ торгайыме пашам on внутренный торговльо ja шолып йӱкланымаш on paremmin тайнэ голосовайме. Näin kielestä puristettiin omat ilmaisut ulos ja kansallinen henki alkoi loppua. [52:78.]

Kesäkuussa 1937, puoli vuotta kielikonferenssin jälkeen, oblastikomitean toimisto vahvisti konferenssin päätökset. Marin aakkostoon tulivat siis kirjaimet ф, х, ц, щ. Vasiljev oli pitänyt esitelmän ortografiasta, mutta konferenssin vahvistama ortografia katsottiin päteväksi. Voidaan sanoa, että tänä aikana konferenssissa olleista yksikään ei ollut päässyt vapaaksi. Oblastikomitean päätöksistä yksi oli erityinen ja se osoittaa hyvin komentohallinnollisen tavan. Konferenssi ei ollut pystynyt selventämään, kuinka monta sijaa marin kielessä on. Niinpä oblastikomitean toimisto vahvisti, että niitä on viisi. Tämä ei vaatinut tutkimusta eikä väittelyä. [52:78.]

Ehkäpä yllätyksellisesti MarNII julkaisi 1937 Vasiljevin keräämät kansanlaulut otsikolla Марий муро. Tämän työn V. Muhin oli vielä ehtinyt aloittaa. Hänet oli myöhemmin korvannut M.V. Paiberdin, jolla ei ollut humanistista tietämystä, mutta joka kuitenkin hyvin ymmärsi työn arvon ja toimitti sen valmiiksi. [52:78.] Teos muodostui kahdesta julkaisusta. Julkaisuparin ensimmäisessä osassa oli mukana sen ajan rakkaus- ja pilalauluja. Vasiljev mainitsi esipuheessa myös komsomol-, kolhoosi- ja pilalaulut, mutta ei ollut muodostanut niistä erillisiä osastoja ilmeisesti jaon tarpeettomuuden takia. [33:6, 11.] Artikkelinomaisessa esipuheessa Vasiljev toi esiin laulujen runotekstien ja melodian yhteyden tutkimuksen tärkeyden, folkloristisen poeettisen systeemin piirteiden tutkimisen sekä laulujen rakenteen lainalaisuuksien jaottelemisen [33:8, 13]. Vasiljev puhui myös laulujen historiallisesta muuttumisesta [33:9, 13].

Kokoelma ei päässyt kansan käsiin, sillä Marin kustantamon johtaja P.Je. Jegorov teki ilmiannon puolueen oblastikomiteaan (hän oli itse ollut 1930 komitean kulttuuripropagandan johtajana ja haukkunut Muhinia). "Instituutti on painattanut nationalisti Vasiljevin kirjaa 2000 kappaletta. Siinä on paljon kulakkilaisia, uskonnollisia ja huliganistisia lauluja. Tämä instituutin kokoelma ei palvele meitä vaan kansanvihollisia, mitään peittelemättä propagoi nationalismia ja ylistää itsenäisen maanviljelijän elämäntapaa. Ympärillämme kuhisee sosialismin rakentaminen, kolhoosit ja maatalouskoneasemat (МТС) vahvistuvat, uusi ihminen kasvaa, ihmisten keskuudessa syntyvät uudet yhteydet, uudet elämäntavat, uudet laulut, mutta tässäpä meidän nuorelle polvelle massapainoksin annetaan vanhoja jäänteitä, muinaisia uskonnollisia muotoja ja tapoja." Arvostelija (kuten tämä ilmiantaja itseään nimitti) lisäsi: "Tämä on nationalistien tavanomainen hyökkäys. Tällaista kirjaa ei pidä levittää kansan keskuuteen." Niin myös tehtiin, ja kirja "pidätettiin". Oblastikomitean toimisto kovasti varoitti MarNII:n uutta johtajaa M.V. Paiberdinia, mutta myöhemmin hänetkin poistettiin ja lähetettiin "sinne, minne pitää". [52:78.]

Laajoissa pidätyksissä vankiloihin kerätty marilainen sivistyneistö tapetaan marraskuussa 1937 yhtenä osana Stalinin aikaisia vainoja. V.M. Vasiljev kuitenkin selvisi vainosta elossa kadottuaan maan alle tarpeeksi ajoissa. Nyt jälkikäteen ei ole vaikea ymmärtää, että jos Vasiljev olisi jäänyt vielä vähäksikin aikaa Joškar-Olaan, hän olisi muiden lailla joutunut teloittajan käsiin [52:78].

Vainojen aikana ammuttiin mm. kirjailijat S. Tšavain, V. Muhin-Savi, Olyk Ipai, O. Šabdar, J. Jalkain, N. Muhin, P. Karpov-Püntšerski, N. Tišin, G. Evain, P. Emäš, A. Eškinin ja S. Elnet. Pitkiksi ajoiksi leireille joutuivat mm. Jyvan Kyrlja, A. Erykan, I. Odar, N. Ignatjev, Je. Sodoron. [43:12.] Monet heistä olivat Vasiljevin ystäviä. Ilmakuvausten perusteella pelkästään Joškar-Olan ympäristössä on tältä ajalta n. 200 joukkohautaa [38:10].

Repression aikaan 1937–1939 Vasiljev eli piilossa. Hän oli matkustanut pois Marista ja työskenteli nyt monenlaisissa tehtävissä eläkkeen. [43:127.] Omaelämäkerrassaan Vasiljev kirjoitti myöhemmin: "1937 kesäkuun puolivälistä 1939 huhtikuuhun asti olin työttömänä." Hänen työpassiinsa on kuitenkin tehty tavanomainen merkintä työnteosta vasta 17.10. 1939. [52:79.]

Vuonna 1938 Moskovassa julkaistiin Марий йылме программа тӱҥалтыш школлан, jossa siis esiteltiin marin kielen uusi opetusohjelma.

Tällä välin vuonna 1938 marin kielen reformi ja uusi ortografia tuli käytäntöön. Marin ortografian pohjaksi otettiin venäjän ortografia. Marin kieli taantui. [16:176.] Vasiljev piti päänsä matalalla eikä esiintynyt millään julkisella foorumilla. Vuoteen 1939 asti Vasiljev työskenteli rakennustyömiehenä Kazanissa, kivityömiehenä Gorkissa ja teknikko-laboranttina Petroskoin museossa. Palattuaan Joškar-Olaan hän teki työtä monta vuotta likakaivojen tyhjentäjänä. Näin maailmankuulu marilaisen kirjallisen kulttuurin perustaja joutui tieteentekijöiden ahdistelun takia kirjaimellisesti siivoamaan likaa ja ulosteita. [61:89:68.] Toisen lähteen [52:79] mukaan ei ole täysin selvää, missä hän oli ollut ja mitä oli tehnyt nämä kaksi ja puoli vuotta. Hänen tyttärensäkään ei ole osannut sanoa. On vain jotakin tietoa siitä, että hän oli ollut Kazanissa käymäläsiivoojana. On myös kuultu, että hän oli ollut Morkin seudulla umpimetsässä mehiläistarhalla. Joka tapauksessa Vasiljev pystyi tulemaan piilopaikastaan, kun vuoden 1939 alussa hirveä repressio hellitti. Myöhemmin vainon jälkeen Vasiljevin elämä kuitenkin taas liittyi Marin tieteelliseen tutkimuskeskukseen [43:127].

AKATEEMINEN ARVOSTUS

1.9. 1939 Saksa hyökkäsi Puolaan ja toinen maailmansota alkoi. Neuvostoliitto ei vielä tässä vaiheessa joutunut sotaan. Neuvostoliiton sota alkoi, kun se 30.11. hyökkäsi Suomea vastaan. Neuvostoliitossa tätä pidettiin melkeinpä vain rajakahakkana, josta lopputuloksen jälkeen ei haluttu edes puhua.

Lokakuusta 1939 alkaen Vasiljev teki jälleen työtä Marin pedagogisessa instituutissa [52:79]. Vuonna 1941 Vasiljev julkaisi Marin pedagogisen insituutin (МГПИ) lehdessä Ученые записки tieteellisen artikkelin Прошедшее время в марийском языке [14:14; 52:79]. Sodan alettua Natsi-Saksaa vastaan (22.6. 1941) Marin pedagoginen instituutti siirrettiin Kozmodemjanskiin. Vasiljev ei ollut siellä pitkään, sillä hän lopetti instituutissa vuoden 1941 lopussa. Hän palasi pian Joškar-Olaan ja alkoi työskennellä Medvedjevossa keskikoulun äidinkielen ja

saksan opettajana. [6:12.] Myöhemmin eli 1943 hän siirtyi marilaisten opettajien täydennysinstituuttiin tutkijaksi [6:12; 52:79].

Marin uudella kielellä julkaistiin 1940-luvun alkupuolelta lähtien niin sanakirjoja kuin oppikirjoja. Esimerkiksi 1943 ilmestyi Andrejevin–Ivanovin–Smirnovin Venäläis-marilainen sanakirja ja 1944 Beljajevin–Romaškinin venäjän ja vuorimarin sanakirja. Andrejevin ja Ivanovin kaksiosainen marin kielioppi ilmestyi jo 1939.

Vuonna 1943 Vasiljev täytti 60 vuotta. Tänä vuonna Vasiljev osallistui Neuvostoliiton hymnin kääntämiseen mariksi [43:128]. Puolueen Marin oblastin [?] komitean sihteeri Navozov ja oblastin [?] komitean propagandasihteeri Tšeboksarov toimivat kovasti vuonna 1943 Vasiljevin kohtalon muuttamiseksi ja elämän helpottamiseksi. Tämän jälkeen Vasiljev otettiinkin työhön MarNII:n kielitieteen osastoon. [61:68.] Uudenhenkinen ilmapiiri oli näköjään tullut.

Seuraavana vuonna MarNII aloitti toimintansa uudelleen, kun se oli ollut suljettuna sodan sytyttyä. Vasiljev palasi sinne takaisin kielen ja kirjallisuuden osastoon pitkän tauon jälkeen tammikuussa 1944, ja sittemmin hän työskenteli instituutissa aina eläkkeelle siirtymiseensä asti. [6:12; 52:79.] Vuosina 1944–1956 Vasiljevin titteli MarNII:ssa oli vanhempi tutkija (старший научный сотрудник) [43:128].

Vuonna 1944 Vasiljev osallistui viimeisen kerran tieteelliseen tutkimusmatkaan. Tämä retki oli luonteeltaan folkloristinen ja se vietiin Medvedevin alueille ja Vuorimarin rajoniin. [9:24.] Vasiljevin kansanmusiikin kokoelmaan tallennuspaikoiksi on merkitty vuonna 1944 Tatarstan ja Marissa Vuorimarin rajoni [33]. Vasiljev jatkoi myös kääntämistä, sillä hän käänsi mariksi kolme I.A. Krylovin satua [52:79].

Vuonna 1945 ilmestyi Joškar-Olassa kokoelma Марий муро – Марийские песни. Сборник. Tekijää tai kokoajaa ei mainita. [22:100.]

Sodan jälkeen Vasiljev sai julkaistua muutaman satukäännöksen. Vuonna 1945 tuli kuitenkin takaisku, kun kustantamoon (Маргиз) annettu Vasiljevin laulukokoelma katosi johonkin vehkeilyjen takia [52:79]. Tarkoituksena oli julkaista vuonna 1946 laulujen antologia (Марий калык муро), mutta näin se jäi painamatta [33:5, 10]. On todettu, että sodan jälkeen lähes kaikki Vasiljevin tutkimukseen liittyvät artikkelit jäivät käsikirjoituksiksi [52:80].

Paikallisten työntekijöiden asettamista esteistä huolimatta Vasiljev puolusti vuonna 1947 (64 vuoden iässä) filologisten tieteiden kandidaatin väitöksessä työtään Курс научной грамматики марийского языка (mariksi Марий йылмын научный грамматика курсшо). Vasiljev oli kirjoittanut tämän julkaisematta jääneen käsikirjoituksensa jo 16 vuotta aiemmin [14:14; 52:80], hän sai viimeisteltyä sen nyt ollessaan MarNII:n tutkijana [6:12]. Paikkana oli Neuvostoliiton tiedeakatemian venäjän kielen instituutin Leningradin osasto ja Kielen ja ajattelun instituutin (myöhemmin Kielitieteen instituutti) tieteellinen neuvosto. Hänen vastaväittelijänään olivat D.V. Bubrih (Neuvostoliiton

tiedeakatemian jäsen) ja E.Ja. Jakubinskaja (filologisten tieteiden kandidaatti), jotka korkeasti arvostivat Vasiljevin työtä. [6:12.]

Toukokuussa 1947 marilainen akateemikko V.P. Molosov kirjoitti Marin tasavallan ministerineuvostolle Venäjän sosialistisen federatiivisen neuvostotasavallan edustajana: "Marin neuvostotasavallassa yhden vanhan työntekijän, toveri Vasiljevin olosuhteet tieteellisen työn tekemiseksi eivät ole normaalit (ei ole edes sähköä). Hänelle annetaan opettajana vain 150 ruplan eläkettä, mutta hänelle olisi pitänyt jo ajat sitten antaa henkilökohtainen eläke ... Toveri Vasiljev tunnetaan henkilönä, joka on pitkään antanut kaikki voimansa työhön ja joka on tehnyt suuren työn marilaisen kulttuurin kehittämisen puolesta. Minä ymmärrän syvästi, että hänelle pitäisi myöntää Marin neuvostotasavallan ansioituneen työntekijän arvo." [52:80.]

Muste Vasiljevin kynässä ei päässyt kuivumaan, sillä hän oli edelleen tuottelias. Vuonna 1948 Vasiljev julkaisi artikkelikokoelman Некоторые вопросы марийского языкознания [14:14], jossa oli tekstejä eri vuosilta [6:12]. Siinä Vasiljev tarkasteli painon (osassa Роль ударения в марийском языке) lisäksi verbiaspektia ja määritteitä (osassa Видовые свойства глаголов в марийском языке) [12:16]. Välimerkkien käyttöä käsittelevällä osalla Знаки препинания в марийском языке oli suuri käytännöllinen merkitys marin kielelle [42:59]. Tässä työssä Vasiljev kiinnitti erityistä huomiota genetiivin käyttöön ja sen funktioihin [42:60].

Samana vuonna 1948 ilmestyi muitakin hänen artikkeleitaan MarNII:n julkaisusarjassa, mm. Идиомы, иносказательные изречения, слова-пережитки в марийском языке. Pitkän vaitiolon aikana Vasiljevilta oli selvästi jäänyt pöytälaatikkoon lukuisia tekstejä, joita hän nyt pääsi julkaisemaan.

Suomalais-Ugrilainen Seura valitsi V.M. Vasiljevin kunniajäsenekseen vuonna 1948 muiden suurten neuvostoliittolaisten tutkijoiden mukana. Tämä osoitti Vasiljevin nimen nousua kansainväliselle areenalle. Omassa maassaan häneen silti suhtauduttiin edelleen viileästi. [52:80.] Tarton yliopiston akateemikko P. Ariste, leningradilainen akateemikko I.I. Metštšanikov, kazanilainen professori N.V. Nikolski sekä muut "ulkopuoliset ihmiset" yrittivät turhaan saada Vasiljeville professorin titteliä, henkilökohtaista eläkettä tai edes ansioituneen tieteentekijän kunnianimeä [52:80]. Edellä mainitut tieteentekijöiden laatimat kirjeet Vasiljevin puolesta palautettiin mitään selittämättä kielteisinä. Pyyntöön tieteellisen työn tekijän eläkkeen antamiseksi vastattiin lakonisesti: "Ei ole tieteellisen työn tekijä." [52:80.]

Sitä, mitä tämä kaikki kielteisyys Vasiljevia kohtaan merkitsi itse Vasiljeville, voidaan vain arvailla. Vuosi 1949 oli joka suhteessa hiljaista aikaa; ainoastaan pari pientä Puškinin käännöstä ilmestyi. Vuonna 1950 hän kirjoitti sanomalehtijutun, joka otsikon mukaan kutsui rauhalliseen elämään (Тыныс илышыш ӱжмӧ муро). Vuodelta 1950 on myös tieto, että Vasiljev oli laulamassa Marin SNTL:n radiokomitean määräyksestä radion 29-vuotisjuhlamontaasia varten [33:298]. Ehkä tämä liittyi siihen, että *MAO* oli perustettu 29 vuotta aikaisemmin.

Vuoteen 1951 on merkitty Vasiljevin teos Марийский язык *(*Основы научной грамматики марийского языка*)*. Bibliografisten tietojen perusteella tämä on säilytteillä MarNII:n käsikirjoitusarkistossa. Teos oli valmistunut jo 1930-luvun loppuun mennessä [9:29]. G.I. Lavrentjevin tutkimuksen [28:182] lähdeluettelon mukaan tässä käsikirjoituksessa on yhteensä 481 sivua.

Vuonna 1951 Vasiljev kirjoitti Neuvostoliiton säveltäjäliittoon, että hänen keräämiään kansanlauluja oli yli tuhat. Hänen ja muiden marilaisten tutkijoiden hedelmällisen työn tuloksena kansanlauluista ilmestyi kokoelma Марий калык муро. Sen kokosi ja käänsi venäjäksi neuvostosäveltäjien liiton Leningradin osaston jäsen V.F. Koukal. Ilmestyneessä teoksessa on 200 marilaista laulua ja melodiaa. Teos omistettiin 30-vuotiaalle Marin neuvostotasavallalle. [59:258.] Teoksen tiedot ovat seuraavat: Марий калык муро. – Марийские народные песни. Составленние сборника и комментарии В. Коукаль. Ленинград–Москва *1951*; 339 sivua [22:99.] Kuten huomataan, Vasiljevia ei edes mainita. Toinen samanniminen teos ilmestyi vielä 1957, mutta sen kokoaja oli toinen henkilö [22:99].

Vuosi 1952 oli jälleen hiljaista Vasiljevin elämässä. Vuonna 1953 Vasiljev täytti 70 vuotta, mutta Marin tasavallassa hänen juhlapäiväänsä ei huomioitu mitenkään [52:80]. Vasiljev oli edelleen jonkinlainen epähenkilö jopa omalla maallaan. Maaliskuussa 1953 rautaisesti valtakuntaa johtanut Stalin kuoli, mutta hänen henkinen otteensa maasta pysyi voimakkaana.

Marissa pidettiin 1953 toinen marin kielen konferenssi. Vanha ajatus yhteisen marin kirjakielen luomiseksi oli edelleen yhtenä tärkeimmistä konferenssin tavoitteista. Vasiljev oli koko tieteellisen toimintansa ajan puolustanut näkemystään yhteisen kirjakielen mahdollisuudesta. Vuonna 1953 Vasiljev julkaisi MarNII:n sarjassa artikkelin, joka käsitteli marin kehittämisen sisäisiä resursseja. Toisessa artikkelissa (Сложные слова и правописание их в марийском языке) hän tarkasteli keinoja marin sanaston kartuttamiseksi yhdyssanoilla [14:14]. Samassa julkaisussa oli vielä artikkeli Писменные памятники на марийском языке конца *XVIII* и первой половины XIX в. Yksi sen esimerkki vanhoista teksteistä on vuorimariksi kirjoitettu ylistysruno Katariina II:lle. Runo esitettiin tsaarittarelle hänen vieraillessaan 1767 Kazanin koulussa. Vasiljevin käsitys, että runo osoittaa täydellistä lukutaidottomuutta, lienee liian kärkevä, sillä nelirivi edustaa täysin ymmärrettävää ja rytmistä runoutta. [13:18.]

Vuonna 1954 marin kielen ortografiaan tehtiin pieniä muutoksia, mutta entinen pohja säilyi [16:176]. Vanhaksi käynyt Vasiljev kirjoitti katkeria sanoja: "Vain yhdestä minä iloitsen: noin kolmesataa omaa tieteellistä työtäni kertovat velkani suorittamisesta. Tätä iloani kuitenkin synkentää Marin neuvostotasavallan johtavien työntekijöiden joukosta muutamien järjen puute." [52:80.]

Vuonna 1953 ilmestyi Joškar-Olassa Vitali Biankin teos Изи кутко кузе мӧҥгыжӧ вашкен. Otsikon (Kuinka muurahainen kiiruhti kotiin) perusteella kyseessä on lastenkirja. Sen kääntäjiksi on merkitty I. Vasiljev ja V. Vasiljev. Seuraavana vuonna samoin Joškar-Olassa ilmestyi Sergei Antonovin tarinakokoelma Эрдене. Yksi kääntäjä lukuisten muiden joukossa on V. Vasiljev.

[22:115.] On epäselvää, kuka tämä V. Vasiljev oli, mutta ilmeisesti hän oli В. Г. Васильев.

1950-luvulla, Stalinin kuoleman jälkeen, neuvostoliittolaisessa kielitieteessä alkoi tulla esiin uusia näkemyksiä. Marrilainen kielitiede tunnustettiin vääräksi. Myös Vasiljev tarkasteli 1950-luvulla omia töitään uusin silmin. Hän työsti väitöskirjastansa pois marrismin opit ja julkaisi 1955 sen pohjalta artikkelin, joka käsitteli marin deverbaalisia aineksia (Наклонения и некоторые отглагольные формы в марийском языке) [6:12]. Viimeisimmät Vasiljevin töistä käsittelivät verbeihin liittyviä kategorioita.

Vuonna 1955 ilmestyi Joškar-Olassa kansanlaulukokoelma Олык марий муро. *120* номер. (227 sivua) [22:100.] Sen kokoajasta ei ole tietoa.

Vihdoin, vuonna 1956 marraskuussa, Vasiljeville osoitettiin virallisesti huomiota ja kunniaa, sillä Vasiljevin eläkkeelle jäämisen juhla vietettiin Marin opettajainstituutin juhlasalissa [52:69].

V.M. Vasiljeville myönnettiin mitali, jonka aiheena oli ansiokas toiminta isänmaallisen sodan (eli toisen maailmansodan) aikana (За доблестный труд в Великой Отечественной войне *1941–1945* гг.), ja Marin ASNT:n Korkeimman neuvoston kunniakirja [6:13]. Näiden myöntämisen tarkka ajankohta ei ole tiedossa, mutta se on voinut olla 1950-luvun loppupuolella.

Vuoden 1956 jälkeen alkoi näkyä muutosta niin yhteiskunnassa kuin marin kielessä. Joitakin sanoja (савыкташ, почеламут, мутер jne.) alkoi palata sanoma- ja aikakauslehtien sivuille eikä niitä heti määrätty poistettavaksi. Tuona vuotena ilmestyi myös uusi marilais-venäläinen sanakirja, jonka toimitusta Vasiljev johtanut 1950-luvulla [6:12; 12:17; 39:41].

Vasiljev oli mukana uuden sanakirjan laatimisessa, mutta sen tekijät olivat edelleen henkisesti lukittuneet, ja nationalismisyytösten pelossa he jättivät ottamatta mukaan monia todellisia marin sanoja. [52:80.] Tämä Марийско-русский словарь on MarNII:n julkaisu. Sen sanasto-osassa on 792 sivua, ja mukana on myös kielioppiosa. Kielen esittelyssä vuorimari ja niittymari ovat rinnakkain, mutta esimerkkien pääpaino on niittymarissa. [34.] Marilaiset olivat käytännössä olleet kolmekymmentä vuotta ilman sanakirjaa, sillä vuonna 1928 ilmestynyt Mari muter oli joutunut tuhoamisvimman kohteeksi jo 1930-luvun alussa.

Vuonna 1957 joulukuussa, Vasiljevin eläkkeelle jäämisen jälkeen, Leningradin yliopiston suosituksen perusteella Vasiljeville myönnettiin filologisten tieteiden tohtorin arvo. Hän sai sen ilman väitöskirjan puolustamista, kun oli otettu huomioon kaikki hänen tekemänsä tieteelliset työt. Suosituskirjeessään professori A.I. Popov ja akateemikko V.V. Struve olivat käyttäneet Vasiljevin kuvaamiseksi sanaa выдающийся 'huomattava, etevä'. [52:80; 43:128.] Hänestä tuli ensimmäinen tohtori, jonka alana oli marin kieli [6:13].

Tietysti Valerian Vasiljev iloitsi tästä kaikesta huomionosoituksesta. Nähtävissä oli kuitenkin surua, ja sieluun oli jäänyt sydäntä ahdistava katkeruus. Kaikkien

tapahtumien myllerryksessä kielipolitiikka oli täysin muuttunut. Vaikka hän oli pannut kaiken voimansa äidinkielen kehittämiseen ja rikastuttamiseen, marilaisen sanan olemus ja sisäinen voima oli kadonnut. Joškar-Olan kaduilla marilainen puhe oli loppunut ja marilaiset kyltit olivat kadonneet. Nuoriso kulki kaduilla häveten omaa kieltään. [52:80.] Yhdessä sanomalehtiartikkelissaan vuonna 1958 hän muisteli toimintansa alkuaikoja.

Kielitieteilijät, kirjailijat ja lehtimiehet eivät käyttäneet marilaisittain soivia sanoja, vaan panivat tilalle tarpeettomia venäjän sanoja. Vasiljev ei ollut jyrkästi venäjän kielestä lainattuja sanoja vastaan. Hänen mielipiteensä mukaan venäjästä tulleita sanoja piti sovittaa oman kielen sääntöjen mukaisiksi eikä kopioida niitä muuttumattomina. Kuitenkin nuori kielitieteilijäsukupolvi toteutti toisenlaista politiikkaa: marin ortografia ei ollut itsenäinen järjestelmä vaan se oli sopeutunut täysin venäjän ortografiaan. Kaikki kirjoittivat artikkelinsa marin kielestä vain venäjäksi, ja pedagogisessa instituutissakin marin kieltä opetettiin venäjäksi. [52:80.]

Vielä vuonna 1958 Vasiljev julkaisi kirjan Материалы по грамматике марийского языка. Teos sisältää Vasiljevin monipuolisen työn tuloksia vuosien ajalta [24:274]. Myös tämä julkaisu perustui hänen väitöskirjaansa, josta marrilaiset näkemykset oli työstetty pois [6:12]. Samana vuonna Vasiljeville myönnettiin Marin neuvostotasavallan korkeimman neuvoston puhemiehistön kunniakirja [43:128].

Valerian Mihailovitš Vasiljev kuoli toinen päivä toukokuuta 1961 Joškar-Olassa 78 vuoden ikäisenä.

VASILJEVIN ELÄMÄNTYÖ

Ihmisen elämää on hyvin harvoin mahdollista jakaa selviin jaksoihin. Jokin toiminta ja siihen liittyvät päämäärät voivat olla välillä enemmän mielessä, kunnes uudet ajatukset alkavat suunnata ihmisen toimintaa toisaalle. Ihmisen elämä on kuitenkin yksi kokonaisuus. Vasiljevin elämäntyön keskeinen teema oli rakkaus omaa äidinkieltään, maria kohtaan. Äidinkieli oli hänelle se lämmittävä tuli, jonka ympärille kulttuuri ja koko maailma asettui. Kaikki hänen toimintansa pyrki nostamaan marilaista sivistystä korkeammalle, muiden kansojen kulttuurien sivistyksen tasalle. Tässä kaikessa hänelle keskeisin väline oli monipuoliseksi ja ilmaisuvoimaiseksi kehitetty marin kieli.

Politiikkaa

Vasiljev eli aikana, jolloin tapahtui maailmanhistoriallisesti merkittäviä asioita. Marien asuttama alue oli suhteellisen lähellä Moskovaa, joten Venäjällä tapahtuneet suuret mullistukset väistämättä lopulta ulottuivat marien maille. Kun Venäjän ensimmäinen vallankumous tapahtui vuonna 1905, Vasiljev hieman yli 20-vuotias. Hänellä oli jo tuolloin varsin laaja koulutus ja hän oli heränny toimintaan

kansansa puolesta. Vallankumouksen tapahtumat toivat yhteen samanhenkisiä nuoria miehiä, jotka halusivat toimia.

Joukko kansansa tilasta huolestuneita miehiä tahtoi julkaista jotakin omalla äidinkielellään ja jakaa valistusta omalle kansalleen. Ei ole varmaa tietoa, oliko heillä ajatuksena julkaista sanomalehteä. Sellaisen tekeminen olisi vaatinut jatkuvasti työtä ja suuria ponnistuksia, joten vuosittainen julkaisu oli taloudellisesti ja teknisesti helpompi toteuttaa. Vasiljev oli tuolloin ilmestyneen Marilaisen kalenterin johtavia voimia. Tsaarin valta kuitenkin iski pian takaisin, ja jo vuoden 1911 kalenteri oli sisällöltään varsin myötämielinen keisarille eikä Vasiljev ollut enää toimituskunnassa mukana. Sama taantumuksen paluu tuntui myös Suomen suurruhtinaskunnassa.

Seuraavan vallankumouksen aikaan keväällä 1917 Vasiljev tuli jälleen mukaan yhteiskunnalliseen toimintaan. Hän oli mukana herättämässä marilaisten itsetuntoa, kun uusia marilaisten asiaa ajavia seuroja ja liittoa muodostettiin. Marilaisten toiminta tsaarin jälkeisessä yhteiskunnassa oli hyvin alullaan, kun jälleen uusi vallankumous tuli. Nykyisen suomalaisen poliittisen kartan mukaan Vasiljev oli poliittisilta näkemyksiltään lähinnä sosialidemokraatti. Moni marilaisten johtohenkilöistä pyrki pitämään aluksi etäisyyttä valtaan nousseisiin bolševikkeihin, mutta ankarasta sisällissodasta huolimatta bolševikkien onnistui pitää vallasta kiinni.

Tapahtunut tosiasia oli, että uusi bolševikkien johtama valtio syntyi. Vasiljevin mieleen tuskin tuli ajatusta lähteä maanpakoon, saati ryhtyä maanalaiseen toimintaan uutta valtaa vastaan. Niin Vasiljeville itselleen kuin hänen ajatuksilleen kansansa auttamisesta oli parasta sopeutua tilanteeseen. Hän liittyi mukaan kommunistiseen puolueeseen, mikä oli välttämätöntä, jotta sai mahdollisuuden toimia yhteiskunnassa. Jo tsaarin vallan aikana hän oli ottanut kristillisen kasteen, jotta olisi päässyt etenemään opintiellä.

Vasiljev aloitti työnsä lehtimiehenä, jolloin hänellä piti olla uusien vallanpitäjien luottamus. Vähitellen hän suuntautui tieteelliseen työhön, ja seuraava vuosikymmen, kun Vasiljev itse oli vielä alle 50 vuoden ikäinen, olikin hyvin tuotteliasta aikaa. Hän julkaisi 1920-luvulla merkittäviä tutkimuksia, joihin kuului myös laajoja sanakirjoja. Venäjällä ja Neuvostoliitossa painetuissa historiankirjoissa usein muistutetaan, kuinka lokakuun vallankumous toi pienille kansoille mahdollisuuden kehittää kulttuuriaan ja kieltään. Vasiljevin mahdollisuus tehdä työtä äidinkielensä kehittämiseksi oli osa tätä edistystä. Vaikeat ajat hänelle tulivat taas 1930-luvun vaihteessa, jolloin Stalin oli lujittanut otteensa vallasta. Vasiljev joutui syytösten kohteeksi, ja hänen piti vielä vankilatuomionsa jälkeenkin pysyä poissa Marista. Tieteellinen työ jäi ymmärrettävästi sivuun, ja jos jotakin julkaisi kielitieteen alalta, mukana piti olla pseudotieteellisiä marrilaisia näkemyksiä.

Vasiljev selvisi hengissä Stalinin aikaisesta terrorista. Moni tavallinenkin marilainen menetti henkensä tänä aikana, mutta raskaimmin marilaiseen kulttuuriin iski kirjailijoiden ja muiden taiteilijoiden tappaminen. Moni Vasiljevin ystävä teloitettiin vuoden 1937 lopussa, kun taas osa lähetettiin leireille, joissa

kuolema tuli myöhemmin. Ehkä Vasiljev oli tarpeeksi lähellä systeemiä ja oli realistinen, jotta ymmärsi ajoissa kadota maan alle. Vasiljev oli jo etsittävien listassa keväällä 1937, mutta hän piiloutui ennen noutajiaan.

Sodan aikana valtion vihollinen oli rajan takana eikä vihollisia enää etsitty aiempaan tapaan oman maan kansalaisten parista. Myös Vasiljev pystyi palaamaan takaisin tieteelliseen työhön. Hän sai tutkijan tehtävän 1944 Marin tutkimusinstituutissa, jossa hän sitten työskenteli elämänsä viimeiset vuodet. Hän piti edelleen yllä vanhoja teemojaan, erityisesti yhtenäistä kirjakieltä ja omapohjaista sanaston kehittämistä. Tiedeyhteisö arvosti Vasiljevin työtä, mutta virallinen taho ei vielä pitkään aikaan tunnustanut häntä edes tieteentekijäksi. Aivan viimeisinä vuosinaan Vasiljev kuitenkin ehti saada virallisiakin huomionosoituksia.

Kielitiedettä

Vasiljevin tieteellinen toiminta ulottui monelle alalle, mutta parhaiten hänet tunnetaan kielitieteilijänä. Marin kielestä hänen tutkimustensa kohteena oli ala kuin ala: fonetiikka, morfologia, syntaksi, intonaatio, semantiikka, sananmuodostus. Kuuluisa venäläinen fennougristi D.V. Bubrih nimesi Vasiljevin marilaisen kielitieteen patriarkaksi [12:24]. Vasiljevin toiminnan keskiössä olivat työ yhden kirjakielen puolesta, ortografian kehittäminen, sanaston rikastuttaminen ja murteiden tutkimus. Tutkimustensa tuloksia hän sai esitellä kirjoittamissaan kieliopeissa ja kieltä sivuavissa artikkeleissaan.

Vasiljevin merkittävimpiin teoksiin lasketaan jo vuonna 1918 ilmestynyt Записки по грамматике языка народа мари. Siinä hän käsittelee marin kieltä hyvin monipuolisesti. Esittelyn ja tarkastelun kohteet vaihtelevat aina fonetiikasta ja morfologiasta lauseoppiin ja tyylioppiin. Hän ensimmäisenä esittää kielen joka alalta merkittäviä havaintoja, jotka ovat edelleenkin päteviä.

Seuraavan kerran Vasiljev sai laajasti julkaistua kielitieteellisiä tutkimuksiaan vasta 30 vuotta myöhemmin. Vuonna 1948 vaikeiden vuosien jälkeen ilmestyi artikkelikokoelma Некоторые вопросы марийского языкознания, joka sisälsi Vasiljevin pöytälaatikkoon jääneitä kirjoituksia vuosien varrelta. Kokoelman jokaisella artikkelilla oli suuri merkitys marin kielelle ja sen tutkimuksen edistämiselle.

Yhteistä kirjakieltä

Vasiljevin pyrkimys kohti kaikille mareille yhtenäistä kirjakieltä alkoi jo Marilaisessa kalenterissa. Vasiljevilla tämä teema oli selvästi esillä vuosina 1906–1921 [12:17]. Maria oli kirjoitettu kolmella tavalla, mutta kalentereissa itä- ja niittymarin kirjoitustavat onnistuttiin yhdistämään. Tässä Vasiljevilla oli merkittävä vaikutus. Neuvostoliiton aikaisessa kirjallisuudessa aina korostetaan sitä, että vasta neuvostovalta antoi pienille kansoille mahdollisuuden kehittää kieltään.

1920-luvulla neuvostovallan alkuvuosina marilaiset kielitieteilijät ja monet muut osallistuivat suunnitelmaan, josta käytettiin nimitystä marin kielen realisointi (ven. реализация марийского языка, РМЯ, mar. марий йылмым илышыш пуртымаш). Sen tavoitteena oli luoda kirjakieli kaikille mareille, ja Vasiljev omilla töillään pyrki antamaan konkreettisia esimerkkejä yhdistyvästä kirjakielestä. Tapahtumat kuitenkin johtivat siihen, että vuorimarilaiset tunsivat jääneensä sivuun kehittämisestä ja alkoivat vaatia oman kielimuotonsa kehittämistä. Samaan aikaan 1930-luvun alussa pseudotieteellinen marrismi sai valta-aseman neuvostoliittolaisessa kielitieteessä. Siihen liittyvä näkemys kielten stadiaalisesta kehittymisestä antoi mahdollisuuden nähdä niittymari ja vuorimari kahtena eri kielenä.

Kielellisiinkin asioihin asti ulottuneet yhteiskunnalliset tapahtumat aiheuttivat sen, että vuorimarin asia jäi sivuun samalla kun niittymarilainen kielimuoto kävi omaa selviytymistaisteluaan. 1930-luvulla Vasiljevin työt liittyivät marin kielen foneettiseen rakenteeseen ja ortografiaan sekä sijasysteemiin [12:15–16]. Tänä aikana hän valmisteli tutkimustaan Курс научной грамматики марийского языка, josta myöhemmin tuli hänen kandidaattityönsä. Käytännössä Vasiljev oli syrjäytettynä 1930-luvun alusta 1940-luvun puoliväliin asti, ja tänä aikana marin kieltä muutettiin Vasiljevin näkemyksiin nähden täysin väärään suuntaan. Kun olot sittemmin hieman helpottivat, Vasiljev vielä 1950-luvulla kirjoitti kielimuotojen yhdistämisen puolesta.

Ortografiaa

Yksi ala, johon Vasiljev otti kantaa jo varhaisessa vaiheessa, oli marin kielen ortografia. Ennen vallankumousta ortodoksisen kirkon yhteydessä toimineen käännöskomission käyttämän marin kielen ortografia oli suhteellisen kelvollinen, vaikkakin siinä oli joitakin puutteita [12:22]. Vanhan kirjoitustavan mukaisesti sananlopun painoton vokaali merkittiin aina ы-kirjaimella. Heti neuvostovallan alkupäivinä Vasiljev tarttui tähän kohtaan, koska tällainen kirjoitustapa hänen mielestään yksinkertaisti marilaista kirjoitusta. Lehtiartikkelissaan 18.12.1917 hän perusteli näkemystään jopa sillä, että vieraskieliset marin kieltä oppiessaan ääntäisivät väärin loppuvokaalin. Hänen ehdotuksensa oli, että labiaaliharmonian mukaisesti sananlopun painottomaan asemaan piti kirjoittaa э, о tai ӧ. [12:22.]

Uusi ortografia tuli käyttöön kuitenkin vasta 1925 pidetyn valistustyöntekijöiden toisen kokouksen päätöksenä. Vasiljev oli yksi tämän uuden ortografian kehittäjistä [12:22]. Seuraavan kerran marin kieleen tuli pieni muutos, kun vuonna 1929 ы̆-kirjaimen käytöstä luovuttiin marilaisissa sanoissa. Marin kielen ortografia tuli yleisen käsittelyn aiheeksi vuosina 1934–1936. Vasiljev ja vuoden 1925 ortografian luomisessa mukana ollut G.G. Karmazin olivat tyytyväisiä käytössä olleeseen kirjoitustapaan. Yhden ilmauksen mukaan [12:22–23] Vasiljev otti aktiivisesti osaa ortografiatyöhön ennen vuoden 1937 konferenssia. Käytännössä Vasiljev joutui vihan kohteeksi, mihin sekoittui niin poliittisia kuin kielellisiäkin syytöksiä. Kielikonferenssin päätöksen mukaisesti marin kielen ortografia muutettiin noudattamaan venäjän kielen ortografian sääntöjä niin paljon kuin kielellisesti oli

mahdollista. Silti marin kielen ҥ sekä ӧ ja ӱ sentään säilyivät kuten myös yhdistelmä йо marilaisissa sanoissa (myös vuorimarin ӓ ja ӹ), mutta muissa kohdin noudatettiin venäjän ortografiaa. Valerian Vasiljev oli tuskin tyytyväinen konferenssin päätökseen. Seuraavan kerran marin kielen ortografiaan tehtiin pieniä muutoksia vuonna 1954, jolloin lähinnä yksittäisten sanojen kirjoitusasua muutettiin. Seuraavat ortografian tarkennukset on tehty 1970, 1990, 2000 ja 2011.

Sanastoa

Kielen ilmaisuvoiman kehittämiseksi sanaston muokkaamisella ja täydentämisellä on valtava merkitys. Vasiljev kokosi tieteellisen toimintansa aikana yksin kolme sanakirjaa: vuonna 1911 Черемисско-русский словарь, vuonna 1924 Марий мутэр, ja vuonna 1928 Марий мутэр. Lisäksi hän oli mukana muidenkin sanakirjojen toimituskunnassa. 1930-luvulla hänen laatimansa terminologisen sanakirjan käsikirjoitus katosi [39:41]. Vasiljevin sanastoon liittyvä toiminta ei rajoittunut pelkästään sanakirjojen laatimiseen, sillä hän antoi myös ohjeita sanaston kerääjille.

Vasiljev alkoi kerätä sanastoa kansan suusta jo varhain. Murteesta poimittu naseva sana saattoi myöhemmin Vasiljevin kirjallisen toiminnan alettua löytää paikkansa jonkin julkaisun sivulta. Jo Marilaisessa kalententerissa Vasiljev pyysi ihmisiä lähettämään hänelle tietoja sanoista.

Kun Vasiljev oli kerännyt sanastoa tarpeeksi paljon, hän halusi myös esittää ne sanakirjassa. Hänen ensimmäinen sanakirjansa ilmestyi 1911 vaikeuksista ja vastustuksesta huolimatta. Siihen hän oli ottanut mukaan itä- ja niittymarin sanastoa, joten hänen suunnitelmansa näiden kahden vain vähän toisistaan eroavien päämurteiden yhdistämiseksi jatkui. Tämän sanakirjan voidaan katsoa olevan myöhemmin koottujen suurempien sanakirjojen perustana.

Aluksi Vasiljev kannatti melko tiukkaa kielellistä purismia. Hän pyrki nojautumaan jo kielessä olevaan sanastoon, jota varsinkin folkloristinen kieli sisälsi. Hänen suhtautumisensa lainattuun sanastoon kuitenkin muuttui. Jo Marla kalendarissa ja myöhemmin Üžarassa oli melko paljon venäläisiä lainoja. Erityisesti 1920-luvun yhteiskunnallisen kiihkeän muutoksen aikaan marin kieli ei pystynyt tuottamaan kaikkea tarvittavaa sanastoa. Vasiljev kuitenkin halusi, että kaikki venäjästä lainattu aineisto olisi sopeutettu äänteellisesti marin kieleen. Tämä foneettinen sopeuttaminen näkyi myös ortografisesti: venäjästä lainatun sanan ei tarvinnut olla täsmälleen samalla tavalla kirjoitettu kuin se oli venäjässä. [12:19–20.]

Yksi keino sanasto rikastuttamisessa oli myös merkitysten lainaaminen. Jollakin sanalla saattoi olla niin marissa kun venäjässä sama merkitys, mutta tämän lisäksi venäjässä oli myös lisämerkityksiä. Vasiljev kuten muutkin sanaston kehittäjät ottivat näitä venäjän sanassa olevia merkityksiä myös vastaavalle marin sanalle. Yleensä konkreettisen merkityksen rinnalle tuli jokin abstraktinen uusi merkitys.

Vasiljev kävi rohkeasti kiinni uusien sanojen luomiseen. Hänen luomiaan sanoja oli sanomalehdissä, käännösteoksissa ja sanakirjoissa. Perinteinen tapa oli käyttää

kielessä olevia johtimia ja luoda vanhoista elementeistä jotakin uutta. Näin syntyi suuri joukko uusia sanoja. Vasiljev käytti marin kielen suomaa materiaalia myös vapaammin ja loi keinotekoisiksi luokiteltavia sanoja. Vasiljev oli myös varsinkin 1920-luvulla mukana luomassa eri tieteiden tarvitsemia termejä.

Lehtimiehenä, kääntäjänä ja kirjojen toimittajana Vasiljevin oli mahdollista siirtää luomaansa sanastoa laajan yleisön tietoon. Jokaista sanaa ei tarvinnut aina selittää julkaisujen sivuilla vaan uudissanastoa saattoi yksinkertaisesti vain käyttää teksteissä. Joissakin yhteyksissä, esimerkiksi oppikirjoissa, oli mahdollista esittää uusia sanoja liitteissä luetteloina.

Marilaisen sanakirjatyön suuri merkkiteos on Марий мутэр, jonka painovuodeksi on merkitty 1926. Sen julkaisemista viivästettiin pari vuotta. Tähän sanakirjaan on koottuna aineistoa eri murteista, joten myös sekin toimi yhtenä välineenä kohti yhteistä marilaista kirjakieltä. Murteellisuuksien lisäksi siinä on uudissanastoa. Mukana ovat mm. Vasiljevin luomus почпэт 'sydänläppä' (vrt. почаш 'avata', петыраш 'sulkea'). Sen sijaan kuuluisa sana пӱртӱс 'luonto' on piilotettuna kahteen paikkaan [ks. 60:171]. Sanakirjan käyttäjälle uudissanat on merkitty asteriskilla. Vasiljevin uudissanoja ovat myös мутэр 'sanakirja' ja почеламут 'runo' [12:20].

Virallinen suhtautuminen marin kielen kehittämiseen kiteytyy siihen, kuinka Vasiljevin luomaa sanastoa oli mahdollista käyttää. Pahin vaino Vasiljevia ja hänen äidinkielensä puolesta tekemäänsä työtä kohtaan alkoi jo heti Mari muterin ilmestyttyä. Erityisesti vuoden 1938 kielireformin jälkeen Vasiljevia syytettiin ylettömästä purismista. 1930-lopulla oli jopa hengenvaarallista käyttää marilaista uudissanastoa, kun kerran oli olemassa myös Neuvostoliiton kansojen yhtenäisyyttä korostavia venäläisiä sanoja. Suuri osa marilaisista kirjailijoista ja muista kulttuurivaikuttajista oli tapettu tai muutoin hävitetty julkisesta elämästä, joten myös kielellinen jatkumo katkesi.

Vainoista hengissä selvinnyt Vasiljev oli ehkä ikävä jäänne valtaapitäville 1930-luvun kielenuudistusta edeltävältä ajalta. Monella uuden polven kirjailijalla ei ollut suoraa yhteyttä vanhempaan kielelliseen traditioon, kun kirjallisuutta oli jopa poistettu kirjastoista. Vasiljev piti kuitenkin matalaa profiilia ja selvisi tästäkin ajasta. Vasta 1950-luvulla oli jälleen mahdollista käyttää aiemmin luotuja marin kielen sanoja. Yksi Vasiljevin viimeisimmistä esiintymisistä vuonna 1952 sanaston alalla koski marin sanojen yhdyssanojen oikeinkirjoitusta [12:23]. Vuonna 1956 ilmestyneen marilais-venäläisen sanakirjan toimituskunnassa Vasiljev oli vielä mukana.

Murteita

Valerian Vasiljev ymmärsi, kuinka tärkeää murteiden tutkimus oli yleisen kirjakielen kehittämisessä. On kirjoitettu, että Vasiljev oli jo pikkupoikana kiinnostunut murteista ollessaan koulussa. Ehkä tämä oli pikemminkin ihmettelyä siitä, kuinka samaa kieltä oli mahdollista puhua eri tavalla. Tarkempi tutustuminen murteisiin alkoi aikuisiällä Kazanissa. Marla kadendarissa hän esitti marin kolmen

päämurteen jaottelun. Julkaisussaan hän pyysi yleisöltä tietoja marin kielen sanoista, joita tuli mukaan hänen ensimmäiseen vuonna 1911 ilmestyneeseen sanakirjaan.

Murretietojen keräämiseksi Vasiljev teki lukuisia matkoja eri puolille marien asuttamaa aluetta. Hän kävi keruumatkoillaan jo 1900-luvun alussa, mutta neuvostovallan aikana niille oli mahdollista saada rahallistakin tukea. Hänen matkansa suuntautuivat yleensä niitty- ja itämarien alueelle kuitenkaan vuorimaria unohtamatta. Vasiljevin tavoitteena oli saada selville murrepiirteiden lisäksi sanastoa, jota olisi mahdollista käyttää laajemmin kaikkien marien kirjakielen kehittämiseksi. Vuoden 1926 (tai 1928) Марий мутэр oli luonteeltaan fuusioiva, sillä siinä oli tietoisesti mukana eri murrealueiden sanastoa. Mari muterin ansioksi on mainittu se, että siinä Vasiljev murretutkimuksen ollessa vasta aluillaan esitti monipuolisesti eri murrevariantteja, joiden avulla olisi mahdollista piirtää murrekarttoja [39:38]. Vuonna 1934 murteenkeruumatkalla Vasiljev kokeilikin murretietojen merkitsemistä karttaan.

Toisaalta 1930-luvulta lähtien murteiden tutkimus ei enää ollut niin keskeistä Vasiljevin toiminnassa kuin aikaisemmin. Aluksi päätehtävänä oli pysyä hengissä, mutta myöhemmin, kun tieteellinen työ oli hänelle jälleen mahdollista, hän suuntasi mielenkiintonsa toisiin aiheisiin.

Folklorea

Vasiljevin tekemä murteiden tutkimus oli hyvin monipuolista. Selvän kielellisen ja sanastollisen aineiston lisäksi Vasiljev keräsi kansanperinnettä. Siihen kuuluivat suullisen perinteen, satujen ja tarinoiden lisäksi kansanmusiikki ja kansanlaulut. Kuten murteista myös musiikista on sanottu, että kiinnostus musiikkia kohtaan syttyi jo hänen lapsuudessaan. Varhaisimmat muistiinkirjatut laulut ovat vuodelta 1902. Vasiljev oli mitä ilmeisimmin myös musikaalinen. Yliopistossa olleessaan hänellä oli jopa mahdollisuus tallentaa sen aikaisella huipputekniikalla laulamiaan sävelmiä.

Vasiljevilla oli kansanmusiikin keräämisessä apulaisia ja hän itsekin avusti muita. Keräämiään kansanlauluja hän julkaisi monissa kokoelmissa, joiden nimenä oli yleensä Марий *(калык)* муро 'marilainen (kansan)laulu'. Toisaalta ajan vaatimusten mukaisesti ja toisaalta uuden ilmiön kuvaamiseksi kokoelmissa oli mukana myös poliittisia lauluja. Vasiljev osasi myös nuotintaa tallentamiaan sävelmiä.

Murretietojen kerääminen yhdistyi etnografisten ryhmien hahmottamiseen. Toisaalta murretietojen kerääminen liittyi myös kansanperinteen keräämiseen. Keräämiään tarinoita hän julkaisi eri yhteyksissä, ja satuja painettiin varsinkin hänen laatimiensa aapisten teksteinä. Kansanperinteen tarinat antoivat materiaalia myös kielellisten ilmiöiden tutkimukseen. Kieliopeissa ja muissa tutkimuksissa oli hyvä esittää hänen itsensä toteamia piirteitä kansankielestä.

Vasiljevin eräänlainen folkloristinen kausi oli ennen Venäjän vuoden 1917 vallankumouksia. Kazanin yliopistossa ollessaan hän esitteli töitään yliopistollisen seuran julkaisussa. Hänen yksi ajatuksensa oli yhdistää musiikin ja murteiden tutkimus. Suullisen perinteen avulla hän tavoitteli myös tietoja marin kansan historiasta. Kirkollisen koulutuksen saaneena hän kykeni käsittelemään marilaista perinteistä uskomusmaailmaa ja uuskristillisyyttä marien keskuudessa. Myöhemmin neuvostovallan aikaan hänen folkloristinen tutkimuksensa painottui enemmän lingvistiikan suuntaan.

Neuvostovallan aikana Vasiljev toimi myös museoalalla. Hän keräsi marilaisten aineellista perintöä kotiseututututkimusta ja vastaperustettua Marin museota varten. Hän sai jopa virallisen kunniakirjan toiminnastaan marilaisen aineiston keräämisestä.

Toimittajatyötä

Vasiljevin mielenkiinnon alat olivat monet. Hänellä oli väistämättä myös paljon mielipiteitä ja näkemyksiä sekä tietämystä asioista. Jotta asioilla olisi jotakin vaikutusta yhteiskuntaan ja sivistystason parantamiseen, niistä piti myös kirjoittaa julkisesti.

Marilainen kalenteri (Марла калэндарь) on marilaisen kulttuurin virstanpylväs. Vasiljev oli sen julkaisemisen aloittamisessa keskeinen henkilö P.P. Glezdenjovin rinnalla. Marilaisen kalenterin julkaiseminen oli mahdollista Venäjän vuoden 1905 vallankumouksen jälkeen. Vasiljev kirjoitti tässä vuosikirjassa monista aiheista, mm. kielestä, kansanperinteestä, historiasta, kansanterveydestä, valistuksen tärkeydestä ja demokraattisista näkemyksistä. Aluksi Marilainen kalenteri oli hyvinkin radikaali, mutta Vasiljevin jäätyä siitä sivuun, se alkoi antaa periksi keisarivallalle.

Vasiljevin toiminta lehtimiehenä alkoi jo ennen vuoden 1917 lokakuun vallankumousta. Marilaiset olivat alkaneet järjestäytyä keisarivallan päätyttyä, ja marilaiset tarvitsivat oman sanomalehden. Vasiljev tuli oman aktiivisen toimintansa kautta vastaperustetun Üžara-sanomalehden toimittajaksi. Ollessaan lehtityössä Vasiljev pyrki pitämään lehden sisällöltään yleisdemokraattisena, mutta bolševikkien vakiinnutettua valtansa myös Üžara siirtyi bolševikkien lehdeksi. Tässä vaiheessa Vasiljev otti kommunistisen puolueen solun jäsenyyden, mikä mahdollisti työn jatkamisen sanomalehtimiehenä.

Vasiljev toimi 1920-luvulla kaiken muun toimintansa ohessa lehtimiehenä. Vähitellen hän siirtyi ohjailemaan marilaista julkaisutoimintaa. Toisaalta hän oli perustamassa ja kehittämässä painotaloja ja toisaalta hän toimitti painettavaksi myös muiden tekemiä julkaisuja.

Kirjallisuutta

Vasiljev syntyi täysin marilaiseen kylään kaukana venäläisistä keskuksista. Otaksuttavasti hän oppi venäjän kieltä paremmin vasta Ufan koulussa. Kun hän 12-vuotiaana sai työn volostin kirjurina, hänellä on täytynyt olla jo varsin sujuva venäjän kielen taito. Myöhemmin käymissään kouluissa hänen venäjänsä hioutui niin hyväksi, että hän pystyi myöhemmin kääntämään kirjallisuutta mariksi.

Marilainen kalenteri sisälsi runsaasti materiaalia, joka oli alun perin venäjäksi. Vasiljev oli yksi tämän aineiston kääntäjistä. Myöhemmin neuvostovallan aikana hänellä oli virka, jossa tehtäviin kuului myös kirjojen ja lentolehtisten kääntäminen. Lehtimiehenä ollessaan hän oli alueen valtalehdissä, Üžarassa ja Joškar ketšessä, johtavana kääntäjänä. Kääntäessään tekstejä mariksi Vasiljevin oli helppo ottaa mukaan marin kielen uudissanastoa ja näin toteuttaa käytännössä omaa näkemystään marin kielen kehittämiseksi.

Vasiljev käänsi ja toimitti myös oppikirjoja. Hänen kädenjälkensä on monessa teoksessa mukana, vaikka jokaisessa julkaisussa sitä ei selvästi olisikaan mainittuna. Muutaman tietokirjan hän julkaisi omissa nimissään, mutta otaksuttavasti hänellä oli ollut jokin venäjänkielinen originaali apuna. Vasiljevin käännösrepertuaariin kuuluivat myös venäläisten kirjailijoiden töiden käännökset, mm. Puškinia ja Krylovia.

Varsinaisia kaunokirjallisia töitä Vasiljev ei tehnyt, mutta kansanperinteen satuja ja tarinoita hän muokkasi sopiviksi julkaisemista varten niin sanomalehdissä kuin kirjoissa. Jo Marilaisen kalenterin alun aikoihin Vasiljev laati myös aapisia, ja näissä oli mukana myös marilaisia kansansatuja. Näin hän pystyi hyödyntämään keräämäänsä kansanperinnettä.

Opettajana

Vasiljev kiistämättä halusi, jos ei opettaa, ainakin ohjata kokonaista kansaa. Koululaisena hänellä oli palava halu oppia, mitä osoittaa se, että hän vanhemmiltaan lupaa kysymättä karkasi Birskin kaupunkiin kouluun. Hän valmistui opettajaksi, mutta toimi opettajana kyläkoulussa ei jaksanut innostaa häntä. Vasiljev jatkoi opintojaan ja pääsi Kazanissa seminaarin opettajaksi.

Neuvostovallan aikaan Vasiljevin opetustyön luonne muuttui. Jos hän opetti, hän toimi korkeakouluissa professorina, dosenttina tai lehtorina. Hän opetti monesti myös pedagogisessa instituutissa ja teknikumissa. Toinen tehtävä oli toimia opettajana tai esitelmöitsijänä erilaisilla täsmäkursseilla, joissa oppilaat olivat esimerkiksi lehtimiehiä tai muita opettajia. Tavallisesti Vasiljev opetti marin kieltä ja sen opettamista tai oikeaa käyttämistä.

Vasiljevin opettamat aiheet olivat sellaisia, jotka sopivat aikuisille opiskelijoille. Sen sijaan vaikuttaa siltä, että pienten lasten opettaminen ei ollut Vasiljevin mieleen. Silti hän ymmärsi alkeisopetuksen merkityksen ja laati lukuisia aapisia ja lukemistoja lapsille. Lisäksi Vasiljev pyrki antamaan ohjeita, kuinka olisi opetettava, ja jo Marilaisessa kalenterissa oli ollut pedagogisia ohjeita.

Vasiljev halusi antaa ohjeita myös muille aloille kuin opetukseen. Hän antoi ohjeita, kuinka museon aineistoa piti kerätä. Lisäksi hän opasti suullisen kansanperinteen kerääjiä ja hänen sanakirjamateriaalinsa avustajia. Kansanterveyttä käsittelevissä kirjoissa oli mukana neuvoja, kuinka taudeilta oli mahdollista välttyä.

VASILJEVIN KUOLEMAN JÄLKEEN

Vasiljev oli suuresti arvostettu kulttuurihenkilö 1920- ja 1930-luvulla. Sitten seurasi aika, jolloin hänestä tuli eräänlainen epähenkilö, kunnes hänen työnsä arvo jälleen tunnustettiin. Vasiljevin virallinen arvostus kasvoi 1950-luvun lopulla.

Kuitenkin tapahtui vielä Brežnevin aikaan niin, että V.M. Vasiljevin käsikirjoitus Тӱжем муро (Tuhat laulua) katosi nuotteineen kaikkineen. Kirjoittaja oli antanut sen ennen kuolemaansa säveltäjien liitolle, mutta – kuten Kim Vasin kirjoittaa – kulttuurin kivisydämiset virkamiehet antoivat sen jollekulle Marinmaassa käyneelle puuhamiehelle. Tällä tavalla vuodesta 1902 asti vähitellen kerätyt kansanlaulut ja mittaamattoman arvokas sävelkokoelma hävisivät. [61:71.]

Vasiljev on toki saanut yhä enemmän arvostusta, ja nykyisin häntä pidetään kiistattomana johtohenkilönä marilaisen kulttuurin kehityksessä. Arvostus on näkynyt siten, että vuonna 1973 tasavallan tiedeyhteisö juhlisti Vasiljevin syntymän 90-vuotispäivää Marin kielen, kirjallisuuden ja historian tutkimusinstituutissa. Sen yhteydessä julkaistiin artikkelikokoelma ja Marin museossa pidettiin näyttely. [51:6.] Tammikuussa 1983 juhlistettiin puolestaan Vasiljevin syntymän 100-vuotispäivää Marissa [51:5].

Venäjän federaation ministerineuvoston päätöksen nro 331 mukaisesti 5.7.1983 Marin kielen, kirjallisuuden ja historian tutkimusinstituutti (МарНИИ) nimettiin V.M. Vasiljeville. Lisäksi Marin SNT:n ministerineuvosto päätti asettaa instituutin edessä olevalle aukiolle Vasiljevin rintakuvan. Myös yksi Joškar-Olan kaduista on nimetty hänelle. [43:128; 51:5; 52:80.]

Myös Baškortostan on muistanut suurta marilaista henkilöä. V.M. Vasiljevin syntymäkylässä Susady-Ebalakissa on nykyään häntä esittävä rintakuva muistomerkkinä [62:s.v. Сусады-Элабак]. Kylässä on myös V.M. Vasiljevin kotimuseo. Se on perustettu vuonna 1983 ja avattu Marin kansallismuseon aloitteesta vuonna 1997. Itse Vasiljevin vaiheiden ja tuotannon esittelyn lisäksi museossa on esillä marien kansanomaista kulttuuria. [29:65.]

VASILJEVIN JULKAISUT

Tässä olevien julkaisutietojen päälähteet ovat 20, 21, 22 ja 45, mutta tietoja on poimittu myös muualta, mm. marinkielisestä Wikipediasta.

Vasiljev itse mainitsee koonneensa muiden teksteistä kaksi kirjaa otsikolla Почэла мут (Runo). Nämä olisi painettu mahdollisesti vuosien 1917 ja 1923 välissä.

Venäjän kielellä hän on julkaissut (1) Марий йылмын законжым ончыктымо ja (2) Мужэдше, йузо, мужо-гожым ойлымо кокла. Ensimmäisen voi mahdollisesti olla vuodelta 1918 teos Записки ... ja toinen vuodelta 1913 teos Черемисы-язычники ... [ks. 60:VI].

1906
О бесконтрольности в преподавании черемисского языка в Казанской духовной семинарии. – Волжско-камская речь. [6:5.]
Марла календарь на 1907 год. Казань. (72 s.)

1907
Тӱҥалтыш Марла книга. На восточномъ нарҍчіи. (Toinen tekijä P. Glezdenjov.) Казань. (60 s.)
Тӱҥалтыш Марла книга. На луговомъ нарҍчіи. (Toinen tekijä P. Glezdenjov.) Казань. (59 s.)
Вэсь Марла книга. На восточномъ нарҍчіи. (Toinen tekijä P. Glezdenjov.) Казань. (112 s.)
Вэсь Марла книга. На луговомъ нарҍчіи. (Toinen tekijä P. Glezdenjov.) Казань. (112 s.)

1908
Ӱпӧмари: Марий калыкын мурыжо, туштыжо да йомакше. Казань. (16 s.)
Марла календарь 1908 ийлан. Казань. (54 s.)
Песни черемис Бирского и Сарапульского уездов. – Teoksessa А. Аптриев: Сборник черемисских песен, записанных в разных селениях Бирского и Сарапульского уездов в 1905–1907 годах. Казань. (S. 3–5.) – Vasiljev käänsi tämän teoksen laulut venäjäksi [6:7].
Марла чот (шот). Методический сборник арифметических примеров и задач на восточном и луговом наречиях черемисского языка для начальных училищ. Казань. (102 s.) (Ivan Ivanovin mukaan toisena tekijänä on Glezdenjov [13: 251].)
Марла календарь 1909 ийлан. Казань. (66 s.)
Тӱрлӧ чер деч поремдаш тунуктушо марла кнага. Казань. (Käännös; 76 s.).
Шинча чер. (Käännös.) [24:273].
Холера манмы чер. Казань. (Käännös; 12 s.)
Рассказы из русской истории на черемисском языке. Казань. (Käännös.)

1909
Марла ойлымаш-влак. Казань. (24 s.)
Первоначальный учебник русского языка для восточных черемис. Казань. (261 s.)
Русские предлоги и наречия в значении предлогов. Казань. (66 s.)
Песни черемис Бирского и Сарапульского уездов. – Известия ОАИЭ, XXIV, вып. VI. Казань. (S. 565–584.)
О характере и строе черемисских песен. – Известия ОАИЭ, т. XXIV, вып. VI. Казань. (S. 585–587.) { otsikko mariksi Черемис мурын чоҥалтмыже да характерже }
Ӱстел тӧрыш шинчам да ... – Марла календарь.

1910

Заметки по поводу этнографических очерков С.К. Кузнецова под названиями «Из воспоминаний этнографа» и «Черемисская секта Кугу сорта». – Известия ОАИЭ, т. 26, вып. 1–2. Казань. (S. 161–166.)

Закон божий. Рассказы из священной истории и молитвы. Часть I. На черемисском языке. Казань. (Käännös; toinen tekijä P. Šatrov.)

1911

Черемисско-русский словарь. Пособие при изучении черемисского языка. Казань. (27 s.)

Букварь и первая книга для чтения на луговом наречии марийского языка. Изд. 2-е. Казань. (59 s.)

(Ivan Ivanovin nimikeluettelossa on vuoteen 1911 merkitty P. Glezdenjovin ja V. Vasiljevin Тӱҥалтыш марла книга, на луговом наречий [13: 252]. Tämä lienee väärin, sillä tämänniminen teos ilmestyi jo 1907.)

1913

Марла календарь 1913 ийлан. Казань. (50 s.)

Черемисы-язычники. Материалы для изучения верований и обрядов черемис. – Инородческое обозрение, кн. 5. Казань. (S. 323–341.) (Liite aikakauslehdessä Православный собеседник.)

1914

Букварь и первая книга для чтения на восточном наречии черемисского языка. Казань. (Toinen tekijä P. Glezdenjov.)

Марла букварь. Наглядный черемисский букварь и первая книга для чтения на луговом наречии. Казань. (Toinen tekijä G. Karmazin.)

Марла букварь. Наглядный черемисский букварь и первая книга для чтения на восточном наречии. Казань. (Toinen tekijä G. Karmazin.)

О труде г-жи Юлии Вихманн, под названием «Beiträge zur Etnographie der Tscheremissen». – Инородческое обозрение, кн. 7. (S. 510–511.)

1915

Черемисы-язычники. Материалы для изучения верований и обрядов черемис. – Инородческое обозрение, кн. 10. Казань. (S. 703–729.)

Черемисы-язычники. Материалы для изучения верований и обрядов черемис. – Инородческое обозрение, кн. 12. Казань. (S. 969–995.)

Отношение черемис к половой распущенности. – Известия ОАИЭ, т. 29, вып. 1–3. Казань. (S. 92–115.)

1917

Марла календарь 1917 ийлан. Казань.

Шорык тага ден сӧсна (satu). – Ӱжара 9.10.1917.

Пырыс ден коля (satu). – Ӱжара 24.10.1917.

Пырыс ден шыл (satu). – Ӱжара 24.10.1917.

Ӱпымарий: Молан кӱлеш марла книга ден газет? – Ӱжара 9.11.1917.

К вопросу о транскрипции языка мари. – Ӱжара 18.12.1917. (Sama lehdessä Знамя революции 24.12.1917.)

Кугу сорта марийын кумалтыш мутышт. Казань. (20 s.)

1918
Марла возымо нерген. – Ӱжара 2.1.1918.
Программа для собирания сведений о народе мари. Цель программы и общие указания для достижения её. – Ӱжара 9.1., 12.1. ja 26.1.1918.
Ӱпымарий: Марий йылмын ыштылмыже, пашаже. – Ӱжара 18.2. ja 26.2.1918.
Арлан марий-влаклан, моло марийланат кумушка нерген умландарен пуымаш. – Ӱжара 22.2.1918.
«Ӱжара» редакторын ончычсыжын умыландарымыже. – Ӱжара 21.4.1918.
Марий калыкын родышт-влак. – Ӱжара 19.10., 2.11., 21.11. ja 23.12.1918.
Записки по грамматике языка народа мари. Материалы для этимологии и синтаксиса. Казань. (80 s.)
Тошто мут. Тошто гыч тӱҥалын таче марте ойлымо муро, тушто, йомак, пале, туныктымо мут, молыжат. Вып. 1. Казань. (42 s.) (Alku on Марий мут ... [45:88]. Vasiljev itse mainitsee otsikon Марий мут [60:VI].)
Тӱрлӧ марийын кумалтыш мутышт. Казань. (76 s.)
Чотлаш туныктымо кнага. Казань. (56 s.) (Toinen tekijä P. Glezdenjov.)
Волыкын пижше (вашталтше) черышт-влак нерген. – Ӱжара 19.10.1918. (käännös.)
«Сап» манме волык чер. – Ӱжара 28.11.1918. (Käännös.)

1919
Марий муро. Песни народа мари, собранные В. М. Васильевым. Казань. (96 s.)
Записки по грамматике языка народа мари. Материалы для этимологии и синтаксиса. Казань. (Toinen painos.) (80 s.)
Тӱрлӧ чер деч поремдаш тунуктушо марла кнага. Казань. (Toinen painos; käännös; 76 s.).
Конституция (Тӱҥ закон). Казань. (18 s.; kääntäjä mainitsematta).

1920
Верования и обряды мари. – Известия ОАИЭ, т. 31, вып. 1. Казань. (S. 49–70).
Об издадельстве на языке мари до 1917 года.
Интернационал. (Laulun sanojen käännös.)

1922
Марий йылме нерген. – Йошкар кече 9.5. ja 18.5.1922.
Мланде паша. – Йошкар кече 18.5.1922.
Вольык дэнэ адэмын капкылжэ могайэ? Краснококшайск. (Käännös; 20 s.)

1923
Марий муро. Тӱрлӧ марий мурым мутшо, сэмжэ дэнэ шкэат, моло йэҥ кочат 1920-ий дэнэ 1923-ий коклаштэ погэн. – Сборник марийских народных песен, собранных В. М. Васильевым (Ӱпӹмарий) и другими. Москва. (88 s.)
Кушечын лектын «шамыч» манме мут. – У илыш, № 6. (S. 43–44.)
Тӱшка дене марла мурымо. – Йошкар кече 18.3.1923.

Марий кундемысе кресаньык сурт паша ден мланде пашаже. – Моштымаште поянлык. Школышто лудаш. Краснококшайск. (S. 20–33.)

1924

Программа по марийскому языку с указанием материалов и методическими заметками о преподавании его в школе и вне ее. Краснококшайск.

Марий мутэр. Маро-русский словарь и конспект грамматики марийского языка. Пособие при изучении марийского языка. Краснококшайск. (112 s.)

1925

Инструкция по собиранию этнографических экспонатов для Марийского музея. Краснококшайск. (48 s.)

Ӱпымарий: Шинча чэр траком. Я. Ф. Глоба доктор серыма гыч. 2-шо савыш. СССР калык рӱдӧ савыктыш. Моско. (Käännös; 28 s.)

1926

Марий мутэр (ks. vuosi 1928).

Ӱпымарий: Марла ойлымаш-влак. Краснококшайск. (36 s.)

К вопросу об объединении наречий и говоров марийского языка. – Марийское хозяйство, № 5–6. Краснококшайск. (S. 120–127.)

Айста ушнена. – Йошкар кече; Кыралше 17.3.1926; Марийская деревня 23.10.1926.

Центральное областное общество краеведения. – Марийская деревня 20.11.1926. [59:259.]

Краснококшайская музейная экскурсия летом 1926 года. – Марийское хозяйство, № 7–9. (S. 183–189.)

Ӱпымарий: Марий калыкын илен-толын лийше, тазалыкым пытарыше шӧрышлаже. – У илыш, № 12. (S. 24–26.)

Бытовые условия, отрицательно влияющие на физическое состояние народа марий. – Teoksessa Материалы по изучению экономического и социально-культурного состояния народа марий. Краснококшайск. (S. 41–51.)

Ӱпымарий: Мландын кизытсэ дэнэ тошто годсыжым ойлымаш. Москва. (112 s.) (Venäjäksi Прошлое и настоящее нашей земли.)

Вольык чер коклам ончымо закон. Краснококшайск. (Käännös; 32 s.)

Г. Н. Сперанский: Аза ончымо нэргэн. СССР Калык Рӱдӧ Савыктыш. Моско. (Käännös; 27 s.)

1927

Марла ойлымаш-влак. Краснококшайск. (32 s.).

Элементарная грамматика марийкого языка. Пособие при изучении марийского языка. Краснококшайск. (75 s.)

«Ы» йӱкпалым мут гыч лукмо дене мо лийын кертеш? – Йошкар кече 12.2.1927.

Материалы для изучения верований и обрядов народа марий. Краснококшайск. (128 s.)

Марийская религиозная секта «Кугу сорта». Краснококшайск. (84 s.) – Myös Марий эл, № 4–6 (s. 87–101); № 7–9 (s. 133–163); № 11–12 (s. 135–149).
Ӱпымарий: Молан марий таза огыл? – СССР калык-влак рӱдӧ савыктыш. Моско. (16 s.) [24:273.]
Марий кундемыште ыштыме шанче паша нерген. – Туныктымо паша, № 1. (S. 74–81.)
Марий кундем рӱдӧ тоштерын 1926-шо дене 1927 ий кенежласе пашаже, марий илышым тунем коштмыжо. – Туныктымо паша, № 1. (S. 82–87.)
Рецензия: Мухин В. А. «Йӱд». – Марий эл, № 1–3. (S. 139.)
Орымаш. Тӱрлӧ вольыклан, енлан лийше чер. Краснококшайск. (Käännös; 24 s.)

1928
Ӱпымарий: Марий мутэр. Тӱрлӧ вэрэ илышэ марийын мутшым таҥастарэн нэргэлымэ книга. Моско. (348 s.)
Инстукция и программа по собиранию материалов, необходимых для составления словаря марийского языка. – Комиссия по составл. словаря мар. языка при Маробисполкоме. (39 s.)
Мутэр. Русско-марийский словарь. Краснококшайск. (Vasiljev mukana toimituskollegiossa.) (646 s.)
Марла серымаште мут ден мут ушылмаш могайырак лийман? – Марий эл 23.12.1928.
Химсар. Химсарыште кучылтман аяр ӱзгар-влак деч аралалтмаш. Йошкар-Ола. (Käännös; 64 s.)

1929
Программа по устной марийской словесности. Казань. (4 s.)
Первой Май (runo). – У мурызо (kokoelma). Москва. (S. 8–9.)
Тоймо марш. – У мурызо (kokoelma). Москва. (S. 10.)
Марий калыкын мурызыжо. – Марий ял 9.6.1928.
Вольык эмлыме книга. Йошкар-Ола. (Käännös; 104 s.)
О природе звука ы. – Йошкар кече.

1930
Материалы по поэтике марийском языке. Казань. (112 s.)
Методические указания по преподаванию марийского языка немарийцам по прямому, беспереводному методу. Йошкар-Ола. (26 s.)

1931
К вопросу об образовании сложных слов и орфографии их в марийском языке. Казань. (6 s.) (Eripainos julkaisusta Научно-педагогический сборник, вып. 5: 84–89).
Марий калыкын йомакше, ойлымашыже, туштыжо, тошто мутшо, мурыжо. Москва. (189 s.)
(?) Вольык лицӹм кньигӓ. Козмодемянск. (115 s.) (ks. teksti.)

1932
Марий йылмэ тунэммэ кнага. Тӱҥалтыш школын 3-шо тӱшкажлан сэрымэ. (128 s.; Vasiljev yksi viidestä tekijästä.)

1934
Тӱҥалтыш школышто возаш туныктымо нерген. – Туныктымо паша.
Мераҥ, мераҥ куш кает? – Kirjassa Я. Эшпай - И. Палантай - А. Искандаров: Школлан лукмо книга. Москва. (S. 22.)
Ир ыжера шакта. – Kirjassa Я. Эшпай - И. Палантай - А. Искандаров: Школлан лукмо книга. Москва. (S. 23–24.)

1935
Писатель-влакын возымаштышт могай йоҥылыш-влак шинчаш пернат. – У вий, № 4. (S. 103–104.)

1936
К вопросу о новой орфографии лугово-восточного марийского литературного языка. В порядке обсуждения к первой марийской научной языковой конференции. Йошкар-Ола. (20 s.)
Кажай (tarina). – У вий, № 2. (S. 75–78.)

1937
Марий муро. I ужаш. Йошкар-Ола. (148 s.)

1940
Прошедшее время в марийском языке. – Ученые записки МГПИ, т. 2. Йошкар-Ола. (S. 67–84.) (Mariksi Марий йылмыште эртыше жап.)

1945
Пире пий вӱташте. – Родина верч, № 1 (14). (S. 10; käännös.)
Пырыс ден повар. – Родина верч, № 1 (14). (S. 12; käännös.)
Сӧсна тумо йымалне. – Родина верч, № 1 (14). (S. 14; käännös.)

1948
Некоторые вопросы марийского языкознания. Сборник статей. Козмодемянск. (120 s.) (Mariksi Марий йылмым палышаш южо вопрос-шамыч. Статья-шамыч сборник.) Sisältö: К вопросу о письме в марийском языке сложных слов с послелогами и наречиями в значении послелогов (s. 10–29), Знаки препинания в марийском языке (s. 30–48), Роль ударения в марийском языке (s. 49–68), Видовые свойства глаголов в марийском языке (s. 69–102), Управление слов в марийском языке (s. 103–119).
Семантические и логические связи в интонацинном ее преломлении в марийском языке. – Ученые записки МарНИИ, т. 1, вып. 1. Йошкар-Ола. (S. 17–33.)
Функциональная семантика в марийском языке. – Ученые записки МарНИИ, т. 1, вып. 1. Йошкар-Ола. (S. 35–53.)
Пережитки аморфо-синтетической системы в марийском языке. – Ученые записки МарНИИ, т. 1, вып. 1. Йошкар-Ола. (S. 83–105.)

Идиомы, иносказательные изречения, слова-пережитки в марийском языке. – Ученые записки МарНИИ, т. 1, вып. 1. Йошкар-Ола. (S. 107–129.)

1949

Ял. – А. С. Пушкин. Почеламут ден поэма-шамыч. Йошкар-Ола. (S. 11–12; käännös.)

Кеч йӱк-йӱан уремыште коштам ... – А. С. Пушкин. Почеламут ден поэма-шамыч. Йошкар-Ола. (S. 43; käännös.)

1950

Тыныс илышыш ӱжмӧ муро. – Марий коммуна 3.12.1950.

1953

Сложные слова и правописание их в марийском языке. – Ученые записки МарНИИ, вып. 5. Йошкар-Ола. (S. 45–69.)

О внутренних законах развития марийского языка. – Ученые записки МарНИИ, вып. 5. Йошкар-Ола. (S. 69–106.)

Писменные памятники на марийском языке конца XVIII и первой половины XIX в. – Ученые записки МарНИИ, вып. 5. Йошкар-Ола. (S. 255–271.)

1955

Наклонения и некоторые отглагольные формы в марийском языке. – Труды МарНИИ, вып. 7. Йошкар-Ола. (S. 97–133.)

1956

Марийско-русский словарь. 21.000 слов. С приложением краткого грамматического очерка марийского языка. Москва. (Muut tekijät A. Asylbajev, P. Rybakova, Z. Utšajev, A. Savatkova.) (864 s.)

1958

Первый ошкыл кузе ышталтын? – Марий коммуна 16.7.1958.

Материалы по грамматике марийского языка. (Редактор М. П. Чхаидзе.) Йошкар-Ола. (88 s.)

2004

Родство и свойство в представлениях марийского народа. – Ончыко. № 8 (s. 98–123); № 9 (s. 92–115); № 10 (s. 84–107); № 11 (s. 130); № 12 (s. 127–158). (Maril. Wiki.)

JULKAISEMATTOMAT TYÖT

Опыт научной грамматики марийского языка. [9:28.]

Опыт грамматики марийского языка. – F. Wiedemannin kieliopin käännös. [12:17.]

1930: Элементарная грамматика марийского языка М. Кастрена. – M.A. Castrénin kieliopin käännös [12:17].
1937: Научная грамматика марийского языка. (481 s.) [45:92.]
1945: О переводе общественно-политической литературы. (23 s.) [45:92.]
1945: О переводной литературе. (46 s.) [45:92.] – НРФ МарНИИ, оп. 2., д. 6, л. 10.
1945: К вопросу о переводах и издании басен И. А. Крылова на марийской языке. (12 s.) [45:92.]
1945: О языке (марийском) на страницах газет и художественной литературы. (38 s.) [45:92.]
1945: О переводе общественно-политической литературы. (23 s.) [Marinkielinen Wikipedia.]
1945: О переводной литературе. (46 s.) [Marinkielinen Wikipedia.]
1946: Причины неуспеваемости марийцев в изучении русского языка. (22 s.) [45:92.]
1946: Курс научной грамматики марийского языка (mariksi Марий йылмын научный грамматика курсшо). (481 s.; Vasiljevin kandidaatinväitöstyö; säilytteillä MarNII:ssa.)
1947: Как не надо переводить книги. (5 s.) [45:92.]
1949: Тотемистические пережитки в воззрениях марийского народа. (25 s.) [45:92.]
1951: К вопросу о сходстве и различии в литературных языках лугово-восточном и горномарийском. (7 s.) [45:92.]
1951: К вопросу об извращениях в марийском языкознании в результате влияния «нового учения» о языке. (22 s.) [45:92.]
1951: Марийский язык (Основы научной грамматики марийского языка). – НРФ МарНИИ, оп. 2, д. 87. [9:31.]
1955: Словообразовательные и словоизменительные средства в марийском языке. (13 s.) [45:93.]
1955: Об изменениях орфографии марийского языка. (30 s.) [45:93.]
1956: Свойства, формы глаголов и отглагольные слова в марийском языке. (88 s.) [45:93.]
1958: К вопросу о происхождении подобозвучных и омонимических слов в татарском языке. (10 s.) [45:93.]

KIRJOITUKSIA JA MAININTOJA VASILJEVISTA

Tämän luettelon lähteinä ovat pääasiassa 45 ja marinkielinen Wikipedia. Näistä voi siis löytää lisätietoa Valerian Vasiljevista, mutta luettelo on tietenkin vajaa.

Vasiljevin itsensä kirjoittamat muistelmat: Архив МарНИИ, личное дело В.М. Васильева.

1925
Эшпай Я. – Марийын кугу тунемшыже. – У илыш № 11–12. (S. 34.)

1927

Тӱҥалтыш марий календарь лекмылан 20 ий теме – У илыш № 3. (S. 24–27.)

1928

Бубрих Д.В. – Финно-угорское языкознание в СССР. – Финно-угорский сборник. Ленинград.

1929

Богородицкий В.А. – К истории сборников марийских (черемисских) песен. – Известия АН СССР. № 2. Отдел гуманитарных наук. VII серия. (S. 155–164.)

1931

Wichmann, Yrjö – Volksdichtung und volkbräuche der tscheremissen. Helsinki. (S. XV.)

1945

Асылбаев А. – Военный коммунизм жапысе марий литература. – Марий фольклор ден литература. Сборник. Йошкар-Ола. (S. 198–199.)

1946

Смирнов К.Ф. – Наукын енже. – Марий коммуна 26.12.1946.
Смирнов К.Ф. – Крупный ученый. – Марийская правда 31.12.1946.

1951

Четкарев К.А. – Песни мари. Москва; Ленинград. (S. 15.)

1954

Серебренников Б.А. – Задачи в области изучения и развития марийского языка. – Ученые записки МарНИИ, вып. 4. (S. 3–22.)

1956

Асылбаев А.А. – Марий ученый-пенсионер. – Марий коммуна 16.11.1956.
Васин К.К, Федоров В. – Пагалыме ученый. – Ончыко № 3. (S. 76–84.)
Ибатов С.И. – Старейший ученый республики. – Марийская правда 27.11.1956.

1957

Асылбаев А.А. – Марла календарьлан – 50 ий. – (Асылбаев А.А.) Марий литература нерген статья-влак. Йошкар-Ола. (S. 12–27.)
Галкин И.С., Тимофеева В.Г. – Старейший марийский языковед. – Марийская правда 27.12.1957.
Марла календарьлан – 50 ий. – Ончыко № 2. (S. 108–110.)

1958

Асылбаев А.А. – Марий ученыйлан – 75 ий. – Ончыко № 1. (S. 95–98.)
В.М. Васильев – доктор наук. – Марийская правда 10.1.1958.
В. Ӱпымарий (жизнь и творчество). – Марийские писатели: биобиблиографический справочник. Йошкар-Ола. (S. 64–66.)

Васин К. – В.М. Васильевын ойлымаш сборникше. – Марий коммуна 14.11.1958.
Гордеев Ф.И. – В.М. Васильев – марий Калыкын кугу ученыйжо. – Марий коммуна 7.1.1958.
Доцент В.М. Васильевым Марийский АССР Верховный Совет Президиумын Почетный грамотыжо дене наградитлыме нерген. Марийский АССР Верховный Совет Президиумын Указше. – Марий коммуна 7.1.1958.
Иванов И.Т. – Чапле илыш. – Марий коммуна 7.2.1958.
Пенгитов Н.Т. – Валериан Михайлович Васильев. – Труды МарНИИ. Вып. XIII. (S. 165–176.)
Указ Президиума Верховного Совета Марийской АССР о награждении доцента Почетной грамотой Президиума Верховного Совета Марийской АССР доцента Васильева В. М. – Марийская правда 5.1.1958.
Шоҥго ученыйым саламлымаш. – Рвезе коммунист 16.1.1958.

1959
Васин К.К. – Страницы дружбы. – Йошкар-Ола. (S. 73–78.)
Никифоров Г.С. – Марийские народные музыкальные инструменты. Йошкар-Ола. (S. 14–16.)

1960
Очерки истории Марийской АССР (1917–1960). Йошкар-Ола. (S. 108–109.)
Патрушев Г.С. – В.М. Васильев как лексикограф. – Труды МарНИИ. Вып. 13. Йошкар-Ола. (S. 165–176.)

1961
В.М. Васильев (некролог). – Марий коммуна 4.5.1961.
В.М. Васильев (некролог). – Марийская правда 4.5.1961.

1962
Васильев Валериан Михайлович (творческая биография). – Краткая литературная энциклопедия. Том 1. Москва. (S. 868.)

1963
Гордеев Ф.И. – Кугу ученый. – Марий коммуна 24.7.1963.
Очерки истории марийской литературы. Часть 1. Йошкар-Ола. (S. 14–17, 31–33, 38–39, 53–55.)
Ӱпымарий [Васильев В. М.]: краткая биографическая справка – Мут орланге. Ойырен налме проза. Йошкар-Ола. (S. 186.)

1965
Décsy Gyula – Einführung in die finnisch-ugrische Sprachwissenschaft. Wiesbaden. (S. 115.)
Очерки истории Марийской АССР. (С древнейших времен до Великой Октябрьской социалистической революции). Йошкар-Ола. (S. 334–337.)

1966

Васин К.К. – Дореволюционные марийские календари и просветительское движение, связанное с изданием календарей. – Марийская литература, искусство и народное творчество. Йошкар-Ола. (S. 69–90.)

Васин К., Коробов С., Рейнфельдт Б. – Из истории развития философской и общественно-политической мысли в Марийском крае (досоветский период). Йошкар-Ола. (S. 136–143.)

Гордеев Ф.И. – Лӱмжӧ огеш мондалт. – Марий коммуна 19.5.1966.

Муравьев В. – Книги, рукописи, замыслы. – Детская литература №9. (S. 49.)

1968

Календарь знаменательных и памятных дат по Марийской АССР на 1968 год. Йошкар-Ола. (S. 15–19.)

1970

Паймаков А. – Развитие школы в Марийской АССР. Йошкар-Ола. (S. 48–51, 100.)

1971

Васькин И.А. – Народы, возрожденные Октябрем. Саранск. (S. 199.)

История философии в СССР. Москва. (S. 756.)

Развитие общественной мысли марийского народа в начале XX века. – История философии в СССР. Том 4. Москва. (S. 756.)

Сергеев М. – Возникновение и развитие печати Марийской АССР. – Йошкар-Ола. (S. 13–16, 26–28, 93, 199, 202, 211.)

1972

Domokos, Péter – A fiatal irásbeliségű uráli népek szépirodalmáról. – Helikon. № 3–4. (S. 369.)

Аблинов В. – Курым тӱҥалтышыште. – Ончыко № 5. (S. 81–84.)

Иванов И. – В.М. Васильев. – Ямде лий 30.12.1972.

Соломин В. – Кугу ученый. – Марий коммуна 31.12.1972.

1973

Васин К. – На земле Онара. Йошкар-Ола. (S. 112–113.)

Гайнуллин М.Х. – Дуслыкта кеч (В дружбе – сила). Казань. (S. 12, 17.)

Иванов И.Г. – В. М. Васильев и формирование марийского литературного языка. – Советское финно-угроведение № 3. (S. 217–221.)

Иванов И., Васин К., Китиков А. – Марий наукын ачаже. – Ончыко № 1. (S. 105–108.)

Китиков А.Е. – Йылмызе, фольклорист, этнограф. – Марий коммуна 13.1.1973.

Черапкин Н. – Притоки. Москва. (S. 22, 49, 51–53, 66.)

1974

Васильев Валериан Михайлович. (Toim. И. Г. Иванов.) Йошкар-Ола. (96 s.)

Аблинов В.Н. & А.С. Патрушев – О дореволюционной просветительской деятельности В.М. Васильева. Kirjassa Валериан Михайлович Васильев. (S. 37–42.)
Герасимов О.М.– В.М. Васильев – собиратель и исследователь песенного творчества. Kirjassa Валериан Михайлович Васильев. (S. 74–81.)
Гордеев Ф.И.– Марийские этимологии (по материалам словаря В.М. Васильева «Марий мутер»). Kirjassa Валериан Михайлович Васильев. (S. 82–86.)
Китиков А.Е.– В.М. Васильев – фолклорист. Kirjassa Валериан Михайлович Васильев. (S. 43–50.)
Патрушев А.С.– В.М. Васильев и «Марла календарь». Kirjassa Валериан Михайлович Васильев. (S. 25–36.)
Сепеев Г.А.– Этнографические исследования В.М. Васильева. Kirjassa Валериан Михайлович Васильев. (S. 51–61.)
Васин К.К.– В.М. Васильев и марийская литература. Kirjassa Валериан Михайлович Васильев. (S. 62– 73.)

1982
Сандаков Г.– Марий шанчын ачаже. Ончыко 1982. № 6. S. 94–100.

1983
Апакаев П. – Туныктышын волгыдо порылыкшо. – Марий коммуна 20.1.1983.
Асаев А. – Шӱмыштына ила: Шочмыжлан 100 ий. – Марий коммуна 20.1.1983.
Васин К.К. – У истоков марийской науки. – Марийская правда 20.1.1983.
Васин К. – Пакалей ойлат, кӱкшын аклат. – Марий коммуна 20.1.1983.
Герасимов О. – Поген, шымлен, умылтарен. – Марий коммуна 20.1.1983.
Говорят те, кто его знал: к 100-летию со дня рождения марийского ученого В. М. Васильева. – Марийская правда 20.1.1983.
Ефимова Н. – Расскажи, книга. – Марийская правда 20.1.1983.
Имени Валериана Васильева. – Марийская правда 24.10.1983.
Китиков А. – Калык оййогын кумылзакын. – Марий коммуна 20.1.1983.
Китиков А. – Храните народную речь. – Марийская правда 20.1.1983.
Марий ученый В. М. Васильев (1883—1961). Буклет. Йошкар-Ола. (15 s.)
Сепеев Г. – Этнограф семынат чапланен. – Марий коммуна 20.1.1983.

1985
В.М. Васильев: материалы научной конференций, посвященной 100-летию со дня рождения ученого. Йошкар-Ола. (152 s.)
Андуганов Ю.В.– В. М. Васильев о словосложении в марийском языке. Kirjassa В.М. Васильев. Материалы научной конференции, посвященной 100-летию со дня рождения ученого. (S. 71–76.)
Галкин И.С.– Заметки о языке марийских писателей (в свете работ В.М. Васильева о марийском литературном языке). Kirjassa В.М. Васильев. Материалы научной конференции, посвященной 100-летию со дня рождения ученого. (S. 76–83.)

Калямшин М.М. – В.М. Васильев как лексикограф-новатор. – В.М. Васильев. Материалы научной конференции, посвященной 100-летию со дня рождения ученого. (S. 42–48.)

Китиков А.Е. – Вклад В. М. Васильева в марийскую фолклористику. Kirjassa В.М. Васильев. Материалы научной конференции, посвященной 100-летию со дня рождения ученого. (S. 95–107.)

Куклин А.Н. – Проблемы в трудах В. М. Васильева. Kirjassa В.М. Васильев. Материалы научной конференции, посвященной 100-летию со дня рождения ученого. (S. 52–57.)

Лаврентьев Г.И. – Словообразовательная морфемика в лингвистическом наследии В. М. Васильева. Kirjassa В.М. Васильев. Материалы научной конференции, посвященной 100-летию со дня рождения ученого. (S. 60–64.)

Шаров В.Д. – Вопросы сельской общины в трудах В.М. Васильева. Kirjassa В.М. Васильев. Материалы научной конференции, посвященной 100-летию со дня рождения ученого. (S. 125–129.)

Сепеев Г.А. – Вопросы этногрфии марийского народа в исследованиях В.М. Васильева. Kirjassa В.М. Васильев. Материалы научной конференции, посвященной 100-летию со дня рождения ученого. (S. 108–119.)

Васин К.К. – В.М. Васильев – один из зачинателей марийской литературы. Kirjassa В.М. Васильев. Материалы научной конференции, посвященной 100-летию со дня рождения ученого. (S. 83–90.)

Васикова Л.П. – Проблемы сложного предложения в работах В. М. Васильева. Kirjassa В.М. Васильев. Материалы научной конференции, посвященной 100-летию со дня рождения ученого. (S. 64–71.)

Васильев И.Ф. – Вопросы этнодемографии в работах В.М. Васильева. – Kirjassa В.М. Васильев. Материалы научной конференции, посвященной 100-летию со дня рождения ученого. (S. 129–135.)

1988

Сануков К.Н. – «Калык илаш шона гын, ойжат лийже, йӱлажат...». – Марий коммуна 14.2.1988.

1989

В.М. Васильев (1883—1961): краткий очерк творчества. – История марийской литературы. – МарНИИ языка, литературы и истории им. В.М. Васильева. Йошкар-Ола. (S. 41–44.)

1992

Ачам дене кугешнем. – Кече № 6. (S. 4–5.)

Пенгитов Н. – Великий труженик. – Республика 30.12.1992.

1993

Зайниев Г. – Шонен лукмо титак: В.М. Васильевын шочмыжлан 110 ий темме вашеш (со дня рождения В.М. Васильева). – Кугарня 15.1.1993, 22.1.1993.

Сануков К. Н. – 710 / 43 №-ан дела: В.М. Васильвын штышыж гыч. – Марий Эл 30.1.1993.

1994
Асаев А. – Шокшо кидым тачат шижам. – Ончыко № 3. (S. 138–146.)

2000
Кузнецова А.Н. – В.М. Васильев да «Ӱжара» газет. – Ончыко №9. (S. 171–175.)
Кузнецова А.Н. – В.М. Васильев да марий возыктыш. – Марий Эл 19.12.2000.
Минибаев В. – Тумна ялын тумо гай эргыже. – Ончыко № 5. (S. 132–139.)
Сануков К. Н. – Так это начиналось: «дело федералистов». – Из истории Марий Эл: трагедия 30-х годов. Йошкар-Ола. (S. 7–21.)
Юзыкайн А. – Кузе тӱҥалме. – Марла календарь. (S. 3.)
Янтемир В. – Духовное наследие и политический пресс. – Йошкар-Ола 27.1.2000.

2001
Кузнецова А.Н. – «Ӱжара» газетыште йылме йодыш. – Марийское краеведение: опыт и перспективы его использования в школе: материалы VII науч.-практ. конф. Йошкар-Ола. (S. 49—53.)

2002
Апакаев П.А. – Образование и просветительское движение в Марийском крае: Историко-педагогические очерки. Йошкар-Ола. (S. 109–116.)
Кузнецова А. – Уло тыгай тоштер. – Кугарня 11.1.2002.
Кузнецова А.П. – В.М. Васильевын тоштерже. – Актуальные вопросы подготовки специалистов для национальной школы: материалы науч.- практ. конф., посвященной 45-летию марийского отделения Благовещенского педагогического колледжа. Благовещенск. (S. 28–30.)
«Помню добрый завет отца...». К 119-летию со дня рождения В. М. Васильева. – Ончыко № ??. (S. 129–140.)
Татарская энциклопедия: в 5 т. (гл. ред. М. Х. Хасанов). Том 1. А–В. – Институт татарской энциклопедии АН РТ. Казань. (S. 542.)

2003
Исламов Ф. А. – Янаульский ученый. – Татарские края № 6. (S. 5), №7 (S. 5.)
Кузнецова А.П. – Родо-тукымнам шымлена. – Марий Эл.

2004
Григорьева Л. – Исповедь в год юбилея. – Ончыко № 12. (S. 159–164.)

2009
Сараева Н.И. – Энциклопедия Республики Марий Эл. Йошкар-Ола. (S. 268.)

LÄHTEET

[1] E.V. Ahtia (toim.) – Bibliographie der finnisch-ugrischen sprach- und volkskunde für das jahr 1907. Anzeiger der Finnisch-Ugrischen Forschungen, Band XX, Heft 1–3. Helsinki 1929.

[2] В.А. Акцорин – Взгляды В.М. Васильева на фолклоре. – Kirjassa В.М. Васильев. Материалы научной конференции, посвященной 100-летию со дня рождения ученого. 90–95. Йошкар-Ола 1985.

[3] П.А. Апакаев – Педагогическая деятельность В.М. Васильева. – Kirjassa В.М. Васильев. Материалы научной конференции, посвященной 100-летию со дня рождения ученого. 136–144. Йошкар-Ола 1985.

[4] Ibrahim Arifulla – Idel-Ural. Piirteitä Volgan turkkilaisten vapaustaisteluista. 1933. – Kirjassa Tugan tel. Kirjoituksia Suomen tataareista. Toim. Kadriye Bedretdin. Suomen Itämainen Seura. Helsinki 2011. S. 132–154.

[5] Марий калыкын этнографийже. Кугурак класслаште тунемше-влаклан пособий. Йошкар-Ола 2000.

[6] И.С. Галкин – Путь в науку. – Kirjassa Валериан Михайлович Васильев. (Toim. И. Г. Иванов.) 5–13. Йошкар-Ола 1974.

[7] Ф.И. Гордеев – «Марий мутер» В.М. Васильева – ценнейший источик для историко-этимологических разысканий. – Kirjassa В.М. Васильев. Материалы научной конференции, посвященной 100-летию со дня рождения ученого. 48–52. Йошкар-Ола 1985.

[8] Albert Hämäläinen – Venäjällä asuvien suomensukuisten kansain sivistyspyrkimyksistä ja valtiollisesta asemasta. Itsenäinen Suomi 12: 233–239. Helsinki 1927. = https:// digi.kansalliskirjasto.fi/ aikakausi/ binding/ 500748?page=67

[9] Н.И. Исанбаев – В.М. Васильев и вопросы марийской диалектологии. – Kirjassa В.М. Васильев. Материалы научной конференции, посвященной 100-летию со дня рождения ученого. 20–31. Йошкар-Ола 1985.

[10] Ist2 = История Марийской АССР. Том 2. (Отв. ред. А.В. Хлебников.) Йошкар-Ола 1987. (Jo 30-luvulta juontuva asioiden vääristely yltää vielä tähän teokseen [53:8, 30].)

[11] В. П. Иванов & В. В. Николаев & В. Д. Димитриев – Чуваши: Этническая история и традиционная культура. Москва 2000.

[12] И. Г. Иванов – Патриарх марийского языкознания. – Kirjassa Валериан Михайлович Васильев. (Toim. И. Г. Иванов.) 14–24. Йошкар-Ола 1974.

[13] И.Г. Иванов – История марийского литературного языка. Йошкар-Ола 1975.

[14] И.Г. Иванов – В.М. Васильев - основоположник советского марийского языкознания. – Kirjassa В.М. Васильев. Материалы научной конференции, посвященной 100-летию со дня рождения ученого. 12–20. Йошкар-Ола 1985.

[15] И.Г. Иванов – Марий литератур йылме историй. Йошкар-Ола 2003.

[16] И.Г. Иванов – Йылме пеледышым пого. Йошкар-Ола 2009.

[17] Ivan Ivanov & Arto Moisio – Marin kielen sanaston kehitys 1900-luvulla. Turun yliopiston suomalaisen ja yleisen kielitieteen laitoksen julkaisuja 57. Turku 1998.
[18] А.Г. Иванов & К.Н. Сануков – Марий калыкын историйже. Кокла ийготан да кугурак классыште тунемше-влаклан лудшаш книга. Йошкар-Ола 1998.
[19] Osmo Jussila – Konservatiivinen imperiumi. – Kirjassa Venäjän historia (toim. Heikki Kirkinen). S. 205–260. Helsinki 2000.
[20] Martti Kahla – Bibliografinen luettelo Neuvostoliitossa vuosina 1918–1959 julkaistusta suomalais-ugrilaisesta kielitieteellisestä kirjallisuudesta. Osa I. Suomalais-ugrilaisen seuran aikakauskirja 62. Helsinki 1960.
[21] Martti Kahla – Bibliografinen luettelo Neuvostoliitossa vuosina 1918–1959 julkaistusta suomalais-ugrilaisesta kielitieteellisestä kirjallisuudesta. Osa II. Suomalais-ugrilaisen seuran aikakauskirja 63. Helsinki 1962.
[22] Martti Kahla – Neuvostoliitossa suomalais-ugrilaisilla kielillä julkaistua kirjallisuutta Suomen ja Unkarin kirjastoissa. Suomalais-ugrilaisen seuran aikakauskirja 64. Helsinki 1963.
[23] Jalo Kalima – Kansallisia pyrkimyksiä suomalais-ugrilaisella alalla. – Suomalaisen Suomi 3: 71–83. Julkaissut Suomalaisuuden liitto. Porvoo 1918. = https:// digi.kansalliskirjasto.fi/ aikakausi/ binding/ 1369191?page=73
[24] István Kecskeméti – V. M. Vasiljev 1883–1961. Finnisch-ugrische Forschungen 36: 273–274. Helsinki 1966.
[25] Erkki Kuujo – Venäjä uuden ajan alussa. Kirjassa Venäjän historia (toim. Heikki Kirkinen). S. 81–106. Helsinki 2000.
[26] Jussi T. Lappalainen – Toipuva Moskovan valtakunta ja Pietari I:n uudistuskausi. Kirjassa Venäjän historia (toim. Heikki Kirkinen). S. 107–131 ja 132–155. Helsinki 2000.
[27] Leena Laulajainen – Marilaiset. Laulun ja uhritulien kansa. Helsinki 1995.
[28] Г.И. Лаврентьев – Состав слова и словообразование в современном марийском языке. Йошкар-Ола 1984.
[29] Lehtinen, Ildikó – Suomalais-ugrilaisia kokoelmia Venäjän museoissa. Museovirasto. Helsinki 1999.
[30] Pertti Luntinen – Keisari-Venäjän aatehistoria. Mänttä 1981.
[31] Pertti Luntinen – Uudenaikaistumisen paine ja Vanhan Venäjän viimeiset rauhanvuodet 1905–1914. – Kirjassa Venäjän historia (toim. Heikki Kirkinen). S. 261–298 ja 299–326. Helsinki 2000.
[32] Марий кнага каталог. Моско 1927.
[33] В.М. Васильев – Марий калык муро. Йошкар-Ола 1991.
[34] Марийско-русский словарь. С приложением краткого грамматического очерка марийского языка. Марийский научно-исследовательский институт языка, литературы и истории. Москва 1956.
[35] Марийцы. Историко-этнографические очерки. Йошкар-Ола 2005.
[36] Evan Mawdsley – The Russian civil war. Boston 1987.
[37] Николай Мухин. Фотосӱрет, документ да шарнымаш-влак. Н. А. Александров ямдылен. Йошкар-Ола 1994.
[38] Валерий Патрушев – Финно-угры России. Йошкар-Ола 1992.
[39] Г.С. Патрушев – Лексикографические труды В. М. Васильева. – Kirjassa В.М. Васильев. Материалы научной конференции,

посвященной 100-летию со дня рождения ученого. 31–41. Йошкар-Ола 1985.
[40] Н.Т. Пенгитов – Путы развития марийского языка. Вопросы марийского языкознания. Сборник статей, вып. 1. Йошкар-Ола 1964.
[41] Л.А. Петухова – Из истории изучения словосочетаний в марийском языке. Вопросы марийского языка. Йошкар-Ола 1978.
[42] Л.А. Петухова – Вопросы синтаксиса в трудах В. М. Васильева. – Kirjassa В.М. Васильев. Материалы научной конференции, посвященной 100-летию со дня рождения ученого. 57–60. Йошкар-Ола 1985.
[43] Писатели Марий Эл. Биобиблиографический справочник. Йошкар-Ола 2008.
[44] Н.С. Попов – Методы научно-исследовательской работы В.М. Васильева. – Kirjassa В.М. Васильев. Материалы научной конференции, посвященной 100-летию со дня рождения ученого. 119–125. Йошкар-Ола 1985.
[45] С.С. Присягина – Опубликованные труды В.М. Васильева. – Kirjassa Валериан Михайлович Васильев. (Toim. И. Г. Иванов.) 87–95. Йошкар-Ола 1974.
[46] 1917 pöytäkirjat I. Istunnot 1–37 valtiopäivien alusta kesäkuun 15 päivään. S. 210. Helsinki 1918. = https:// digi.kansalliskirjasto.fi/ aikakausi/ binding/ 1357351?page=210
[47] G. J. Ramstedt – Tatarien itsenäisyyspyrkimykset. Maailma 1919 (1). – Kirjassa: Tugan tel. Kirjoituksia Suomen tataareista. Toim. Kadriye Bedretdin. Suomen Itämainen Seura. Helsinki 2011. S. 73–85.
[48] Martti Räsänen – Die tschuwassischen Lehnwörter im Tscheremissischen. Mémoires de la Société Finno-Ougrienne XLVIII. 1920.
[49] Martti Räsänen – Muistelmia Kasanista 1915–17. Suomen Heimo 4: 58–60. Kansallis-poliittinen aikakauslehti. 1939.
[50] Timo Salminen – Aatteen tiede. Suomalais-Ugrilainen Seura 1883–2008. Helsinki 2008.
[51] К.Н. Сануков – Просветитель-демократ, видный ученый. – Kirjassa В.М. Васильев. Материалы научной конференции, посвященной 100-летию со дня рождения ученого. 5–12. Йошкар-Ола 1985.
[52] К. Сануков – Келге кыша. Ончыко 1989. № 4. S. 69–80.
[53] К.Н. Сануков – Марийская автономия. Издание 2-е, дополненное. Йошкар-Ола 2010.
[54] М.Т. Сергеев – Возникновение и развитие печати марийской АССР. Йошкар-Ола 1971. (Maril. Wikipedian tiedoissa tarkemmin paikat: s. 13–16, 26–28, 93, 199, 202, 211.)
[55] М.Т. Сергеев – О партийно-советской работе В.М. Васильева. – Kirjassa В.М. Васильев. Материалы научной конференции, посвященной 100-летию со дня рождения ученого. 145–149. Йошкар-Ола 1985.
[56] Словарь марийского языка 1–10. Йошкар-Ола 1990–2005.
[57] Suomalainen Wirallinen Lehti nro 287, s. 2, 8.12.1916. = https:// digi.kansalliskirjasto.fi / sanomalehti/ binding/ 1298232?page=2
[58] Сергей Григорьевич Чавайн. Фотоальбом. Йошкар-Ола 1979.

[59] Ю.Ю. Цыкина – Из истории собирания марийских народных песен. Известия Алтайского государственного университета 2009: 4. S. 255–259. = http:// izvestia.asu.ru/ 2009/ 4-4/ hist/ TheNewsOfASU-2009-4-4-hist-51.pdf; myös http:// izvestia.asu.ru/ 2009/4-4/ index.ru.html
[60] Ӱпымарий: Марий мутэр. Тӱрлӧ вере илыше марийын мутшым таҥастарен нергелыме кнага. Моско 1926.
[61] Ким Васин – XX Курымын трагедийже. Саман № 2: 56–76. 1989.
[62] Venäjänkielinen Wikipedia (maininta käytetystä sivusta kussakin kohdassa).
[63] Toivo Vuorela – Suomensukuiset kansat. Suomalaisen kirjallisuuden seuran toimituksia 264. Helsinki 1960.